

FOU-FONDEN FÖR FASTIGHETSFRÅGOR

Det fria skolvalet ur ett fastighetsperspektiv

Förord

Tillvaron för kommunala grundskolor har på senare år förändrats i och med reformen om det fria skolvalet. Elevantalet i de kommunala grundskolorna följde tidigare främst långsiktiga trender. Genom det fria skolvalet kan efterfrågan per grundskola fluktuera mycket och snabbt. Utöver demografiska förändringar i respektive upptagningsområde samt flyttmönstren mellan dessa, behöver kommunerna nu vid sin planering av skolverksamhet och sitt behov av skollokaler ta hänsyn till friskoleetableringar, friskolekonkurser, krympning alternativt expansion av befintliga friskolor, pendlingsmöjligheter samt föräldrars val.

I och med de stora förändringar som skett i kommunernas förutsättningar är det intressant att undersöka behovet av att på strategisk nivå bistå kommunerna i deras arbete. Syftet med denna rapport är att analysera vilka effekter som reformen om det fria skolvalet har haft på kommunernas lokalförsörjning. Rapporten ska även undersöka om det finns ett behov av vidare studier kring kommunernas lokalstrategier samt hur kraftiga svängningar i efterfrågan kan hanteras.

Projektet har initierats och finansierats av Sveriges Kommuner och Landstings FoU-fond för kommunernas fastighetsfrågor. Rapporten är författad av Anders Hellström, Kungliga Tekniska högskolan.

Sonja Pagrotsky och Felix Krause på Sveriges Kommuner och Landsting har varit projektledare.

Stockholm november 2014

Avdelningen för samhällsbyggnad och tillväxt
Sveriges Kommuner och Landsting

Gunilla Glasare
Avdelningschef

Maria Palme
Sektionschef

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Om undersökningen	5
1.2 Läsanvisning	6
2. Bakgrund	7
2.1 Motiven bakom valfrihetssystemen i skolan.....	7
2.2 Det fria skolvalets utmaningar.....	7
3. Det fria skolvalets effekter i elva kommuner	8
3.1 Kommun A.....	8
3.2 Kommun B.....	12
3.3 Kommun C	16
3.4 Kommun D	20
3.5 Kommun E.....	24
3.6 Kommun F.....	28
3.7 Kommun G	32
3.8 Kommun H	37
3.9 Kommun I	40
3.10 Kommun J	44
3.11 Kommun K.....	48
4. Förändringar på skolmarknaden samt kommunernas prognoser	53
4.1 Antal och andel elever och skolor	53
4.2 Prognostisering av elevantal – en sammanställning av de undersökta kommunernas situation	55
5. Lokalstrategier	57
5.1 Arbetet med att begränsa lokalyta	57
5.2 Skolenheternas storlek och geografiska spridning	57
5.3 Flexibilitet	57
5.4 Strategier för lokalförsörjning	58
6. Effekter på elevantal inom den kommunala grundskolan	59
7. Effekter på lokalkostnaderna	61
8. Avslutande diskussion	62
8.1 Lokalstrategier vid konkurrensutsättning	62
8.2 Skolenheternas storlek samt geografiska spridning	64
8.3 Överkapacitet och reell valfrihet.....	64
Litteratur och referenser	66

1. Inledning

Under de senaste drygt 20 åren har en rad reformer med fokus på valfrihet genomförts inom områdena skola, vård och omsorg. Denna rapport är en förstudie med syftet att undersöka hur det fria skolvalet har påverkat den kommunala fastighetsförvaltningen och då främst under det senaste decenniet. Syftet är även att undersöka om det finns ett behov av vidare studier kring kommunernas lokalstrategier samt hur kraftiga svängningar i efterfrågan kan hanteras. För att skapa ett tydligare fokus och dessutom få en djupare förståelse för hur medborgarnas fria val kan påverka kommunernas lokalplanering har vi i rapporten valt att begränsa oss till det fria skolvalet inom grundskolan.

Elevantalet i de kommunala skolenheterna följde tidigare främst långsiktiga trender men genom det fria skolvalet har en rad faktorer tillkommit vilka medfört att efterfrågan per skolenhet även på kort sikt kan fluktuera markant. Utöver demografiska förändringar i respektive upptagningsområde samt flyttmönstren mellan dessa, behöver kommunerna nu vid sin planering av skolverksamheten, och därmed även behovet av skollokaler, ta hänsyn till friskoleetableringar, friskolekonkurser, krympning alternativt expansion av befintliga friskolor, pendlingsmöjligheter samt föräldrars val.

I sin roll som utbildningsgarant måste kommunen vara beredd att erbjuda kommunens samtliga elever utbildningsplatser, samtidigt som det i tider av lägre efterfrågan på de kommunala skolenheterna kan vara kostsamt med en alltför stor lokalyta per elev. Därför ställer vi oss frågan hur kommunerna upplever att de kommunala skolenheterna påverkats av det fria skolvalet samt hur man arbetar för att hantera såväl långsamma som hastiga variationer av elevantalet. I rapporten har vi undersökt hur antalet elever i den kommunala grundskolan påverkats av konkurrensen från fristående grundskolor, vilka prognosmetoder och lokalstrategier kommunerna använder, hur dessa förändrats samt vilket utvecklingsbehov som finns.

1.1 Om undersökningen

För att få en uppfattning om vilka effekter som reformen om det fria skolvalet har haft i våra kommuner och vilka framtida scenarier vi kan se, har vi samlat in data från elva kommuner ur grupperna "större städer" samt "förortskommuner till storstäderna".

Dessa data har utgjorts av:

- offentlig statistik på kommunnivå kring elevantal, lokalytor, hyresnivåer, ersättningsbelopp, etc
- enkätsvar från respektive kommuns skolförvaltning eller motsvarande

För fem av kommunerna tillkommer dessutom statistik kring antal elever per kommunal grundskola samt förhyrd lokalyta under tioårsperioden.

En central fråga i undersökningen är hur kommunerna väljer att anpassa sin lokalyta efter ett förändrat elevantal. Genom den insamlade statistiken framträder en tydlig bild av kommunernas lokalstrategier. En analys av svaren på de enkäter som skickades ut till kommunerna ger en ökad förståelse för vad som ligger bakom lokalstrategierna.

Enkäten innehöll 27 frågor med såväl graderade svar som fritextsvar. Frågorna handlade om det fria skolvalets effekter på samt kommunens resonemang kring:

- kommunens nyttjande av lokalytor
- möjligheter till prognostisering av elevantal
- hantering av fluktuerande elevantal
- geografisk placering av och storleken på kommunens skolenheter
- lokalstrategier
- behov av hjälp för utveckling inom området

1.2 Läsanvisning

I kapitel 2 går vi igenom motiven bakom valfrihetssystemen samt utmaningar kopplade till dessa.

I kapitel 3 ges en bild av det fria skolvalets påverkan i elva kommuner.

I kapitel 4-5 presenteras en sammanställning av de elva kommunernas arbete med lokalstrategier samt elevantalsprognoser. Dessutom ges genom statistik en bild av hur skolmarknaden utvecklats under de senaste tio åren.

I kapitel 6 redogörs för det fria skolvalets effekter på elevantalet i undersökningens kommunala grundskolor.

I kapitel 7 beskrivs hur kommunernas tilldelning av resurser till den kommunala grundskolan förändrats under tioårsperioden.

I kapitel 8 förs slutligen en diskussion kring lokalstrategier vid konkurrensutsättning, skolenheters storlek och geografiska spridning samt överkapacitet och reell valfrihet.

2. Bakgrund

2.1 Motiven bakom valfrihetssystemen i skolan

De politiska motiven bakom införande av valfrihet och konkurrens inom skolans område i början av 1990-talet var dels att förstärka demokrati och rättvisa, dels att förbättra produktivitet, effektivitet och kvalitet.

Det fria valet av skola sågs som ett sätt att stärka den lokala demokratin och som ett komplement till de allmänna valen. Föräldrar skulle få ökat inflytande över sina barns skolgång samt vara med och påverka de offentliga tjänsterna. För att säkerställa reella valmöjligheter skulle marknaden präglas av ett stort inslag av privata producenter. Detta ger möjlighet till ett visst överutbud av elevplatser samt fler utbildningsalternativ, vilket bidrar till flexibilitet och möjlighet att välja efter de egna preferenserna. (Frontier economics, 2006.)

Det fria skolvalet i kombination med ett ökat antal producenter skulle även ge förutsättningar för stärkt konkurrens vilket i sin tur skulle resultera i bättre utbildningskvalitet samt lägre kostnader. De producenter som inte lyckades använda sina resurser mer effektivt skulle slås ut och på så vis medverka till att kvaliteten inom skolsektorn som helhet höjdes och att elevernas kunskaper därmed förbättrades. Ambitionen att realisera valfrihetens effekter i så stor utsträckning som möjligt har lett till att kommunala och fristående huvudmän med tiden fått alltmer lika villkor och rättigheter. (SOU 2013:56.)

2.2 Det fria skolvalets utmaningar

Med det fria skolvalet följer även en del utmaningar. Till exempel måste kommunen planera inte bara utifrån sin egen roll som aktör på marknaden utan även som utbildningsgarant för kommunens barn. Ett annat exempel är att det krävs resurser för bland annat informationsspridning, uppföljning samt utvärdering. Dessutom har det fria valet visat sig ha en segregeringseffekt, med allt mer homogena skolor, samtidigt som skillnaderna skolorna emellan ökar. (von Greiff, C, 2009.)

För att kommunen ska kunna planera och dimensionera den egna skolverksamheten och dess lokaler krävs en lokalstrategi som möjliggör hantering av såväl långsamma som hastiga förändringar av efterfrågan. Å ena sidan behövs strategier för lokalernas dimensionering och geografiska placering, å andra sidan strategier för lokalernas flexibilitet och därmed möjligheten att anpassa hela eller delar av dessa till annan verksamhet.

För att bedöma efterfrågan på utbildningsplatser, och därmed ge underlag för planering och dimensionering av skollokaler, arbetar kommunen med olika prognosverktyg. Ökad valfrihet och förändrad konkurrens på skolmarknaden kan försvåra kommunernas arbete med att ta fram prognoser och dessa riskerar att bli allt mer osäkra. Tidigare behövde kommunen framförallt beakta elevunderlaget i respektive upptagningsområde samt flyttmönster mellan dessa. Idag står man inför betydligt fler och även mer föränderliga faktorer då föräldrars preferenser skiftar och antalet utbildningsplatser varierar. Marknaden för grundskolan är ännu inte mättad och utbudet av utbildningsplatser ökar genom att nya grundskolor tillkommer och befintliga utökar sin verksamhet. Samtidigt finns risken att någon fristående grundskola reducerar eller avvecklar sin verksamhet vilket medför ett ökat tryck på kvarvarande grundskolor och därmed även den kommunala grundskolan i dess roll som utbildningsgarant.

3. Det fria skolvalets effekter i elva kommuner

För att få en bild av hur det fria skolvalet påverkat kommunerna samt hur de arbetar för att hantera en eventuell ökad osäkerhet på skolmarknaden, skickades i januari 2014 en enkät ut till elva kommuner ur grupperna "större städer" samt "förorts-kommuner till storstäderna". Denna ger svar på vilka effekter det fria skolvalet haft på såväl lokalstrategier som prognosarbete.

Utifrån enkätsvaren samt tillgänglig offentlig statistik följer nedan en beskrivning av var och en av de elva kommunernas situation under perioden 2004-2013.¹

3.1 Kommun A

Kommun A har drygt 99 000 invånare och tillhör kommungruppen "större städer".

3.1.1. Sammanställning av enkätsvar

Under de senaste tio åren har Kommun A sett en minskning av elevantalet inom de kommunala grundskolorna, då det fria skolvalet lett till att några grundskolor tappat mer än andra. Även den nyttjade lokalytan har i mycket hög grad påverkats av det fria valet. Kommunen har exempelvis låtit annan kommunal verksamhet såsom förskola ta över friställda skollokaler men även lämnat skollokaler, vilka sedan övertagits av fristående huvudmän. En positiv demografisk utveckling inom kommunen har dock lindrat effekten av den ökade konkurrensen, vilket lett till att behovet av att anpassa lokalyta efter antalet elever begränsats något.

Lokalanpassningarna har haft mycket stor påverkan på antalet kommunala skolenheter. Den geografiska spridningen har inte förändrats nämnvärt, trots ett ökat söktryck på de mer centrumnära grundskolorna.

Kommun A menar att möjligheterna att prognostisera behovet av lokaler i den kommunala grundskolan påverkats i ganska hög grad av det fria skolvalet, då prognoserna känns betydligt mer osäkra än tidigare, speciellt för enskilda grundskolor. I ett försök att minska osäkerheten har kommunen ändrat sitt sätt att prognostisera något. Utöver demografin i respektive upptagningsområde tar man numera även hänsyn till långsiktiga trender och önskemål om skolplacering. Detta gäller framförallt de högre årskurserna där rörligheten är större.

I sin lokalstrategi eftersträvar Kommun A en jämn geografisk spridning av de kommunala grundskolorna och då främst för de lägre årskurserna. För de högre årskurserna är strategin att använda något färre men större enheter, vilket även skett.

I Kommun A:s strävan efter att anpassa lokalytan efter antalet elever anses flexibla lokaler vara mycket viktiga. Man använder därför modulbyggen och försöker att så långt som möjligt ha med flexibilitetsaspekten vid planering av nybyggnation så att anpassningar till en förändrad verksamhet eller ny hyresgäst lätt kan genomföras. Samtidigt letar man aktivt efter möjligheter att samordna lokalanvändningen i grundskolan med annan kommunal verksamhet.

Det upplevs dock som relativt svårt att uppnå en mer flexibel och effektiv lokal-användning. Många av kommunens lokaler har uppförts utan någon tanke på

¹ Samtliga nedan redovisade belopp är uttryckta i 2004 års penningvärde.

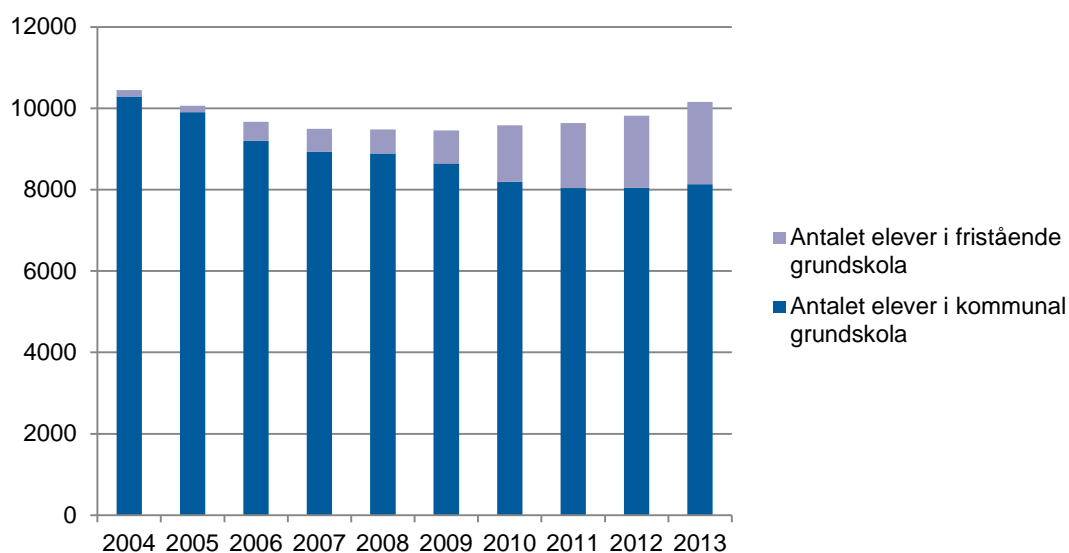
flexibelt nyttjande och planerade ombyggnationer av dessa med fokus på just flexibilitet har ofta blivit allt för kostnadskrävande för att kunna realiseras.

Kommunen har ett stort behov av att fortsätta utveckla sina kunskaper om lokalplanering för den kommunala grundskolan och då främst för att kunna utföra säkrare prognoser, hitta mer flexibla byggnationsmöjligheter samt skapa mindre kostsamma lösningar för en förändrad lokalanvändning genom exempelvis olika typer av inredningslösningar.

3.1.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

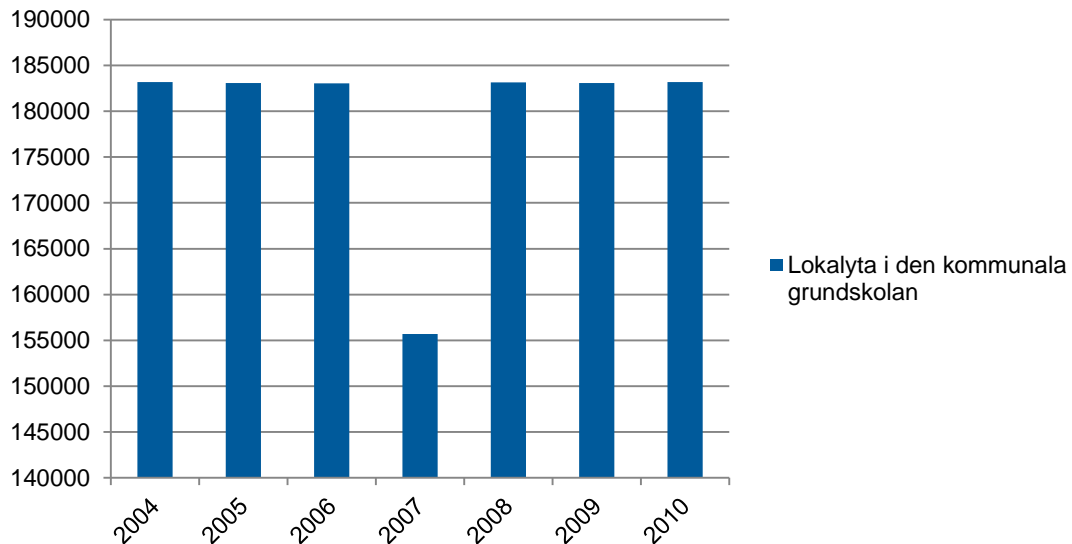
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 21 % då kommunen gått från att ha 30 kommunala grundskolor med 10 292 elever till att ha 27 kommunala grundskolor med 8 132 elever. Samtidigt har antalet fristående grundskolor ökat från 1 till 4 och elevantalet i dessa har ökat från 157 till 2 023. Således utgör tappet till fristående grundskolor 86 % av den totala elevantalsminskningen i den kommunala grundskolan.

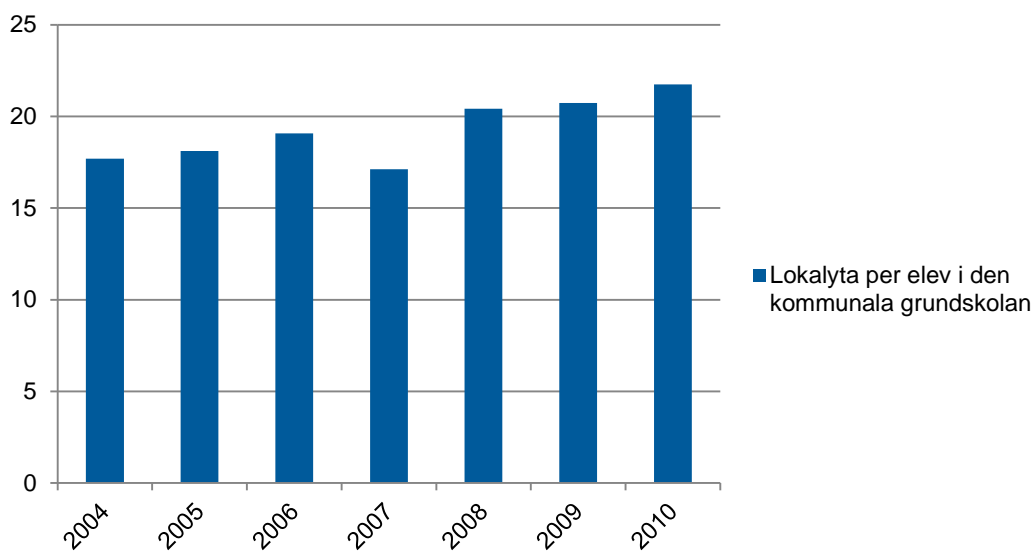
Figur 3.1.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 varit oförändrad och uppgått till cirka 183 200 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 23 %, från 18 till 22 kvadratmeter.²

Figur 3.1.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan³

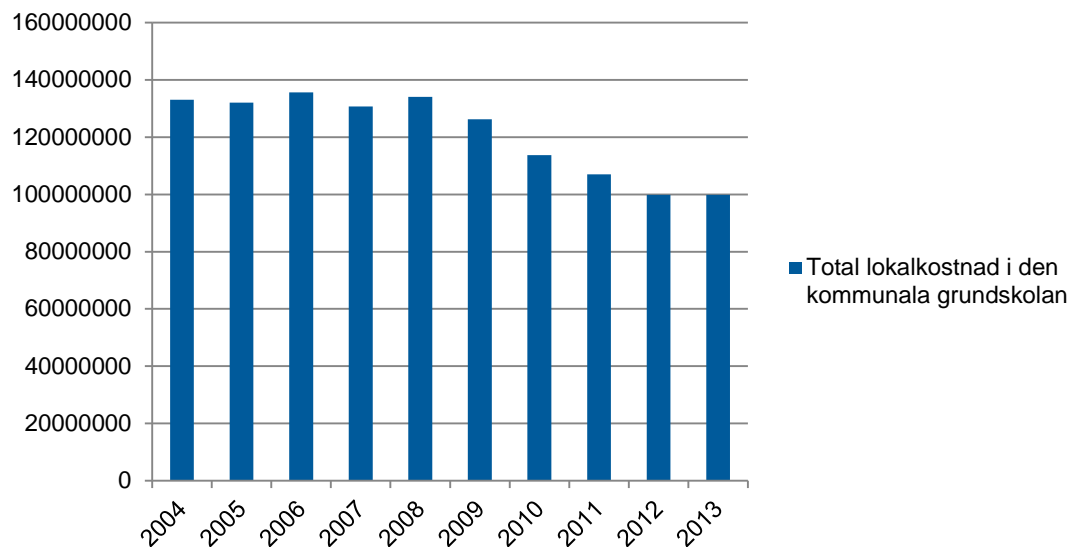
Figur 3.1.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

² Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

³ Okänd anledning till avvikelserna i statistiken för år 2007.

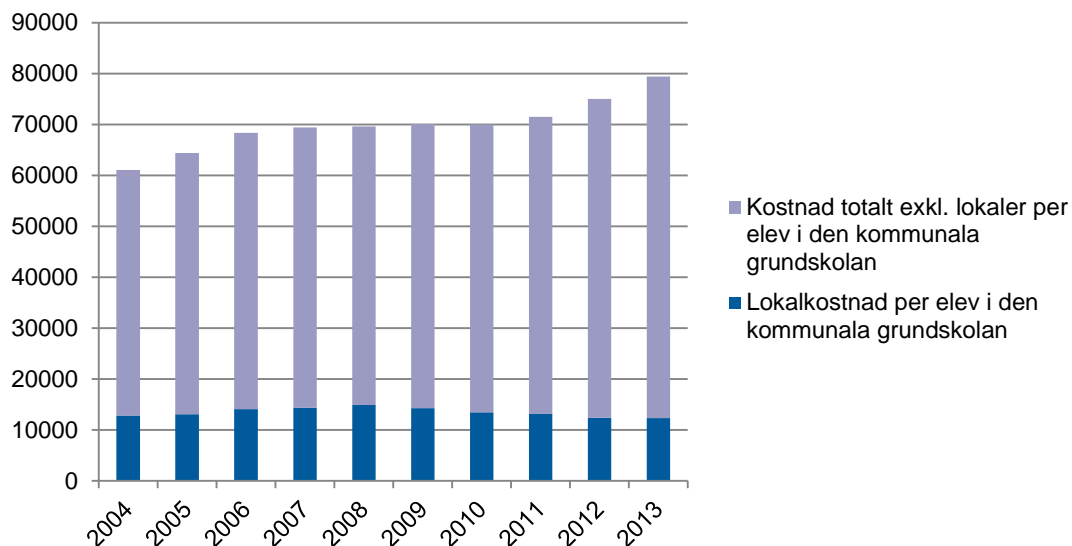
Kostnader

Lokalkostnaderna minskade under perioden 2004-2013 från 132 999 999 till 99 789 044 kronor.

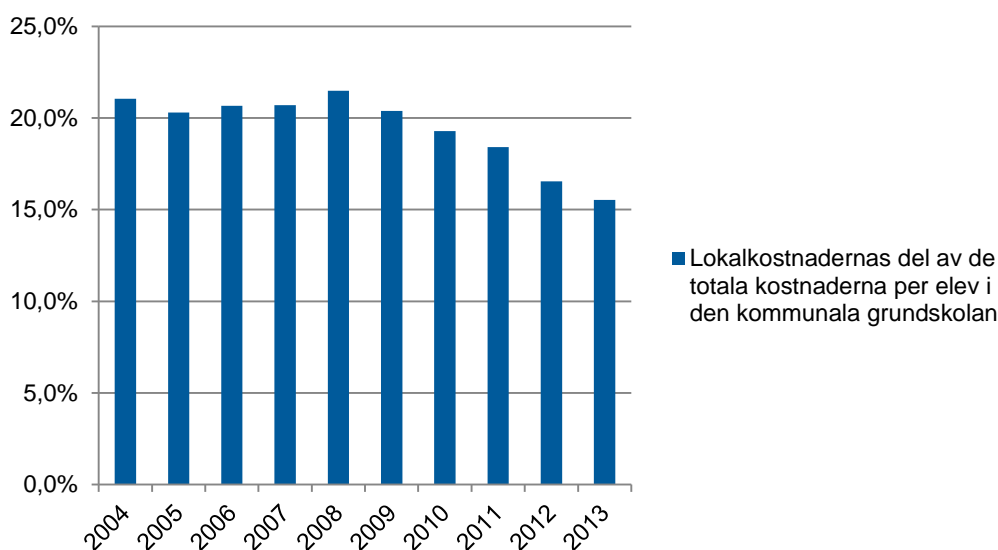

Figur 3.1.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev minskade med 4,0 % från 12 849 till 12 335 kronor, minskade lokalkostnadens del av skolpengen från 21,0 till 15,5 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 61 071 till 79 406 kronor.

Figur 3.1.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.1.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.2 Kommun B

Kommun B har drygt 97 000 invånare och tillhör kommungruppen "större städer".

3.2.1 Sammanställning av enkätsvar

I Kommun B har den nyttjade lokalytan i den kommunala grundskolan påverkats mycket av det fria skolvalet för elever och föräldrar. En del grundskolor har lagts ned, medan andra fått tomma lokaler som anpassats till annan verksamhet såsom förskola. Kommunen eftersträvar en ökad användning av större skolenheter, då dessa ger bättre ekonomiska förutsättningar för ett ökat inslag av heltidstjänster och behöriga lärare.

Även om antalet skolenheter minskat något anser kommunen inte att detta haft någon större påverkan på den geografiska spridningen. Dessutom har beslut fattats om att yngre barn ska ha nära till sin skola, medan äldre barn, årskurs 4-9, i större utsträckning kan tvingas resa till skolan.

Kommun B anser även att möjligheterna att prognostisera behovet av lokaler i den kommunala grundskolan påverkats mycket av det fria skolvalet, då det är svårt att på förhand säga vilka grundskolor som kommer att få färre elever samt hur många elever det rör sig om. Ytterligare ett hinder för prognostiseringen är att kommunen inte med säkerhet kan veta vilka av de fristående grundskolor som godkänts av Skolinspektionen som verkligen kommer att starta sin verksamhet.

Sättet att prognostisera har dock förändrats mycket lite och som grund för lokalplaneringen använder man fortfarande mest kommunens befolkningsprognoser. Indirekt sker dock en viss prognostisering genom de enkäter som varje år skickas ut till föräldrar för att mäta kundnöjdheten i respektive grundskola. Genom dessa kan kommunen göra antaganden om eventuella byten av skola, även om detta i dagsläget inte görs fullt ut. Viss hänsyn tas även till antalet beviljade ansökningar om start av fristående grundskolor.

Kommun B:s lokalstrategi har i relativt hög grad påverkats av det fria skolvalet och man försöker nu hålla antalet kvadratmeter per elev ganska konstant. Vid ett minskat elevantal försöker man antingen avyttra lokaler eller ställa om tomma ytor till annan verksamhet och då främst förskola. För det sistnämnda ses användandet av flexibla lokaler som mycket viktigt och kommunen arbetar därför med att uppnå en högre

grad av flexibilitet. Då tomma ytor anpassats till förskoleverksamhet, har detta gjorts så att de enkelt ska kunna ställas om till grundskolelokaler igen när behovet uppstår.

Tanken om flexibilitet har funnits med vid såväl ny- som ombyggnation. Nya förskolor har planerats så att de enkelt kan förändras för annan verksamhet och i en del fall har man satsat på paviljonglösningar. Vid ombyggnationer av 7-9-skolor har kommunen eftersträvat mer flexibla och därmed mindre institutionslika lösningar för exempelvis NO-undervisning. Aulor har även gjorts om till bibliotek.

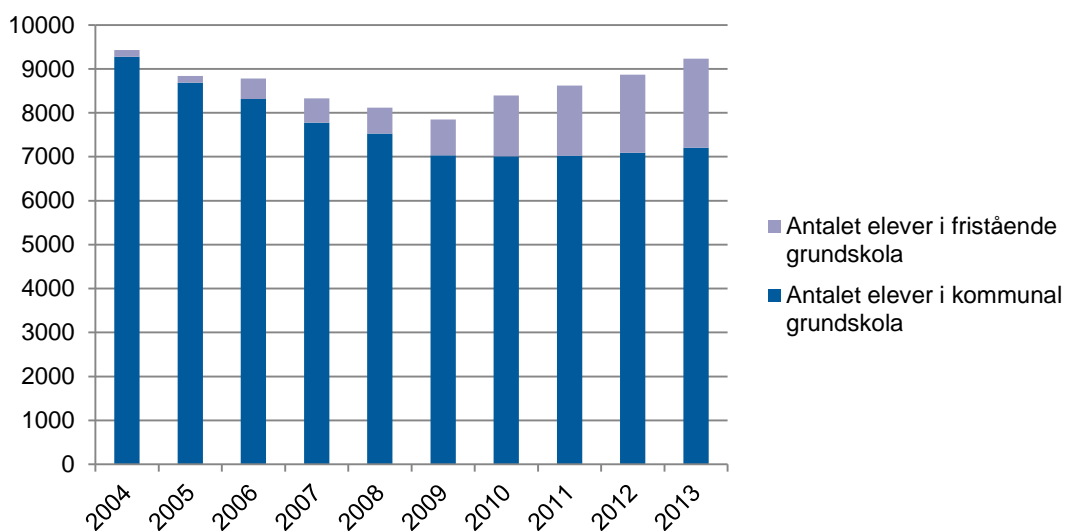
Kommun B upplever dock att det finns vissa hinder för en mer flexibel och effektiv lokalanvändning och nämner som exempel politiska överväganden, föräldrapinioner och ekonomiska faktorer. Dessutom har man i vissa fall, särskilt gällande paviljonglösningar, haft problem med byråkratin kring detaljplaneändringar och bygglov.

Kommun B har ett stort behov av att utveckla sina kunskaper om lokalplanering för den kommunala grundskolan och nämner områden så som byggprocessen, kostnads-effektiva lokaler samt framtagande av prognoser. Kommun B är dessutom sedan flera år med i ett nätverk av medelstora mellansvenska kommuner. Inom nätverket samarbetar man om ekonomi, kvalitetsfrågor, förskolefrågor, et cetera och som en del av detta behandlas även frågor om lokaler och effektivitet.

3.2.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

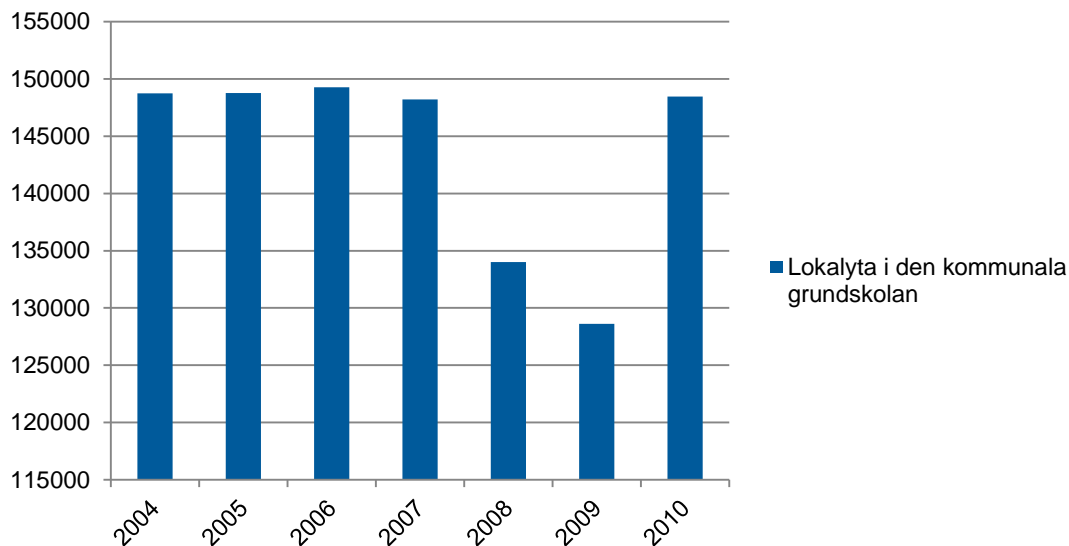
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 22 % då kommunen gått från att ha 37 kommunala grundskolor med 9 273 elever till att ha 31 kommunala grundskolor med 7 208 elever. Samtidigt har antalet fristående grundskolor ökat från 4 till 6 och elevantalet i dessa har ökat från 864 till 2 197. Således utgör tappet till fristående grundskolor 65 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

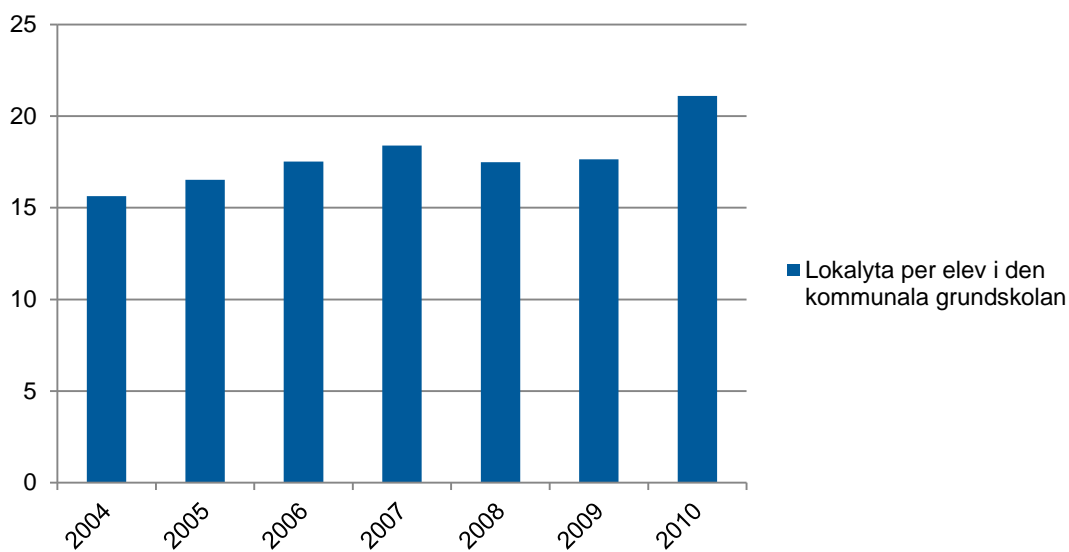
Figur 3.2.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 minskat från 148 734 till 148 459 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 35 %, från 16 till 21 kvadratmeter.⁴

Figur 3.2.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

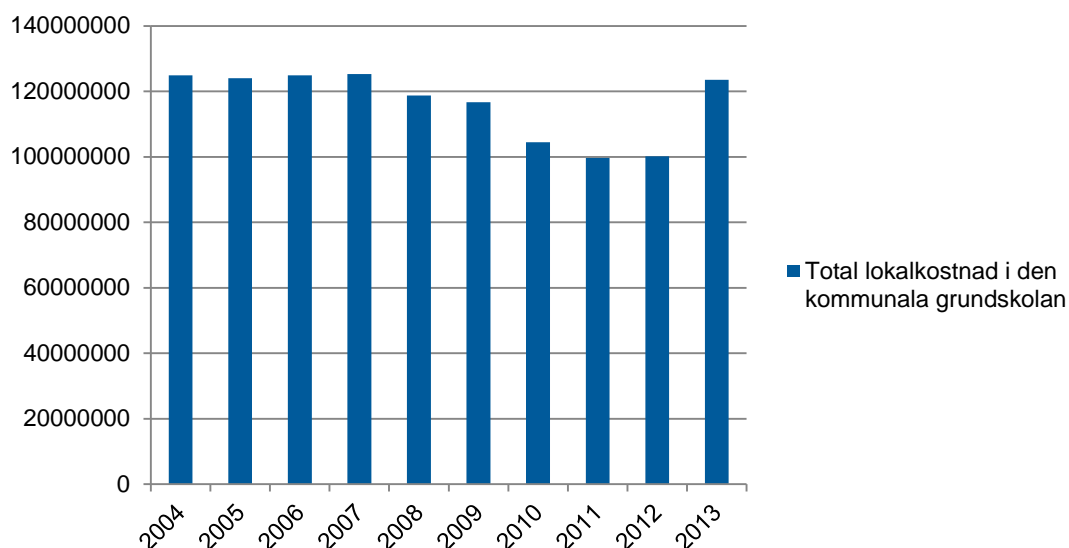

Figur 3.2.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

⁴ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

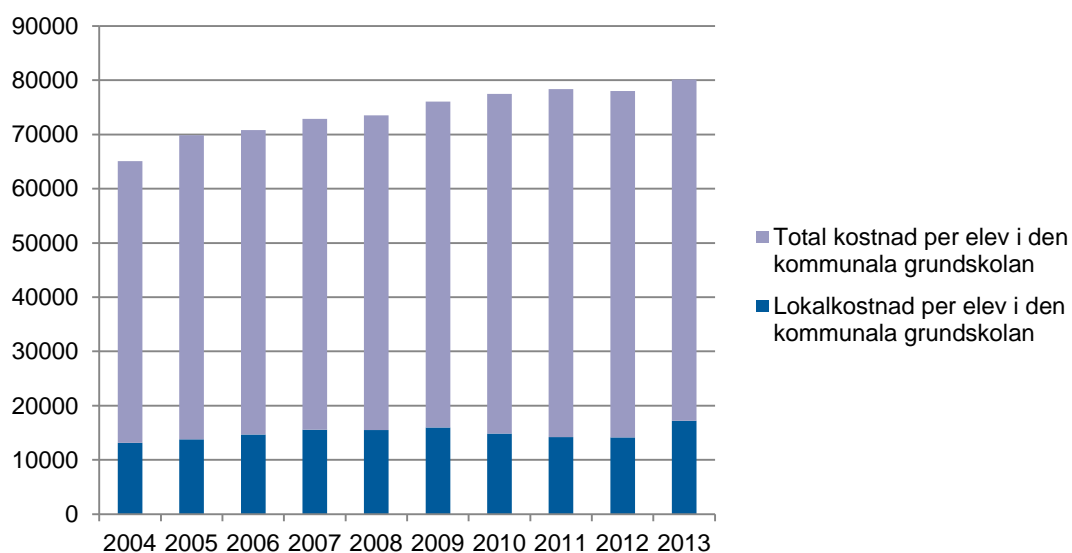
Kostnader

Lokalkostnaderna minskade under perioden 2004-2013 från 124 936 496 till 123 564 870 kronor.

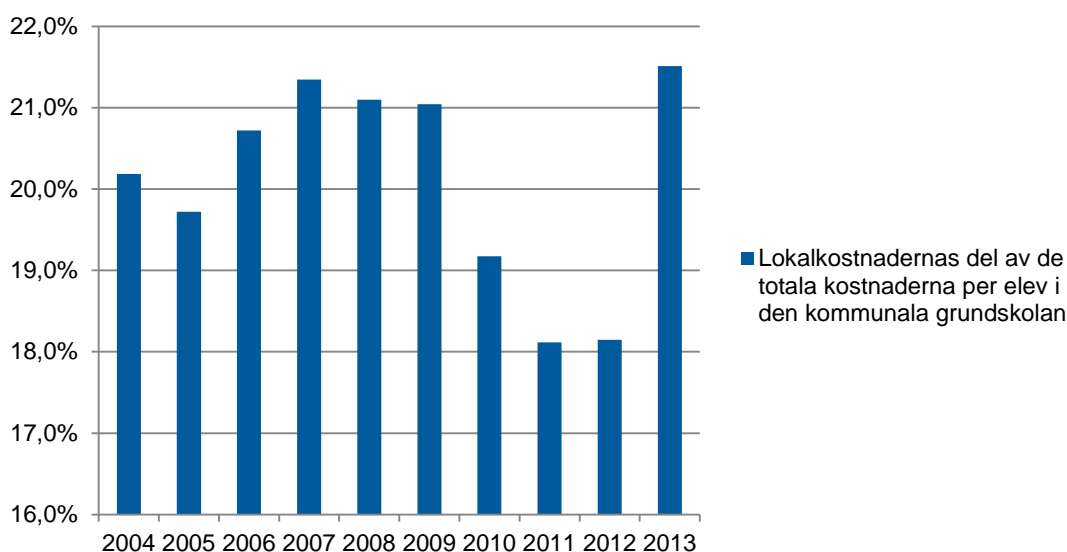

Figur 3.2.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 31,2 % från 13 136 till 17 234 kronor, ökade lokalkostnadens del av skolpengen från 20,2 till 21,5 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 65 072 till 80 115 kronor.

Figur 3.2.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.2.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna i den kommunala grundskolan

3.3 Kommun C

Kommun C har drygt 63 000 invånare och tillhör kommungruppen "större städer".

3.3.1 Sammanställning av enkätsvar

Antalet fristående grundskolor i Kommun C har ökat kraftigt, vilket i kombination med minskade elevkullar lett till att elevantalet i de kommunala grundskolorna i hög grad påverkats negativt. För att möta en minskad efterfrågan har kommunen i stor utsträckning anpassat sina lokaler. Dels har nyttjad lokalyta inom befintliga byggnader ändrats då förskola eller administration flyttat in i lediga lokaler, dels har grundskolor lagts ned och hela byggnader upphört att användas. Samtidigt har nya byggnader till viss del tillkommit.

Kommun C menar att antalet kommunala skolenheter påverkats mycket av det fria skolvalet. Kommunen har i en politisk skolöverenskommelse beslutat att se över skolstrukturen, vilket medfört att fyra grundskolor läggs ned samtidigt som större F-9-skolor bildas. Även förskoleverksamhet knyts om möjligt till grundskolenheterna.

Det fria skolvalet har även haft en viss effekt på den geografiska placeringen av skolenheterna vilka fått en glesare men fortsatt jämn spridning.

Möjligheterna att prognostisera behovet av lokaler i den kommunala grundskolan har i hög grad påverkats av det fria skolvalet vilket medfört en större osäkerhet, då antalet elever som väljer en fristående grundskola beräknas med en i förväg antagen procentsats. För att möta en allt mer osäker efterfrågan har kommun C sett till att upprätta, utvärdera och revidera en långsiktig lokalförsörjningsplan. Ibland får kommunen ändå tacka nej till elevers önskemål, på grund av att skollocalerna inte rymmer fler elever än de som finns inom grundskolans upptagningsområde.

Kommun C:s lokalstrategi har i hög grad påverkats av det fria skolvalet. I en strävan efter att effektivisera lokalanvändningen och att i grundskolan både minska den totala förhyrda lokalytan och öka den av eleverna nyttjade ytan, har man lagt ned mindre skolenheter, avvecklat äldre skolbyggnader, samordnat större enheter till så kallade kunskapscentran samt intensifierat arbetet med lokalinvesteringar, upprustning och underhåll.

Som exempel på hur kommun C resonerar kring antalet skolenheter samt storleken och placeringen av dessa nämns följande:

“Tre skolenheter i perspektivet F-9, inom begreppet Kunskapscentran är under bildande.

Ett tidigare bildat kunskapscentrum i kommunen, har stått som förebild. Därutöver finns skolenheter i tätorter och på landsbygd, som tar hand om eleverna inom sitt upptagningsområde.

Dessa är av varierande storlek från 80-200. Våra kunskapscentran har från 400-800 elever vardera. Avgången till friskolor är störst i kommunens centralort med omgivande samhällen, mindre längre ut på landsbygden. Fristående skolor är också till största delen lokaliserade till centralorten med omgivningar.”

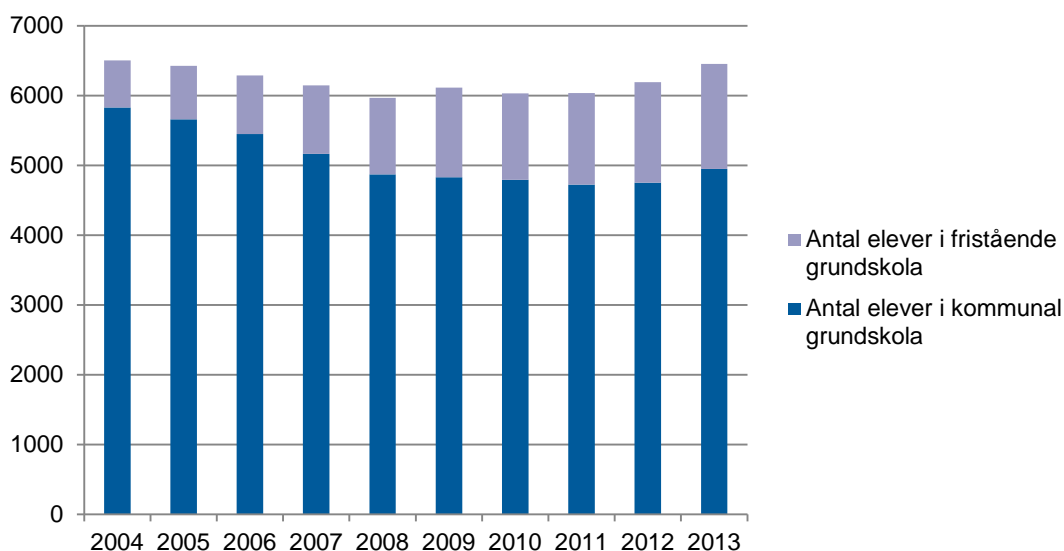
Flexibla lokaler ses av Kommun C som mycket viktiga. Vid nyproduktion ser man därför till att bygga moderna, hållbara lokaler som lätt kan ställas om. Kommunen upplever dock att det är ganska svårt att få lokalflexibilitet i större skala på grund av ekonomiska begränsningar vilket exempelvis medför att befintliga lokaler inte byggs om.

Kommun C är i stort behov av att utveckla sina kunskaper om lokalplanering och nämner områden som teknisk och psykologisk kompetens kring akustik, ljus och arkitektur i pedagogiska miljöer samt nyttjandet av databasprogram för lokal-försörjning och prognosarbete.

3.3.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

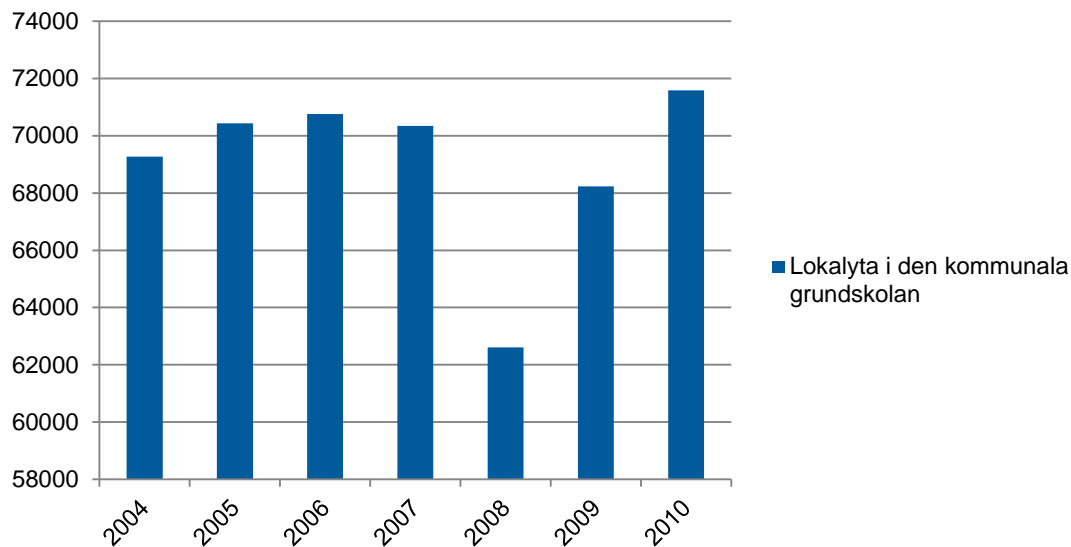
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 15 % då kommunen gått från att ha 27 kommunala grundskolor med 5 831 elever till att ha 28 kommunala grundskolor med 4 952 elever. Samtidigt har antalet fristående grundskolor ökat från 5 till 6 och elevantalet i dessa har ökat från 677 till 1 504. Således utgör tappet till fristående grundskolor 94 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

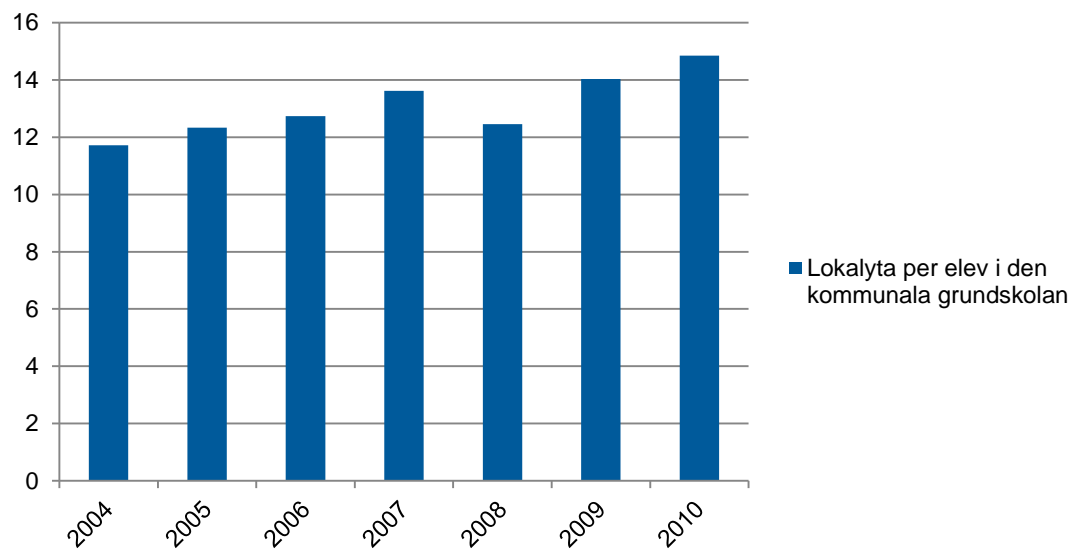
Figur 3.3.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 ökat från 69 274 till 71 579 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 27 %, från 12 till 15 kvadratmeter.⁵

Figur 3.3.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

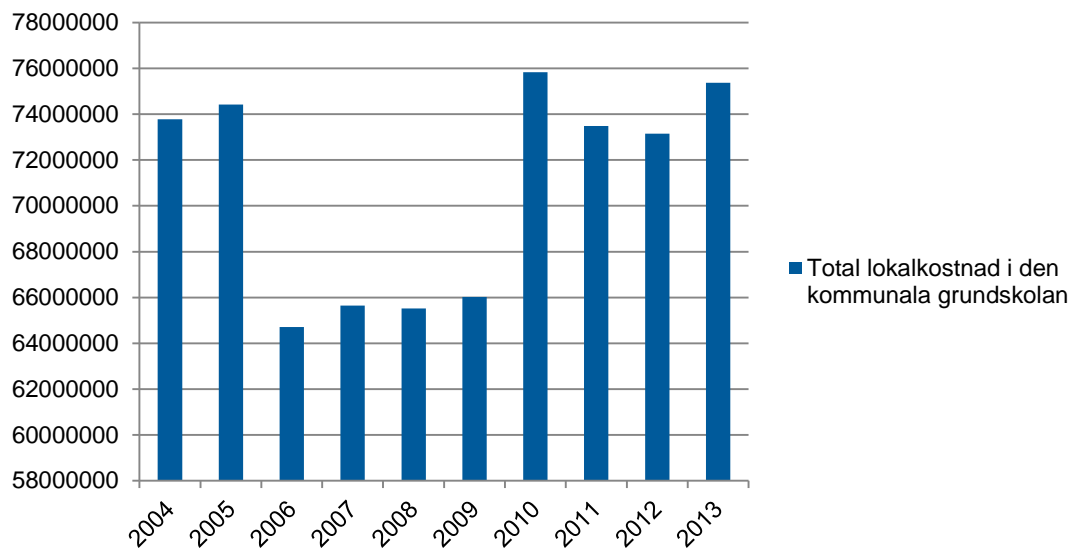

Figur 3.3.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

⁵ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

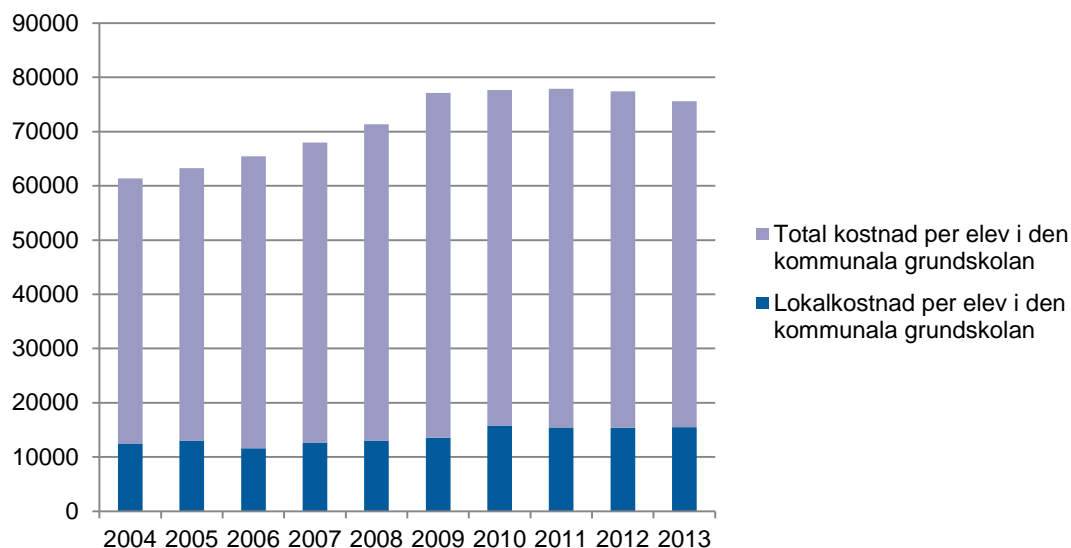
Kostnader

Lokalkostnaderna ökade under perioden 2004-2013 från 73 777 150 till 75 373 095 kronor.

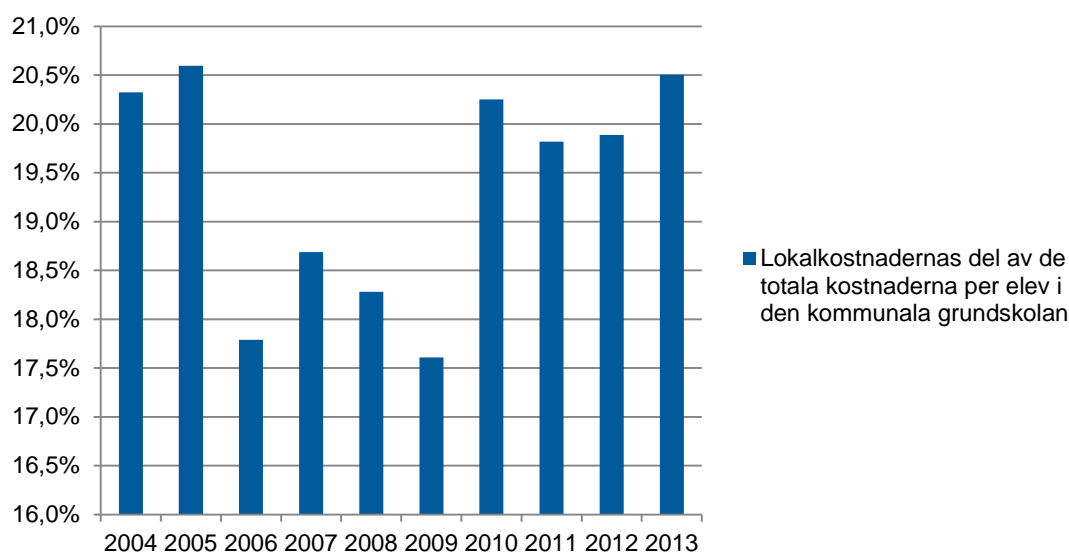

Figur 3.3.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 24,2 % från 12 475 till 15 496 kronor, ökade lokalkostnadens del av skolpengen från 20,3 till 20,5 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 61 381 till 75 579 kronor.

Figur 3.3.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.3.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.4 Kommun D

Kommun D har drygt 12 500 invånare och tillhör kommungruppen "förortskommuner till storstäderna".

3.4.1 Sammanställning av enkätsvar

I Kommun D har elevantalet inom de kommunala grundskolorna till liten men viss del påverkats av det fria skolvalet. I kommunen finns bara en fristående grundskola. Skolan etablerades 1997 och har idag 150 elever i årskurserna 1-9. På grund av den svaga konkurrensen från fristående grundskolor har den av den kommunala grundskolan nyttjade lokalytan bara till mycket liten del påverkats. Man ser en ökning av antalet kvadratmeter per elev, men detta beror till stor del på minskade elevkullar. Antalet skolenheter har inte påverkats alls, vilket även innebär att den geografiska spridningen är oförändrad.

Varken möjligheterna eller sättet att prognostisera behovet av lokaler har påverkats under tioårsperioden. Kommun D använder som tidigare befolkningsprognoser med såväl lokala som regionala födelsetal, nybyggnationsplaner samt analys av in- och utflyttningstal till kommunen vid beräkningar av grundskolans lokalbehov.

Inte heller Kommuns D:s lokalstrategi har påverkats av det fria skolvalet. Elevantalet har fluktuerat mycket lite och varit relativt stabilt sedan 90-talet med en svagt nedåtgående trend. Kommunen har som målsättning att använda 10 kvadratmeter per elev, exklusive idrottshallar och skolrestauranger. För att få en effektivare lokalanvändning använder kommunen samverkansprojekt, modernisering, ombyggnation samt nybyggnation.

Utöver en del försök med att bli av med små och otidsenliga skolhus förekommer inte något direkt arbete med att ta fram flexibla lokaler. Arbetet med flexibla lokaler verkar främst hindras av bristande förmåga och intresse för flexibla lösningar hos dem som arbetar i verksamheten samt brist på referenser och exempel utifrån.

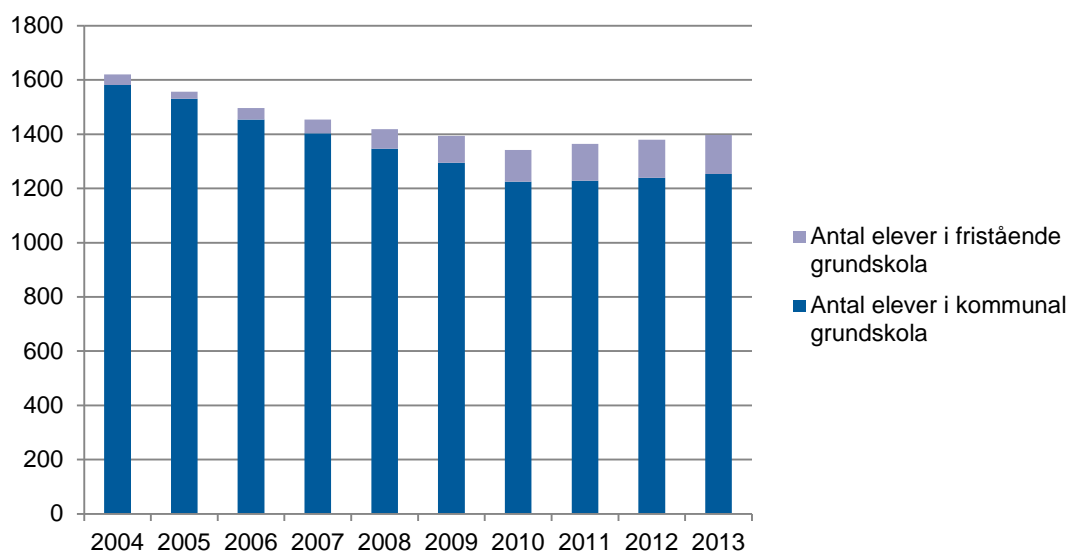
Kommun D strävar efter en normal storlek på sina skolenheter. Dock har man i dagsläget en alldeles för stor enhet (en centralt belägen grundskola för de högsta årskurserna) och många för små F-6-enheter utspridda på olika öar. Kommunen försöker därför koncentrera verksamheten till en handfull enheter vilket betraktas som normalt och ändamålsenligt.

Kommun D har ett behov av att utveckla sina kunskaper om lokalplanering och är även i full gång med arbetet kring detta.

3.4.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

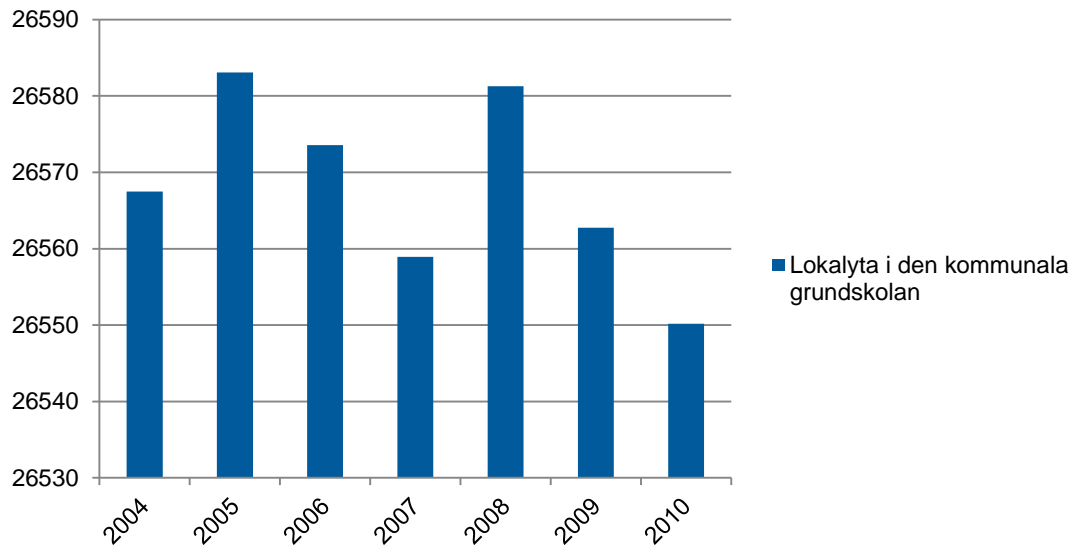
På tio år har elevantalet i de 13 kommunala grundskolorna minskat med 21 % från 1 581 till 1 253. Samtidigt har elevantalet i den enda fristående grundskolan ökat från 43 till 144. Således utgör tappet till fristående grundskolor 31 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

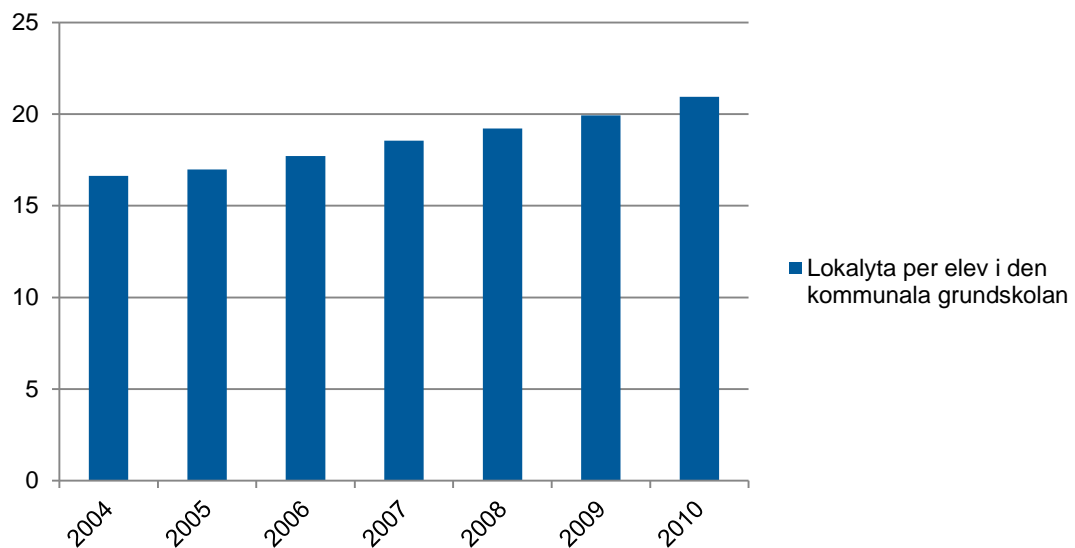
Figur 3.4.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 varit oförändrad och uppgår till cirka 26 600 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 26 %, från 17 till 21 kvadratmeter.⁶

Figur 3.4.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

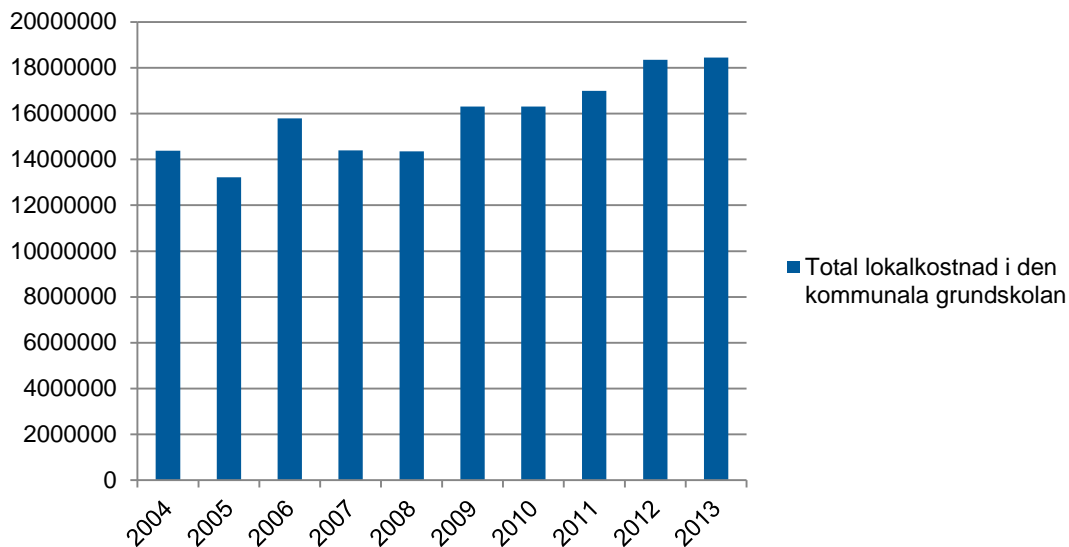

Figur 3.4.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

⁶ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

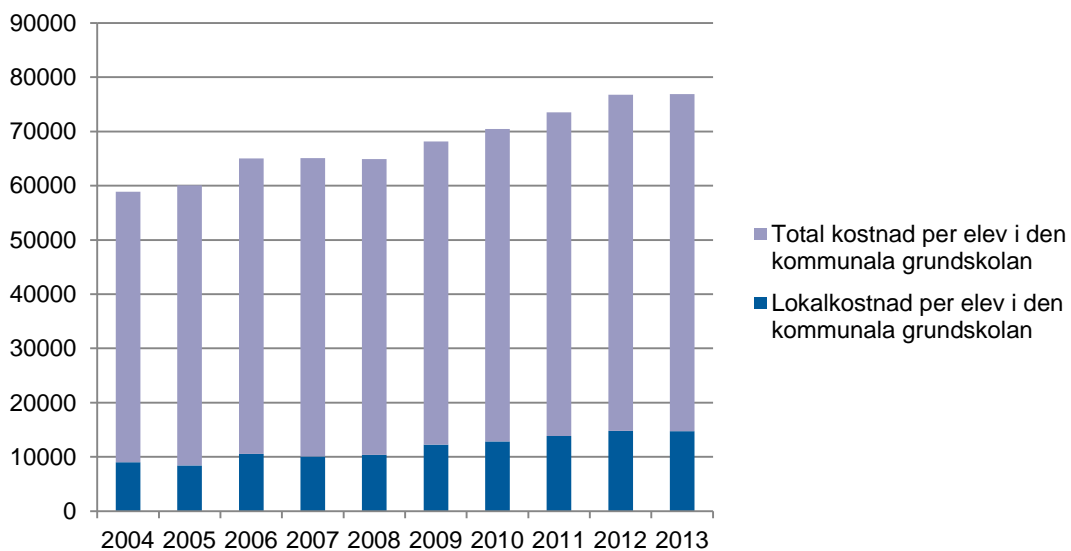
Kostnader

Lokalkostnaderna ökade under perioden 2004-2013 från 14 373 000 till 18 448 446 kronor.

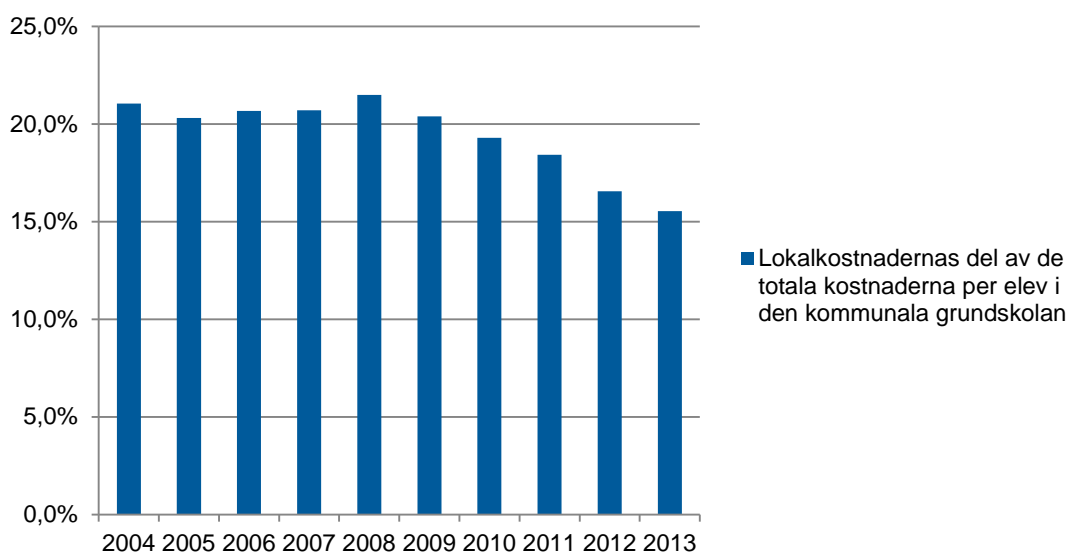

Figur 3.4.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 64 % från 9 000 till 14 759 kronor, ökade lokalkostnadens del av skolpengen från 15,3 till 19,2 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 58 889 till 76 879 kronor.

Figur 3.4.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.4.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.5 Kommun E

Kommun E har drygt 142 000 invånare och tillhör kommungruppen "större städer".

3.5.1 Sammanställning av enkätsvar

Kommun E uppger att det fria skolvalet haft en negativ påverkan på elevantalet i den kommunala grundskolan. Detta har till viss del bidragit till att den nyttjade lokalytan i den kommunala grundskolan ändrats. Till exempel har Kommun E idag fler tomma lokaler, förskolor har flyttats in i grundskolelokaler och ett antal skolor har lagts ned. Genom nedläggningarna har antalet skolenheter minskat något.

På frågan om kommunen vill ha små eller stora skolenheter svarar man att det mest beror på lokala förhållanden. Detsamma gäller kommunens syn på geografisk spridning.

Även sättet att prognostisera elevantal har till viss del förändrats och numera väljer man att, utöver att följa befolkningsförändringar på delområdesnivå, analysera elevers val under tidigare år. Kommun E har flera års erfarenhet av denna typ av analys och har numera allt lättare att förutsäga elevernas val inför kommande läsår. Man nämner dock att preferenser ändras snabbt och att det kan räcka med att det uppstår missnöje med någon lärare för att elever ska söka sig någon annanstans.

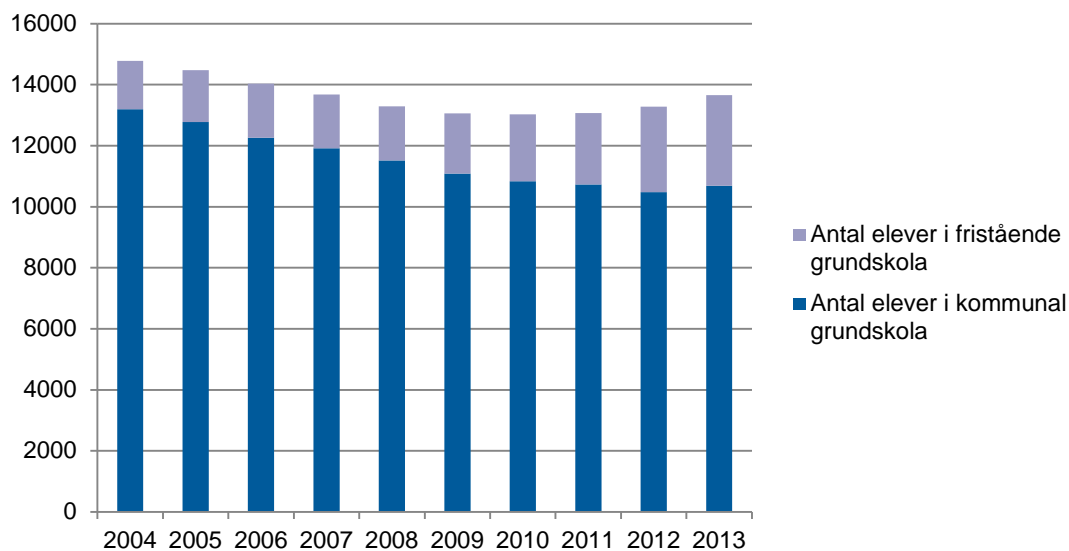
Kommun E:s möjligheter att prognostisera behovet av skollokaler har påverkats mycket under tioårsperioden. Till exempel har kommunen, i de fall prognoserna inte överensstämmer med elevernas val av grundskola, för kort tid på sig att anpassa skolornas lokaler till det faktiska behovet.

Kommun E har därför till viss del förändrat sin lokalstrategi. För att motverka att antalet elever per kvadratmeter i grundskolan blir så lågt att resurserna inte räcker till för att täcka kostnader för lärare och lokaler, finns nu en större strävan efter att förändra användningen av lokalerna, till exempel från förskola till grundskola och tvärtom. Flexibla lokaler ses av Kommun E som mycket viktiga och för att uppnå en högre grad av flexibilitet i beståndet finns ett nära samarbete med kommunens fastighetskontor. Att få en mer flexibel lokalanvändning är dock inte helt enkelt då personal och föräldrar ogärna ser förändringar.

3.5.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

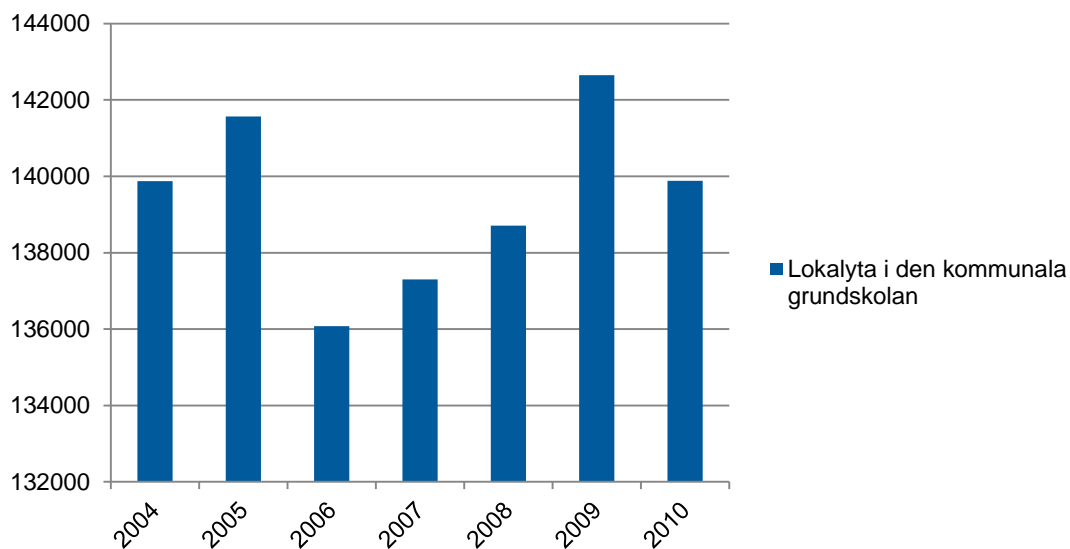
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 19 % då kommunen gått från att ha 50 kommunala grundskolor med 13 194 elever till att ha 43 kommunala grundskolor med 10 692 elever. Samtidigt har antalet fristående grundskolor ökat från 9 till 17 och elevantalet i dessa har ökat från 1 586 till 2 970. Således utgör tappet till fristående grundskolor 55 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

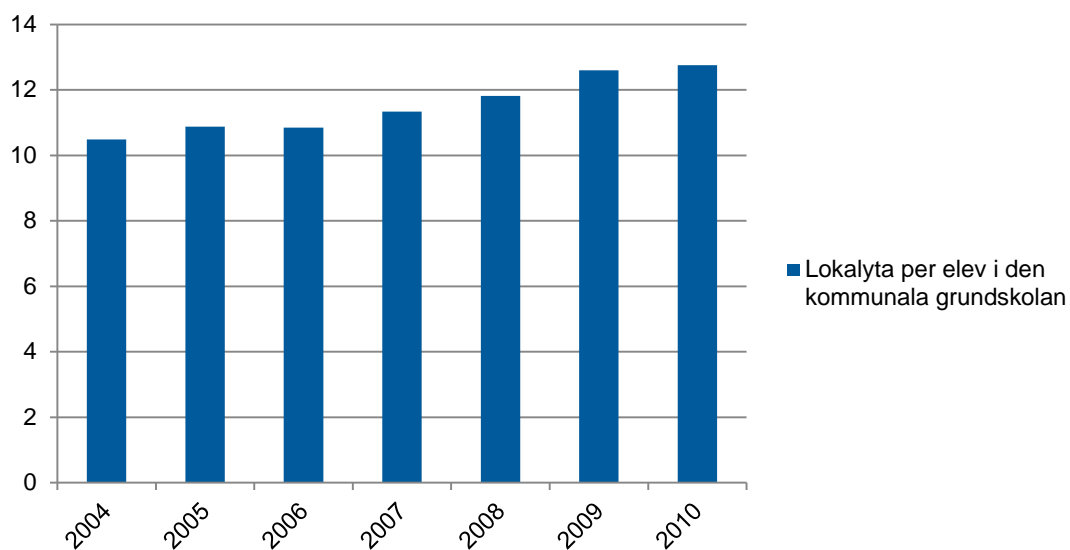
Figur 3.5.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 varit oförändrad och uppgår till cirka 139 900 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 26 %, från 10 till 13 kvadratmeter.⁷

Figur 3.5.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

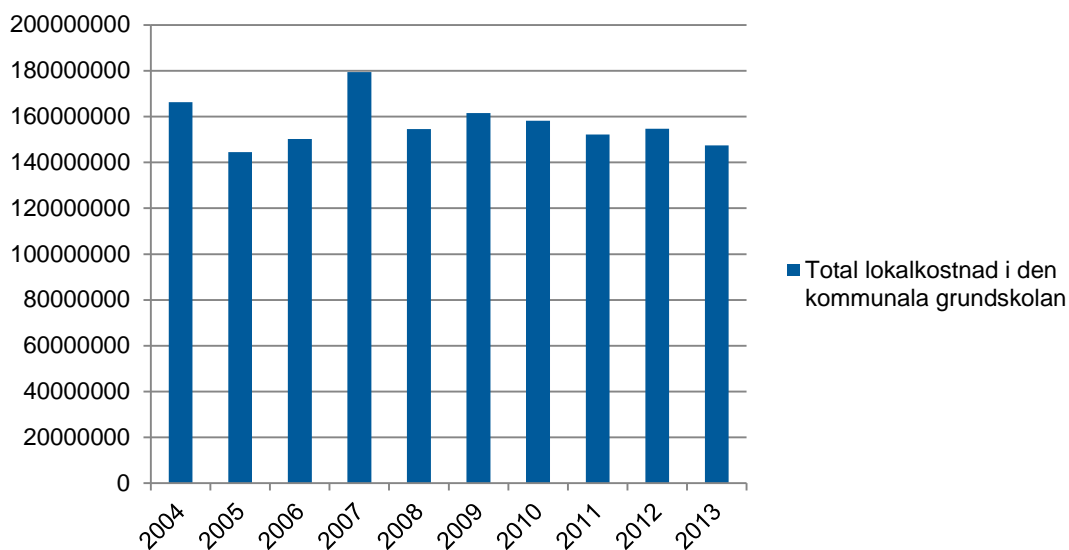

Figur 3.5.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

⁷ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

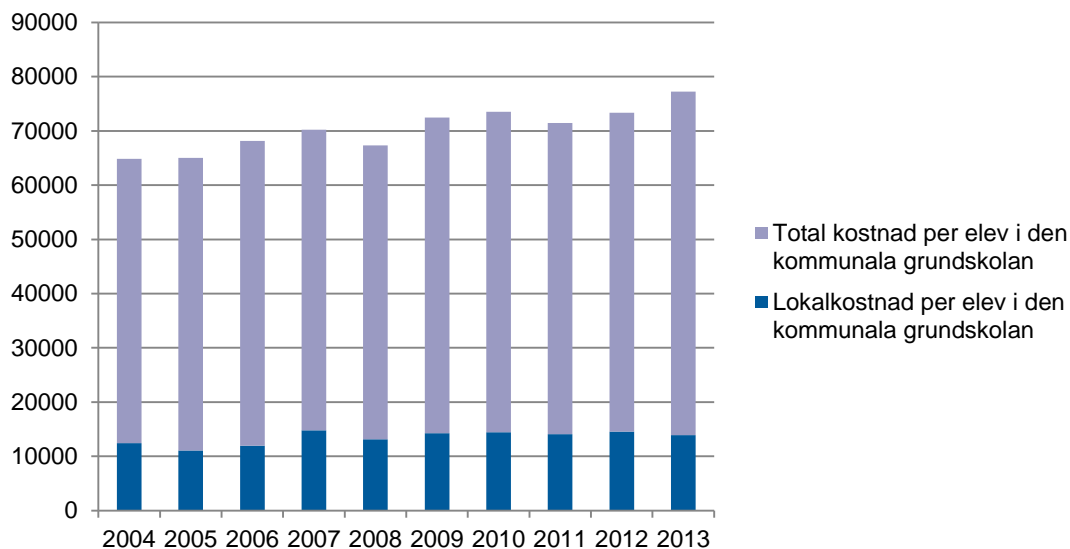
Kostnader

Lokalkostnaderna minskade under perioden 2004-2013 från 166 310 652 till 147 426 838 kronor.

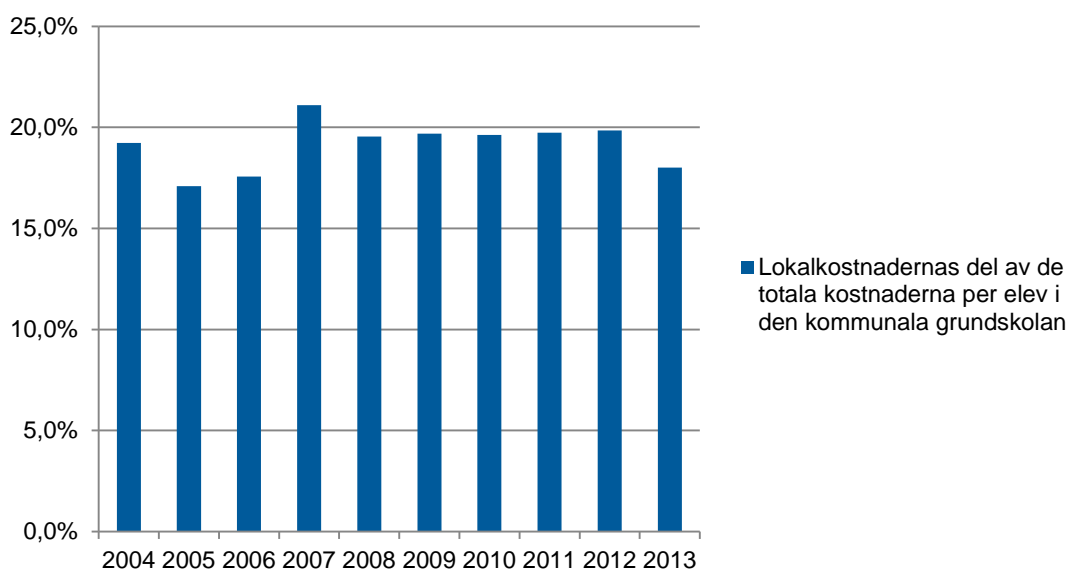

Figur 3.5.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 11,5 % från 12 468 till 13 902 kronor, minskade lokalkostnadens del av skolpengen från 19,2 till 18,0 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 64 842 till 77 212 kronor.

Figur 3.5.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.5.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.6 Kommun F

Kommun F har drygt 130 000 invånare och tillhör kommungruppen "större städer".

3.6.1 Sammanställning av enkätsvar

I den kommunala grundskolan har såväl antalet elever som den per elev nyttjade lokalytan i mycket hög grad påverkats av det fria skolvalet under de senaste tio åren. För att bättre kunna överblicka och begränsa nyttjad lokalyta per elev tar kommunen fram nyckeltal för organisationen samt genomför kapacitetsberäkningar per objekt.

Även antalet skolenheter har påverkats mycket och som exempel nämner kommunen att man lagt ned en av de kommunala grundskolorna. Någon påverkan på den geografiska spridningen av de kommunala grundskolorna har dock inte förekommit. Kommun F har också som ambition att behålla sina landsortsskolor samtidigt som man eftersträvar större enheter med en mer enhetlig och likvärdig organisation.

Kommun F menar att möjligheterna att prognostisera behovet av lokaler i den kommunala grundskolan i mycket hög grad påverkats av det fria skolvalet. Kommunens sätt att utföra sina prognoser har dock inte alls ändrats under den gångna perioden och man fortsätter att använda en befolkningsprognos samt en kapacitetsbedömning av befintliga lokaler.

Kommunen uppger att lokalstrategin har förändrats mycket på grund av det fria valet. I takt med fristående grundskolors etablering i kommunen har man ändrat sina volymer och gjort vissa skolenheter större samtidigt som andra fått krympa. Med ambitionen att fortsätta utveckla strategierna för lokalförsörjning använder kommunen bland annat digitala planeringsverktyg, nyckeltal för organisation samt kapacitetsbedömning av lokaler.

Kommunen anser att flexibilitet är mycket viktigt för att kunna hantera fluktuerande elevunderlag. Detta för att underlätta för skilda verksamheter att nyttja samma lokaler, vilket också skett då kommunen bland annat låtit förskoleverksamhet ta plats i grundskolans lokaler.

Arbetet med att uppnå en flexibel och effektiv lokalanvändning är dock inte helt enkelt. Det är inte någon exakt vetenskap och det kan finnas olika uppfattningar om vilka som är de bästa och mest ändamålsenliga lösningarna. Kommunen anser trots

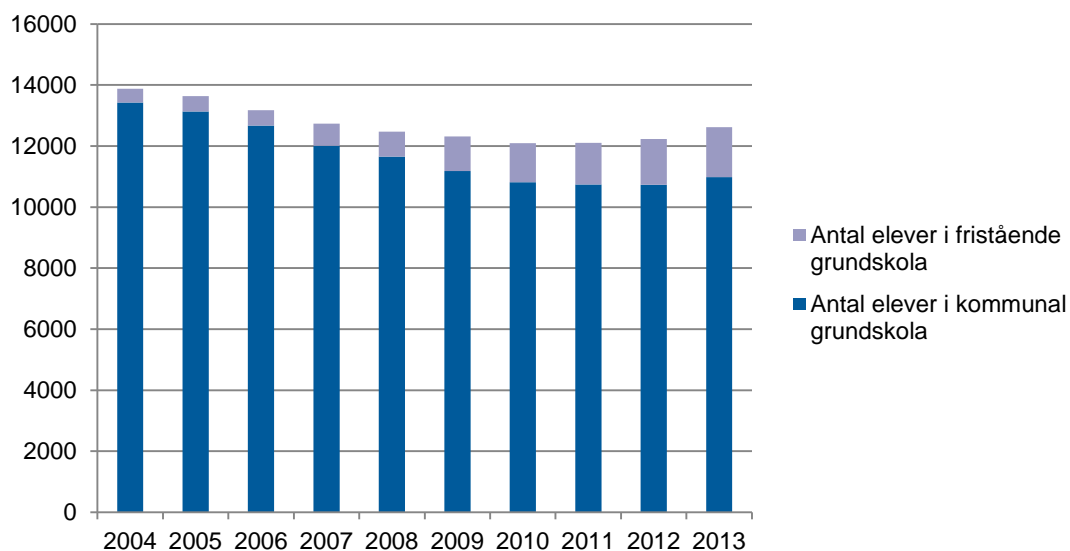
detta att man har ett ganska litet behov av att utveckla sina kunskaper om lokalplanering för den kommunala grundskolan. De områden som nämns som intressanta att arbeta vidare med är bland annat processkartläggning och digitala hjälpmedel.

Kommunen menar att man i ganska hög grad behöver strategisk vägledning från exempelvis SKL.

3.6.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

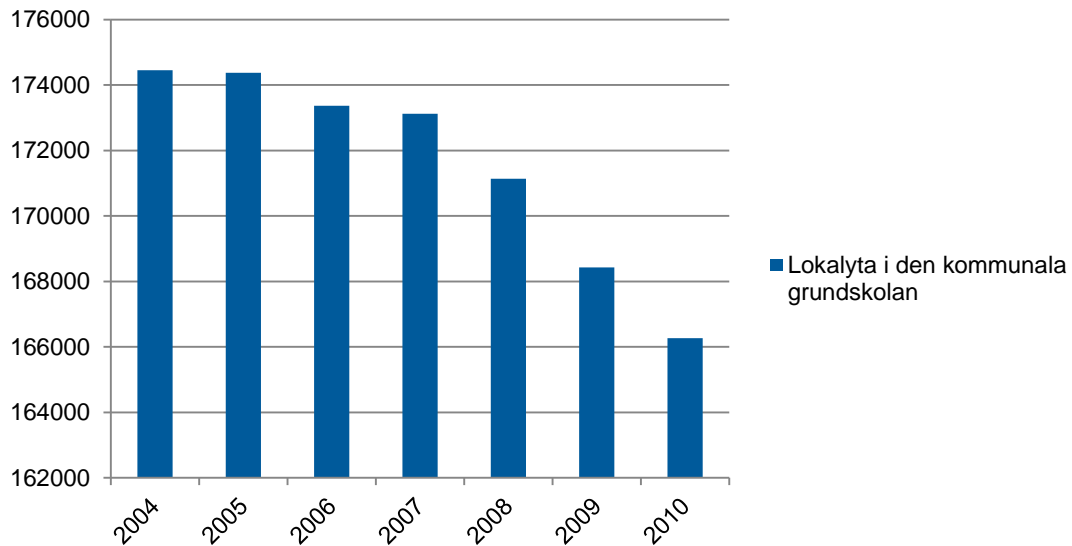
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 18 % då kommunen gått från att ha 51 kommunala grundskolor med 13 422 elever till att ha 43 kommunala grundskolor med 10 982 elever. Samtidigt har antalet fristående grundskolor ökat från 6 till 9 och elevantalet i dessa har ökat från 452 till 1 639. Således utgör tappet till fristående grundskolor 49 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

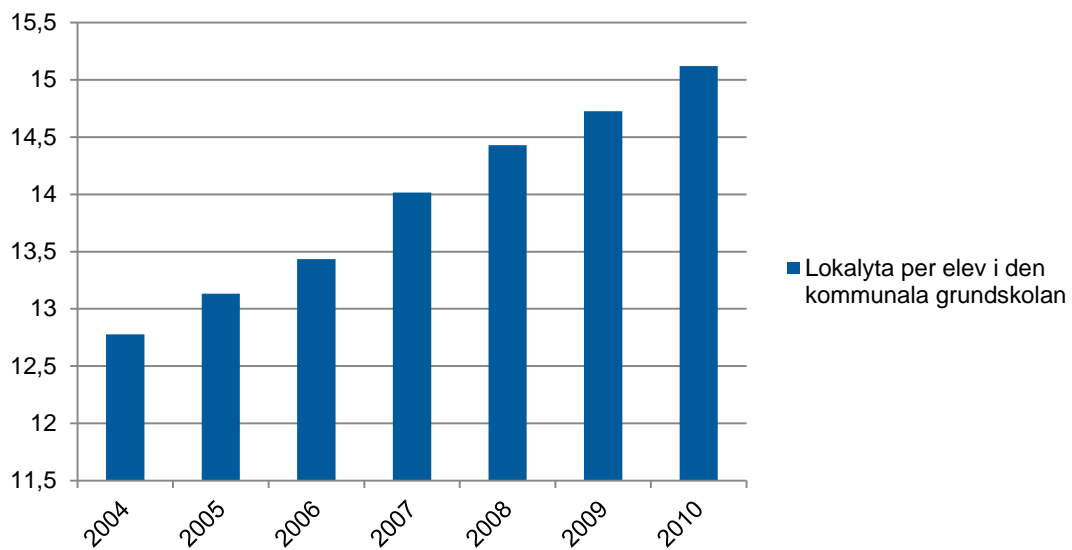
Figur 3.6.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 minskat från 174 457 till 166 263 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 18 %, från 13 till 15 kvadratmeter.⁸

Figur 3.6.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

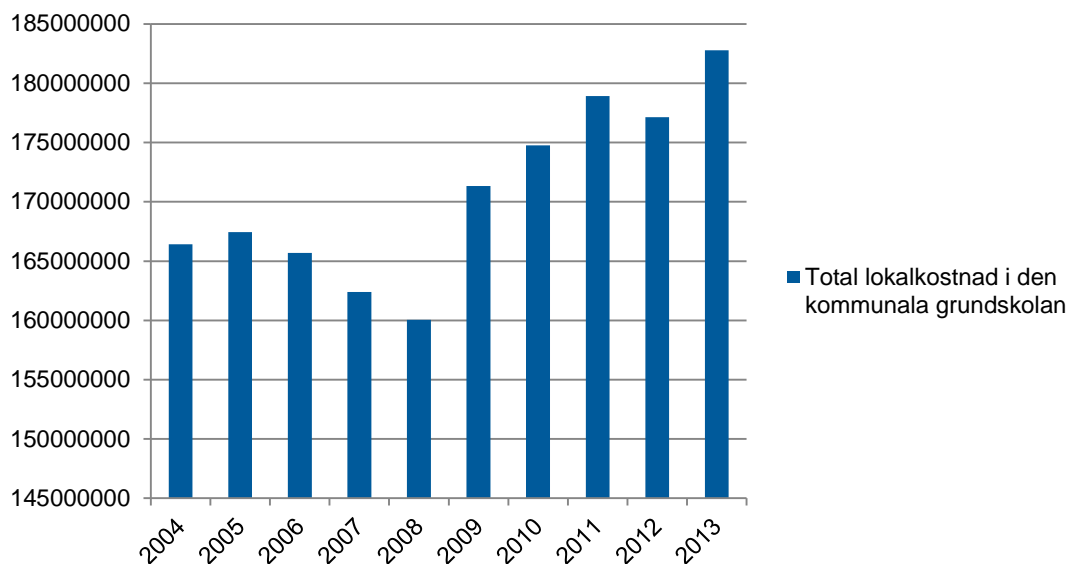

Figur 3.6.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

⁸ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

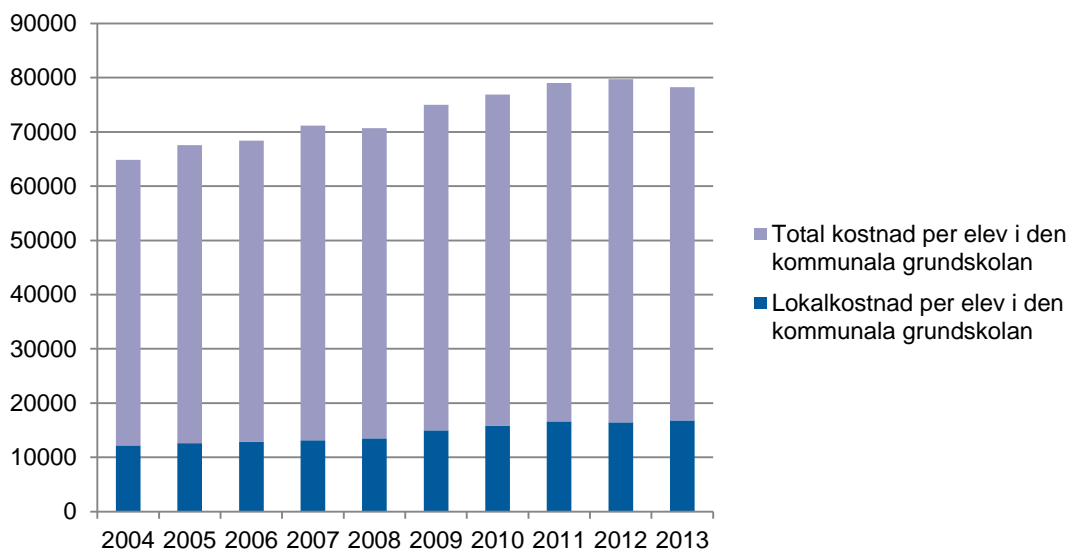
Kostnader

Lokalkostnaderna ökade under perioden 2004-2013 från 166 431 532 till 182 775 556 kronor.

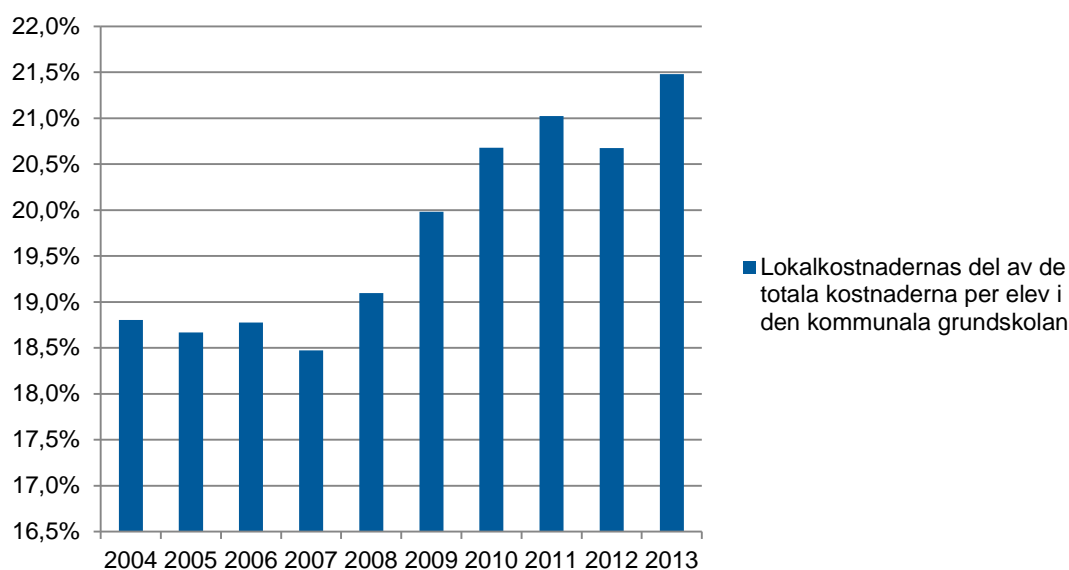

Figur 3.6.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 37,8 % från 12 191 till 16 799 kronor, ökade lokalkostnadens del av skolpengen från 18,8 till 21,5 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 64 834 till 78 213 kronor.

Figur 3.6.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.6.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.7 Kommun G

Kommun G har drygt 63 000 invånare och tillhör kommungruppen "större städer".

3.7.1 Sammanställning av enkätsvar

Elevantalet i den kommunala grundskolan har till mycket liten del påverkats av det fria skolvalet. En viss förändring har dock skett, framför allt inom de högre årskurserna där elevantalet minskat något. Därmed har den per elev nyttjade lokalytan knappt märkbart förändrats genom det fria skolvalet, utan det ökade antalet kvadratmeter per elev beror främst på minskade elevkullar.

Kommunen känner väl till den per elev nyttjade lokalytan i respektive grundskola. Samtidigt som de överytor som finns ger möjlighet att hantera ett kraftigt växande elevunderlag medför dessa ökade kostnader och därmed mindre medel till den pedagogiska verksamheten. Därför försöker kommunen effektivisera genom att låta annan verksamhet nyttja hela eller delar av lokalerna, samt genom förändringar inom skolorganisationen där några skolenheter fått växa.

Antalet skolenheter, samt den geografiska spridningen av dessa, har inte alls påverkats av det fria skolvalet och kommunen har en fortsatt jämn geografisk spridning av sina grundskolor. Inom kommunen finns såväl stora som små skolenheter. De små enheterna vilka ibland även innehåller förskola är oftast placerade utanför centralorten.

Möjligheterna att prognostisera behovet av lokaler har till mycket liten del påverkats av det fria skolvalet och dessa baseras fortfarande främst på demografiska förändringar i kommunens olika upptagningsområden. Kommunen har en relativt bra bild av hur elevströmmarna från de olika upptagningsområdena ser ut och menar att prognostiseringsproblem egentligen endast uppstår vid etablering av nya fristående grundskolor. När verksamheten sedan kommit igång vet kommunen relativt väl från vilka områden eleverna i den nya grundskolan kommer och därmed förenklas arbetet med prognoserna. Sättet att prognostisera behovet av lokaler har således inte alls påverkats av det fria skolvalet.

Genom att kommunen ganska enkelt kan förutsäga elevernas val och därmed har möjlighet att i tid vidta eventuella åtgärder har lokalstrategin förändrats mycket lite.

Ett fluktuerande elevunderlag, vilket främst beror på den demografiska utvecklingen, möts genom exempelvis förändringar av grundskolans inre organisation.

“För några år sedan, när antalet 7-9 elever minskade, förändrades högstadierna så att de tog emot ytterligare en årskurs och blev 6-9 skolor. Vi har också gjort om skollokaler till förskolelokaler. På sikt när elevantalet ökar är vi beredda att förändra detta igen.”

I arbetet med kommunens lokalstrategier ses ett flexibelt lokalanvändande som mycket viktigt. Som exempel nämns att kommunen vid planering av nya grundskolor delvis utgår från hur lokalerna enkelt kan nyttjas av annan verksamhet än grundskolan. I det befintliga beståndet är det ofta svårare att uppnå flexibilitet, då detta utgörs av klassiska skollokaler med stora trapphus, korridorer och kraftiga väggar.

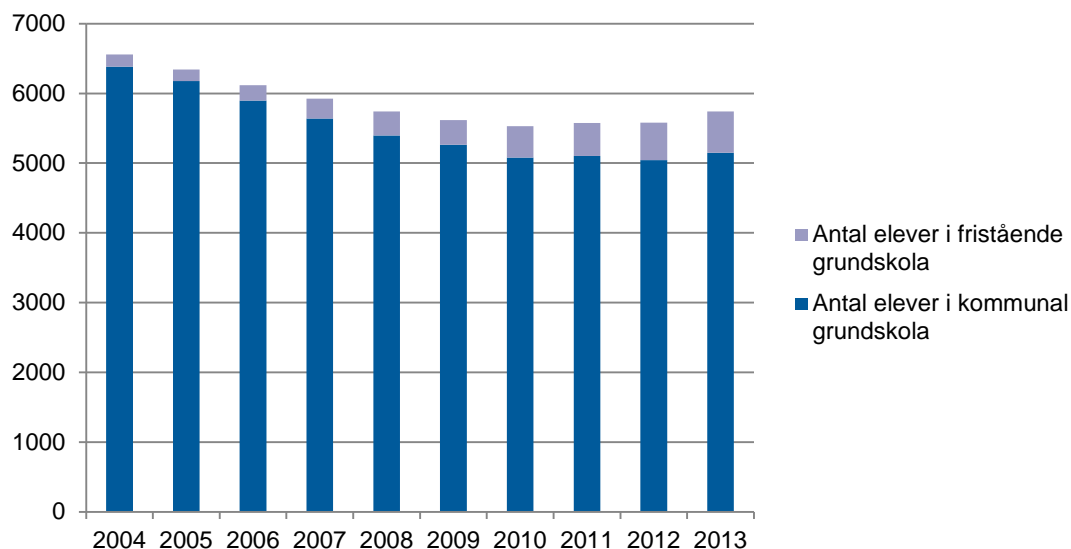
Kommunen har ett ganska litet behov av att utveckla sina kunskaper om lokalplanering för grundskolan, men anser att de planeringsverktyg som används skulle kunna utvecklas något.

Kommunen menar även att man har ett ganska litet behov av strategisk vägledning. Som exempel på vad SKL skulle kunna göra nämner man följande: *“Högst konkret. Samla alla de lokalprogram som tas fram inför nybyggnation av skolor i landet. Tillgängliggör dessa för andra. Här finns mängder av kunskap som lätt kan återanvändas. I nuläget sitter varje kommun, till stor kostnad och arbetsinsats, och ‘uppfinner hjulet’ själva.”*

3.7.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

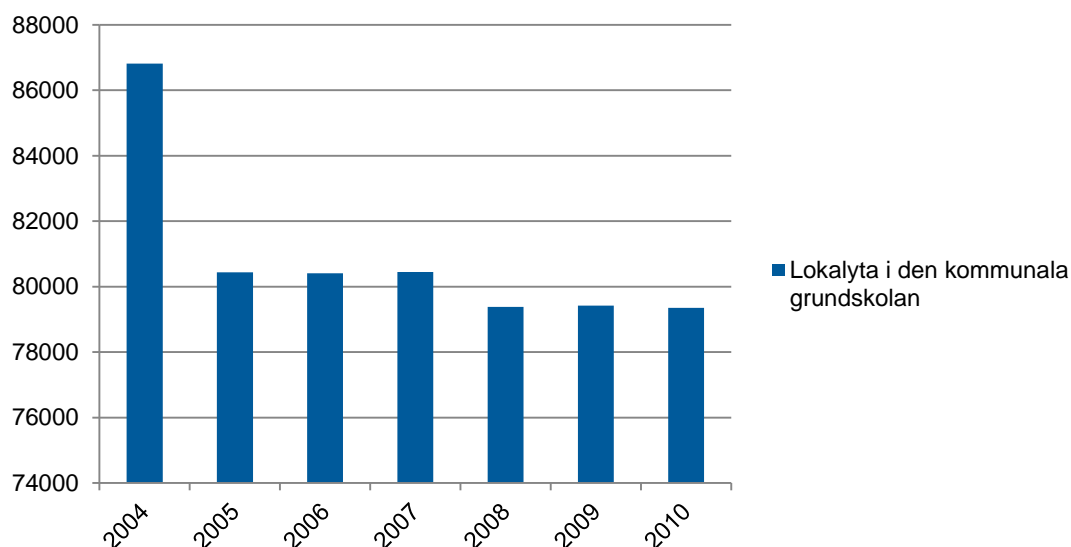
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 19 % då kommunen gått från att ha 23 kommunala grundskolor med 6 385 elever till att ha 21 kommunala grundskolor med 5 147 elever. Samtidigt har antalet fristående grundskolor ökat från 3 till 5 och elevantalet i dessa har ökat från 174 till 595. Således utgör tappet till fristående grundskolor 34 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

Figur 3.7.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

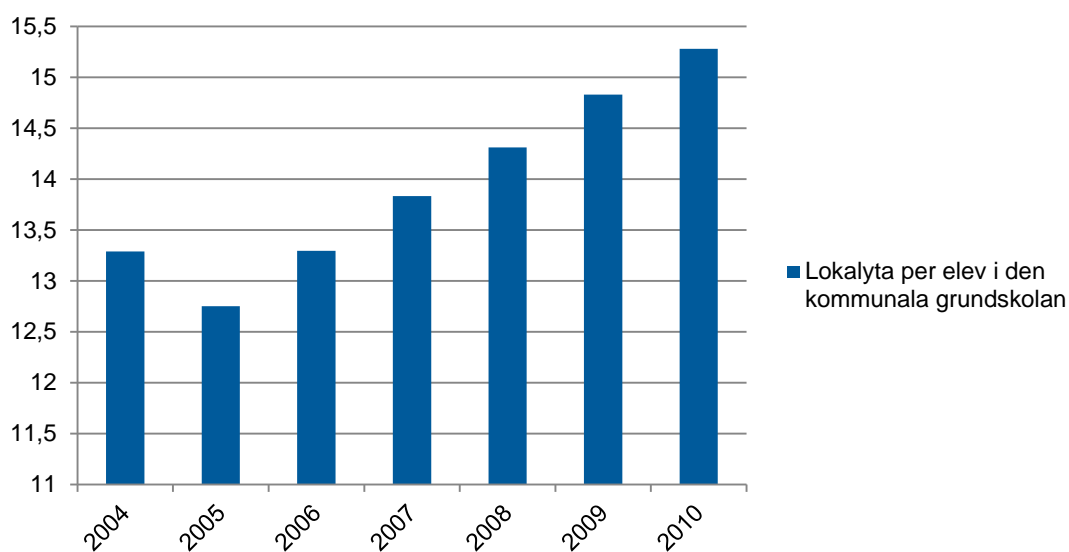
Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 minskat från 86 813 till 79 354 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 15 %, från 13 till 15 kvadratmeter.⁹

Figur 3.7.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

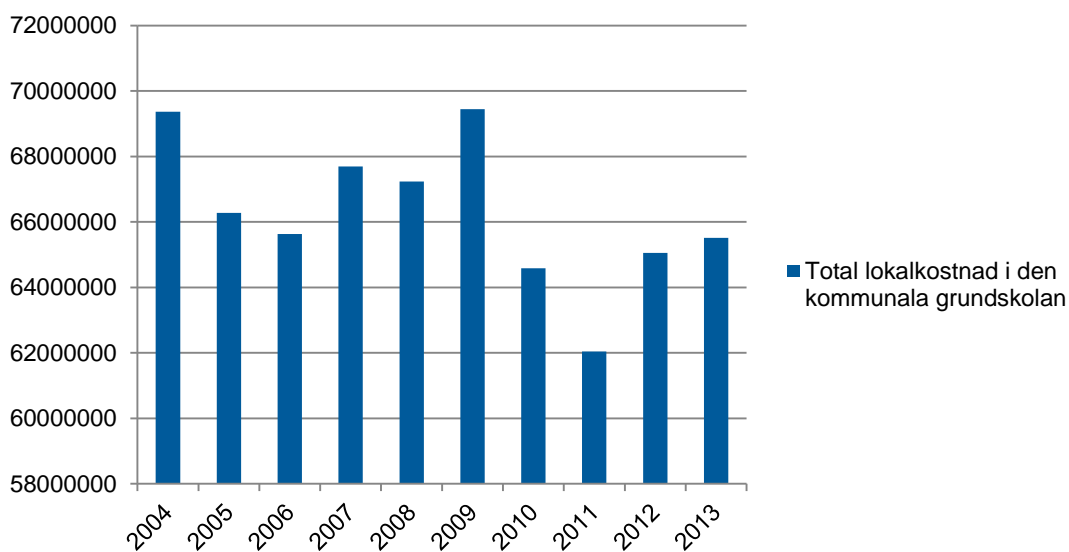
⁹ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

Figur 3.7.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

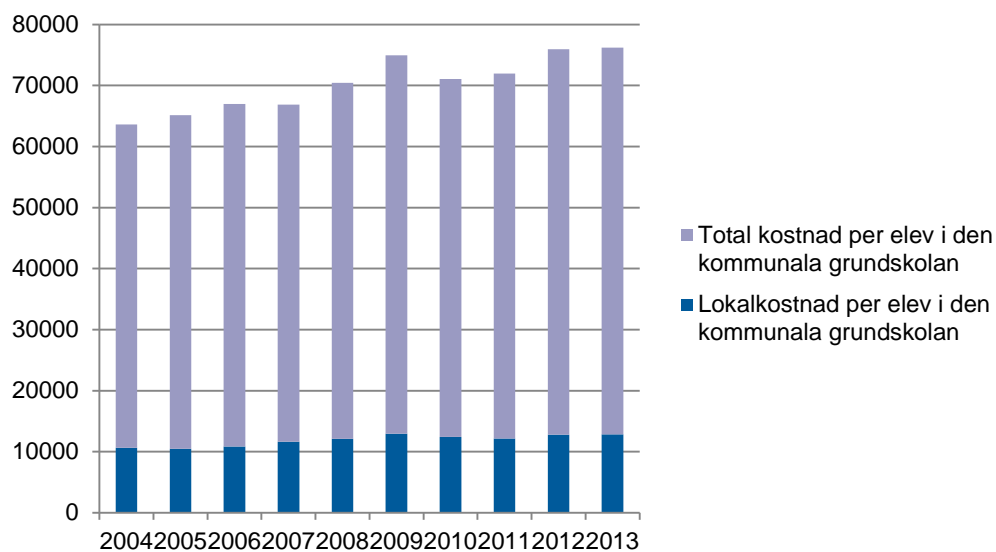
Kostnader

Lokalkostnaderna minskade under perioden 2004-2013 från 69 363 308 till 65 514 794 kronor.

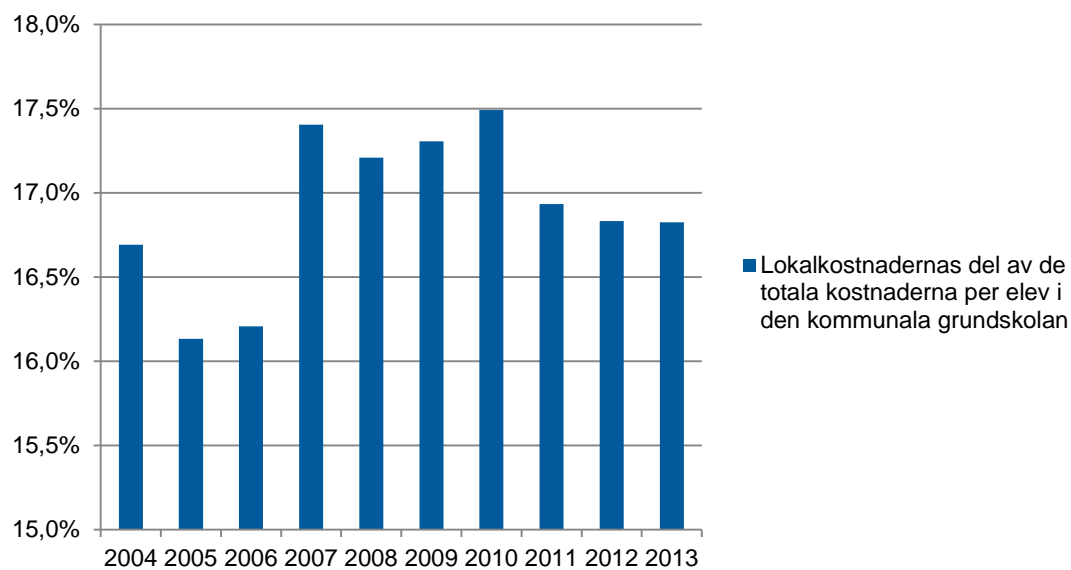

Figur 3.7.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 20,7 % från 10 619 till 12 818 kronor, ökade lokalkostnadens del av skolpengen från 16,7 till 16,8 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 63 616 till 76 187 kronor.

Figur 3.7.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.7.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.8 Kommun H

Kommun H har drygt 42 000 invånare och tillhör kommungruppen "förortskommuner till storstäderna".

3.8.1 Sammanställning av enkätsvar

Elevantalet i den kommunala grundskolan har inte alls påverkats av det fria valet av skola och därför har inte heller någon förändring av lokalyta per elev skett på grund av detta.

Inte heller antalet skolenheter eller den geografiska spridningen av dessa har påverkats av det fria skolvalet. Kommunen menar dock att det krävs större skolenheter för att få en hållbar organisation. 2013 nyttjades 16 kvadratmeter per elev, men målsättningen är att få ned den nyttjade lokalytan per elev till 12 kvadratmeter (exklusive idrottshallar).

Möjligheterna att prognostisera behovet av lokaler i den kommunala grundskolan har inte alls påverkats av det fria skolvalet under det gångna decenniet. Detta då antalet fristående grundskolor varit konstant och inte heller grundskolornas storlek förändrats.

Kommunen prognostiserar behovet av lokaler på samma sätt som för tio år sedan. Trots att man vet att elevers och föräldrars preferenser snabbt kan ändras, finns ingen direkt beredskap för detta. *"Vi är mer oroliga för att någon fristående skola ska lägga ner"*.

Som exempel på hur kommunen går tillväga för att prognostisera behovet av lokaler kan nämnas att man cirka nio gånger per år följer upp antalet folkbokförda.

Kommunen ser det som mycket viktigt att använda flexibla lokaler. Ett exempel på kommunens arbete för att uppnå en mer flexibel lokalanvändning är att man vid planering av nya skollokaler (vilket händer mycket sällan) utformar dessa med tanke på ett flexibelt nyttjande.

"Först förskola och sedan förskola/grundskola osv. Allt efter behov."

Man har inga erfarenheter av problem i samband med försöken att uppnå en mer flexibel lokalanvändning.

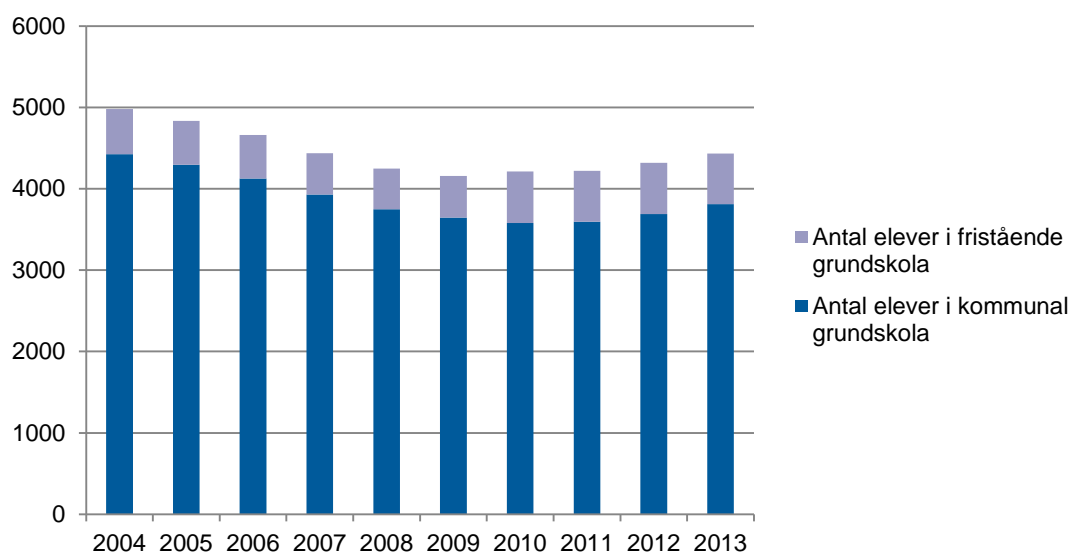
Kommunens lokalstrategi har inte alls förändrats under de senaste tio åren, men man arbetar nu med att utveckla denna genom kommungemensamma lokalresursplaneringsgrupper, vilket fungerar mycket bra.

Kommunen anger att man i dag har en god lokalplanering, men att denna självklart kan utvecklas. Hur vet man dock inte. Angående strategisk vägledning från SKL menar man att det kan finnas ett sådant behov, men att det inte är någonting man tänkt på och att man i dagsläget inte riktigt vet vad man skulle vilja ha hjälp med.

3.8.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

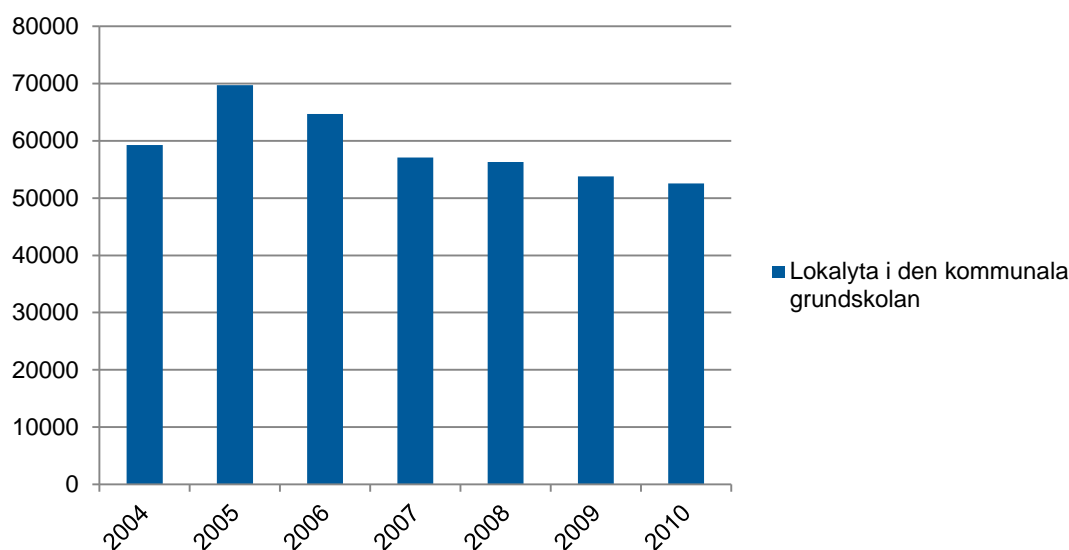
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 14 % då kommunen gått från att ha 18 kommunala grundskolor med 4 424 elever till att ha 15 kommunala grundskolor med 3 810 elever. Samtidigt har elevantalet i de 4 fristående grundskolorna ökat från 554 till 624. Således utgör tappet till fristående grundskolor 11 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

Figur 3.8.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

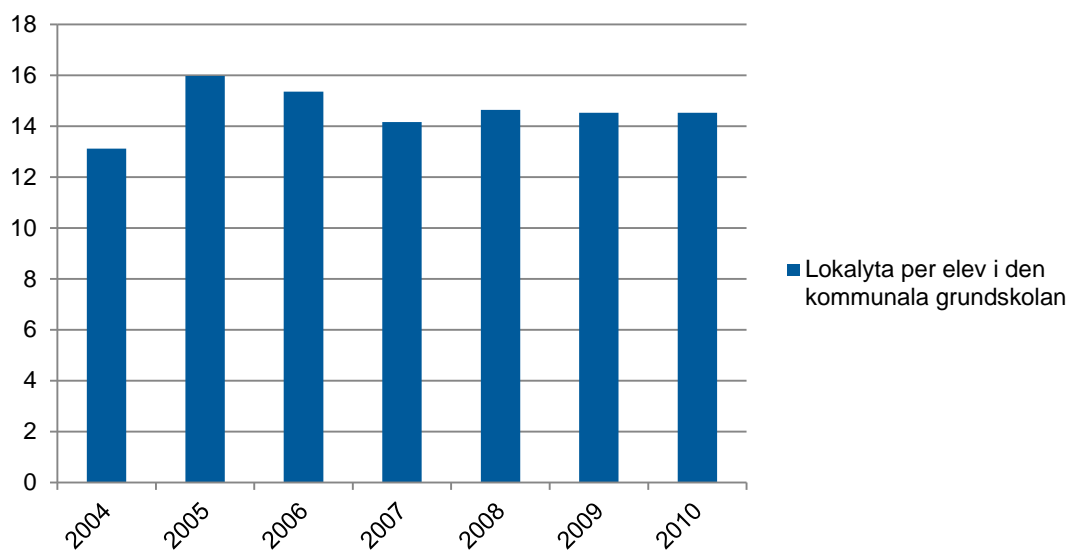
Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 minskat från 59 238 till 52 540 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 11 %, från 13 till 15 kvadratmeter.¹⁰

Figur 3.8.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

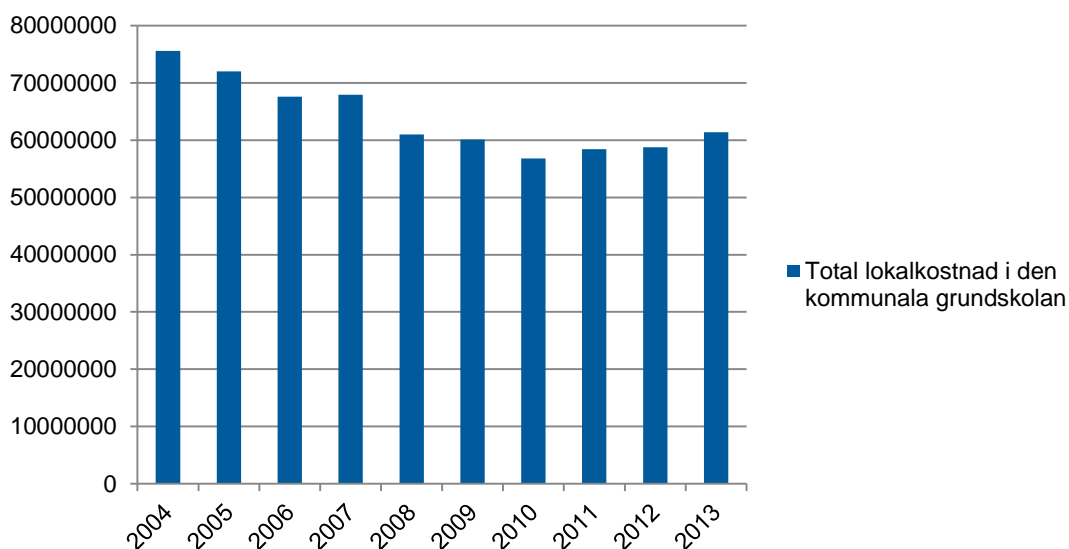
¹⁰ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

Figur 3.8.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

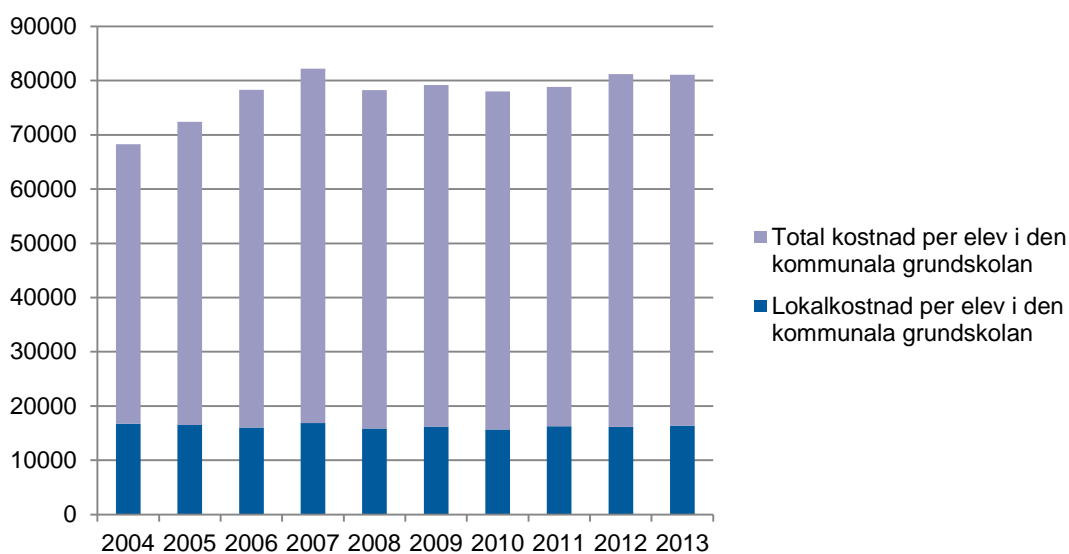
Kostnader

Lokalkostnaderna minskade under perioden 2004-2013 från 75 587 478 till 61 381 993 kronor.

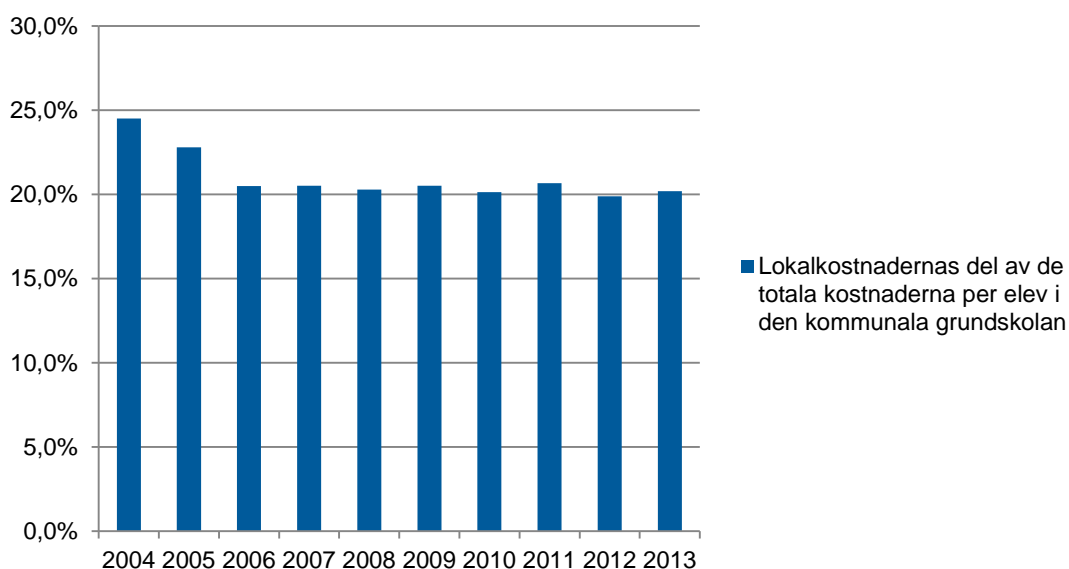

Figur 3.8.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev minskade med 2,2 % från 16 734 till 16 373 kronor, minskade lokalkostnadens del av skolpengen från 24,5 till 20,2 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 68 289 till 81 096 kronor.

Figur 3.8.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.8.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.9 Kommun I

Kommun I har drygt 12 000 invånare och tillhör kommungruppen "förortskommuner till storstäderna".

3.9.1 Sammanställning av enkätsvar

I de kommunala grundskolorna har elevantalet i mycket hög grad påverkats av det fria skolvalet. Att elever i större utsträckning valt fristående grundskolor har i kombination med minskade elevkullar lett till en förhållandevis stor lokalyta per elev. Kommunen har dock små möjligheter att påverka situationen då grundskolorna har svårt att ta sig ur rådande hyreskontrakt.

Antalet skolenheter och den geografiska spridningen av dessa har dock inte alls påverkats av det fria valet. De försök som gjorts att lägga ned tre mindre skolenheter har misslyckats eftersom detta är en politiskt känslig fråga och de små byskolorna

har därmed fått vara kvar. Det finns således en diskrepans mellan politikernas och tjänstemännens syn på vad som är en optimal organisation.

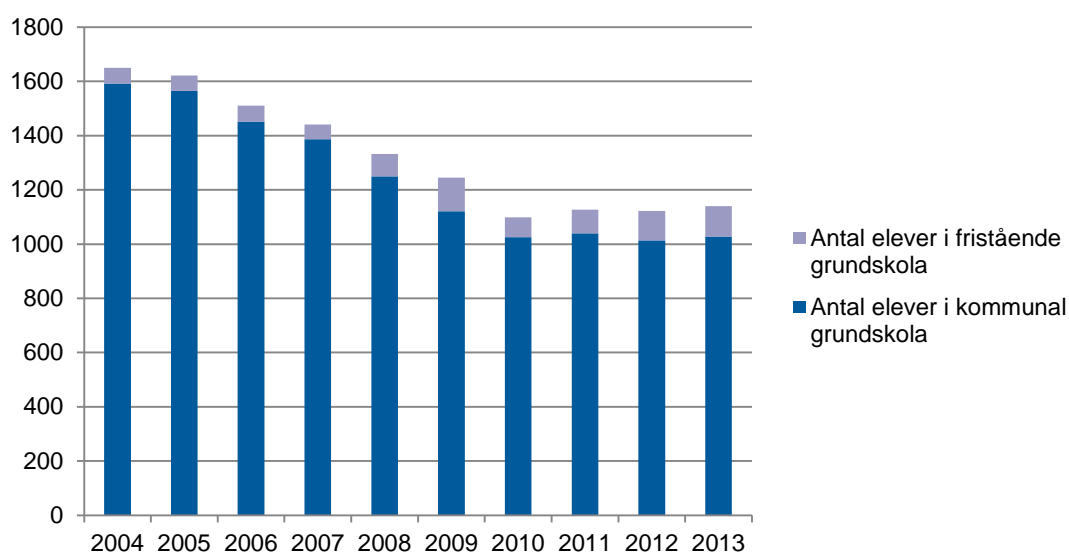
Möjligheterna till goda lokalbehovsprognoser har till viss del påverkats av det fria skolvalet. Det sätt på vilket kommunen utför sina prognoser har trots detta inte ändrats, utan man fortsätter att beakta befolkningsstatistik och trender.

Kommunens lokalstrategi har inte påverkats alls av det fria skolvalet. Man ser det dock som mycket viktigt med flexibla lokaler. För att uppnå en mer flexibel lokal-användning har man bland annat avyttrat en förskola i en villa och samlokaliserat den med grundskolan. Ett annat exempel är att man i ett område med stor inflyttning hyrt in paviljonger. Kommunen har dock stora svårigheter att uppnå en flexibel lokalanvändning, främst för att man har problem med att ta sig ur befintliga lokaler på grund av rådande hyreskontrakt.

3.9.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

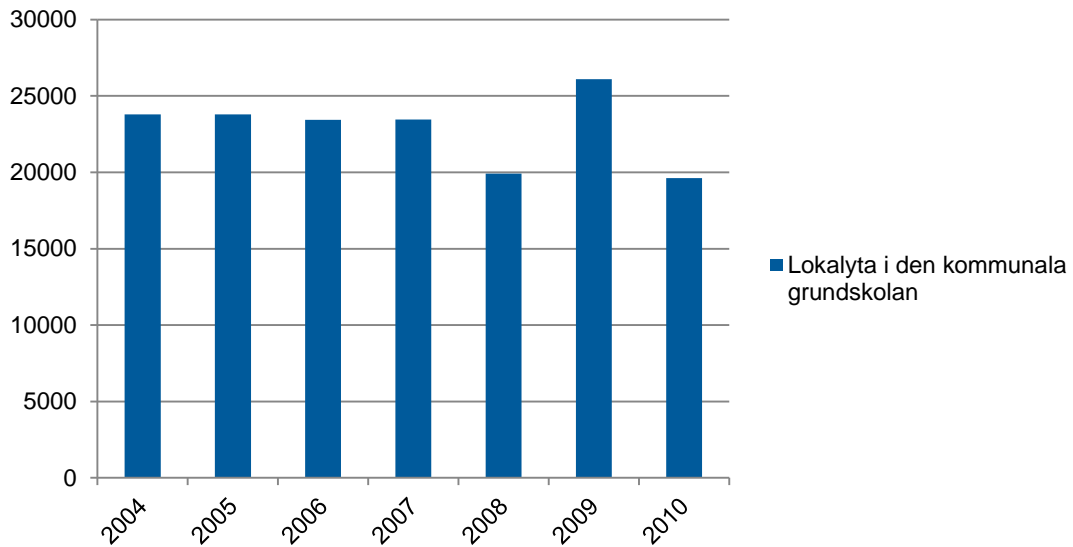
På tio år har elevantalet i de sju kommunala grundskolorna minskat med 35 % från 1 592 till 1 028. Samtidigt har elevantalet i den enda fristående grundskolan ökat från 58 till 112. Således utgör tappet till fristående grundskolor 6 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

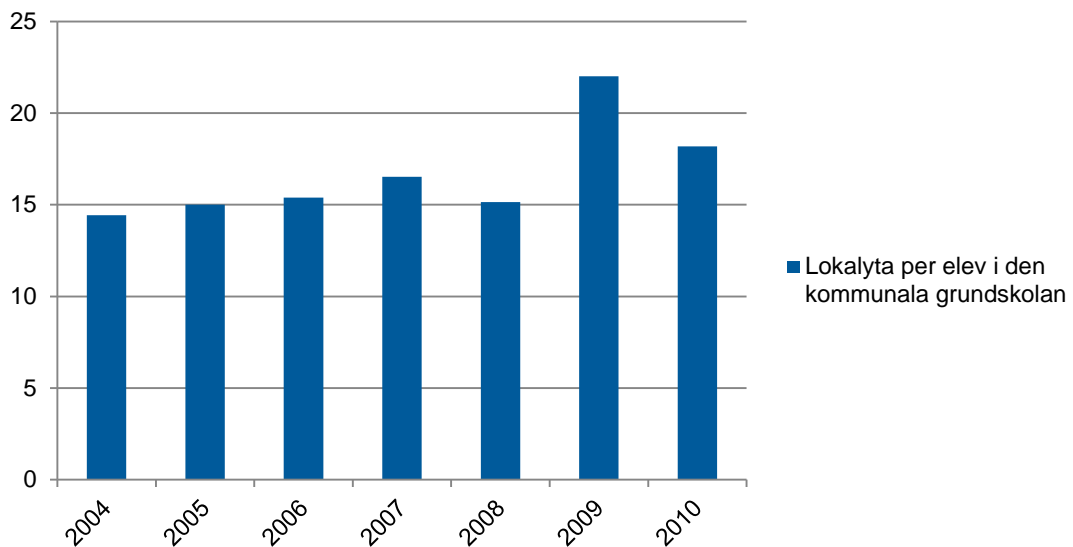
Figur 3.9.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 minskat från 23 796 till 19 611 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 26 %, från 14 till 18 kvadratmeter.¹¹

Figur 3.9.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

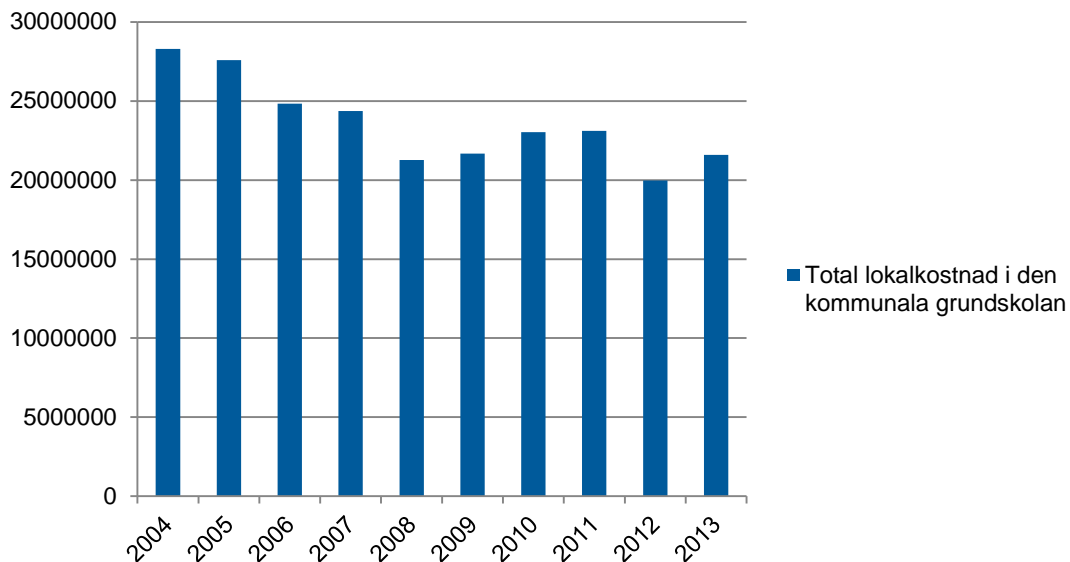

Figur 3.9.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

¹¹ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

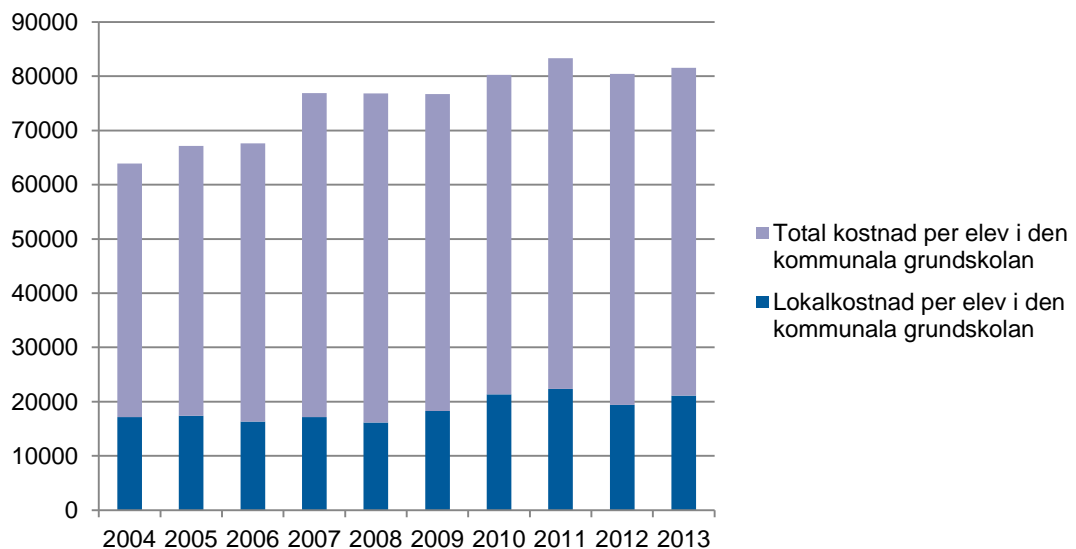
Kostnader

Lokalkostnaderna minskade under perioden 2004-2013 från 28 293 542 till 21 587 975 kronor.

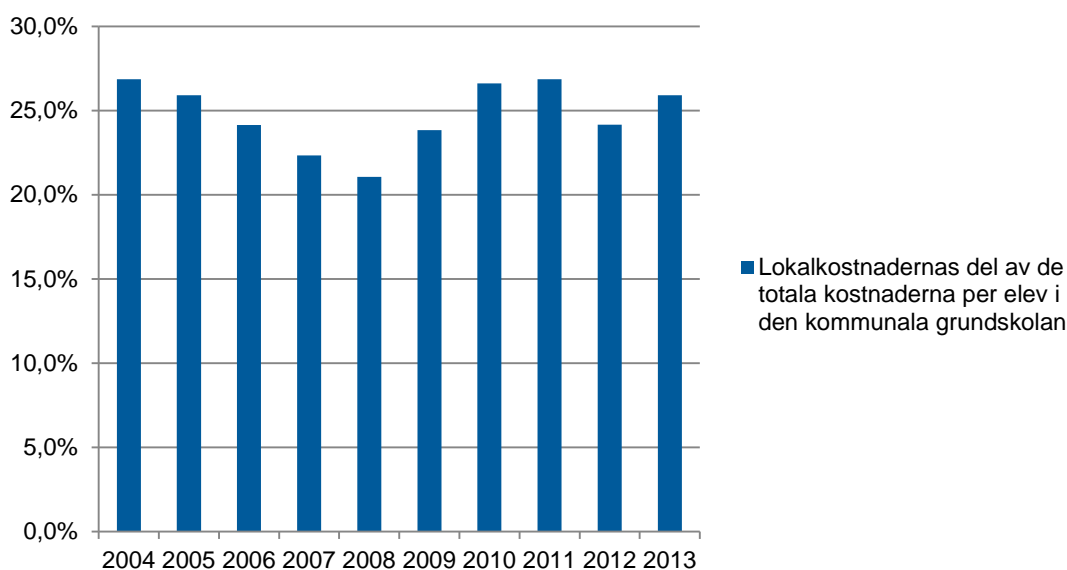

Figur 3.9.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 23,1 % från 17 158 till 21 123 kronor, minskade lokalkostnadens del av skolpengen från 26,9 till 25,9 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 63 880 till 81 543 kronor.

Figur 3.9.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.9.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.10 Kommun J

Kommun J har drygt 71 000 invånare och tillhör kommungruppen "större städer".

3.10.1 Sammanställning av enkätsvar

Elevantalet inom den kommunala grundskolan har under det senaste decenniet till mycket liten del påverkats av det fria skolvalet. Därmed har det fria skolvalet haft en obetydlig effekt på den per elev nyttjade lokalytan och de förändringar som skett har främst berott på en förändrad demografi. Något särskilt eftersträvat mått på yta per elev finns inte, men kommunen har som målsättning att antalet nyttjade kvadratmeter per elev inte ska öka.

Inte heller antalet skolenheter eller den geografiska spridningen av dessa har påverkats av det fria skolvalet. Kommunen har som målsättning att i möjligaste mån använda F-9-skolor. När det gäller geografisk spridning menar kommunen att en centralisering av skolenheterna inte är möjlig, då kommunens vidsträckta yta skulle medföra allt för långa skolskjutsar.

Möjligheterna till prognostisering av elevantalet har till mycket liten del påverkats av det fria skolvalet. Inte heller det sätt på vilket kommunen utför sina prognoser har förändrats nämnvärt, utan man fortsätter att använda elevprognoser baserade på framskrivningar av antalet barn i olika åldrar inom respektive upptagningsområde, kompletterat med antaganden om antalet boende i planerade bostadsområden.

Kommun J:s lokalstrategi har till liten men viss del påverkats av det fria skolvalet. Vid planeringen av de kommunala skolornas lokaler beaktar man hur efterfrågan på kommunens skolor skulle påverkas vid en eventuell avveckling av en konkurrerande fristående grundskola.

För att hantera fluktuerande elevunderlag försöker kommunen öka mängden flexibla lokaler vilka sedan kan nyttjas av flera olika verksamheter som till exempel förskola och grundskola. Användandet av flexibla lokaler ses som mycket viktigt i kommunens lokalstrategi och vid uppförande av nya byggnader har kommunen flexibilitetsaspekten i åtanke. För att underlätta en ändrad användning av lokalerna försöker kommunen samla olika verksamheter inom en och samma fastighet.

Kommunen har dock vissa svårigheter med att uppnå ett flexibelt lokalanvändande och nämner som exempel att de olika verksamheterna gärna vill maximera nyttan av de egna lokalerna och därmed göra dessa mindre generella.

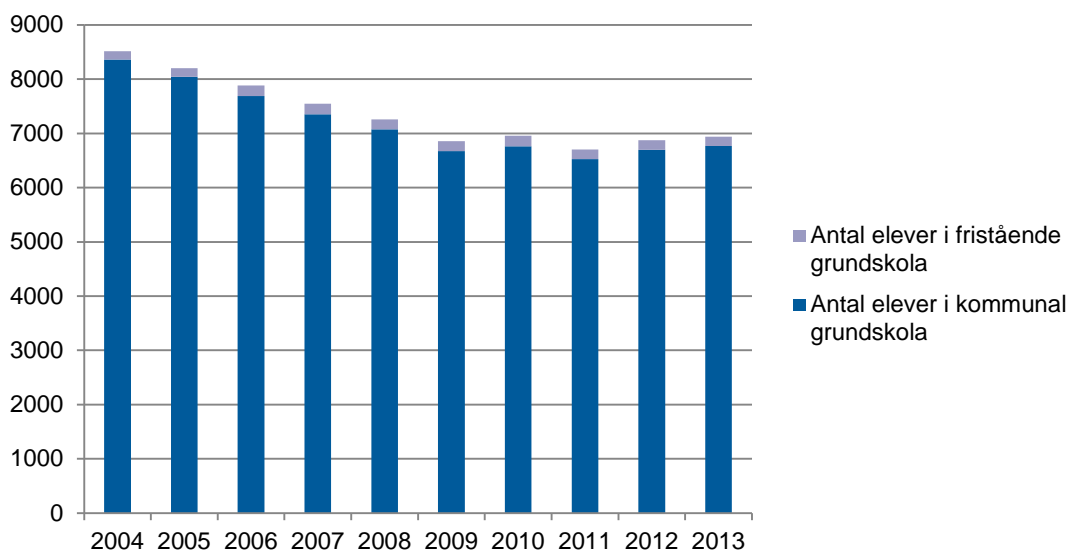
Kommun J har ett ganska stort behov av att utveckla sina kunskaper om lokalplanering för den kommunala grundskolan och nämner bland annat prognostisering av framtida elevantal för kommunens olika grundskolor.

Det finns även ett visst behov av strategisk vägledning från SKL och då främst gällande användning och uppförande av lokaler som enkelt kan anpassas till ett förändrat elevunderlag.

3.10.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

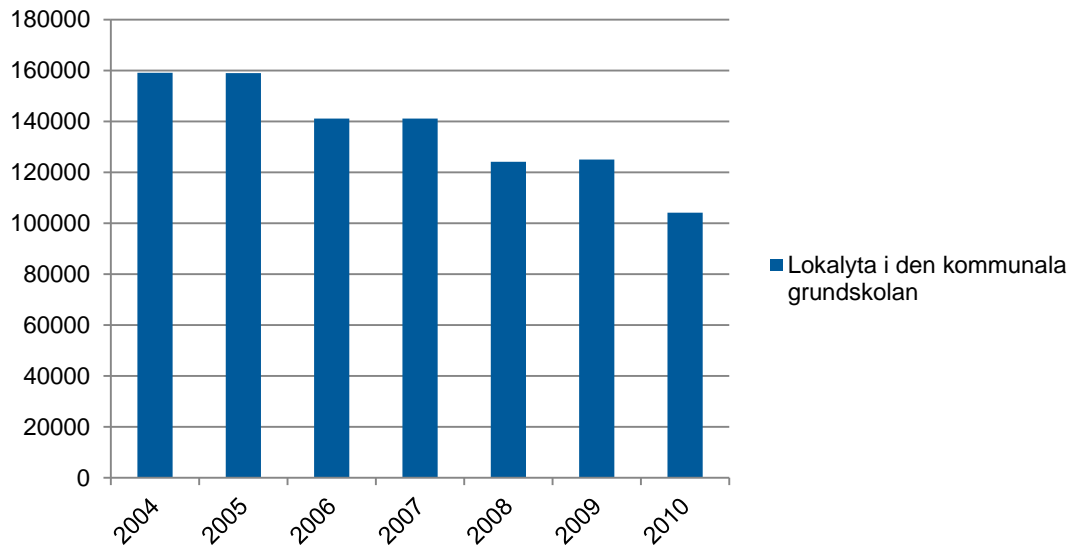
På tio år har elevantalet i de kommunala grundskolorna minskat med 19 % då kommunen gått från att ha 43 kommunala grundskolor med 8 358 elever till att ha 35 kommunala grundskolor med 6 769 elever. Samtidigt har elevantalet i de 3 fristående grundskolorna ökat från 154 till 170. Således utgör tappet till fristående grundskolor 10 % av den totala minskningen av antalet elever i den kommunala grundskolan.

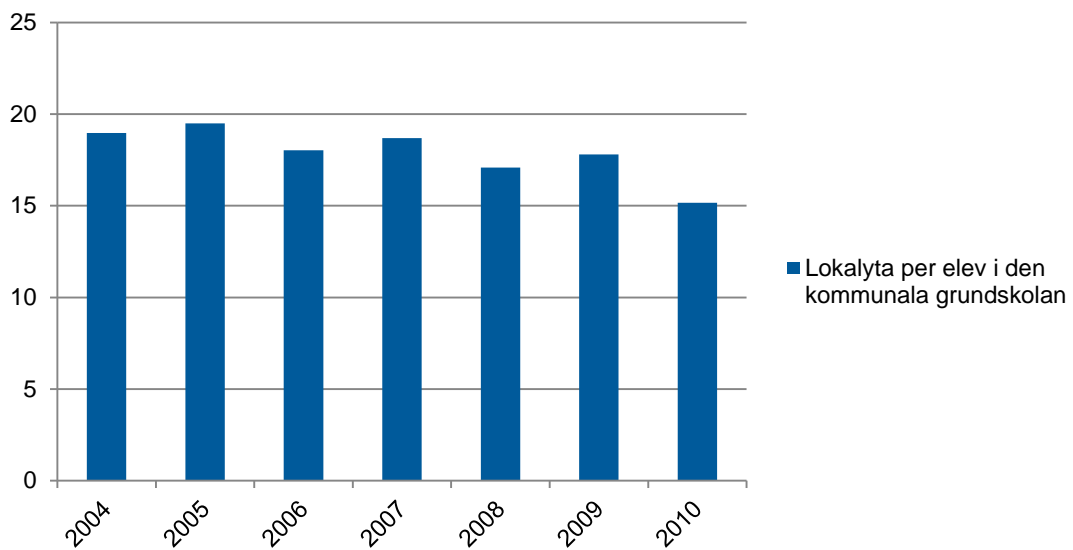
Figur 3.10.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 minskat från 159 052 till 104 110 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev minskat med 20 %, från 19 till 15 kvadratmeter.¹²

Figur 3.10.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

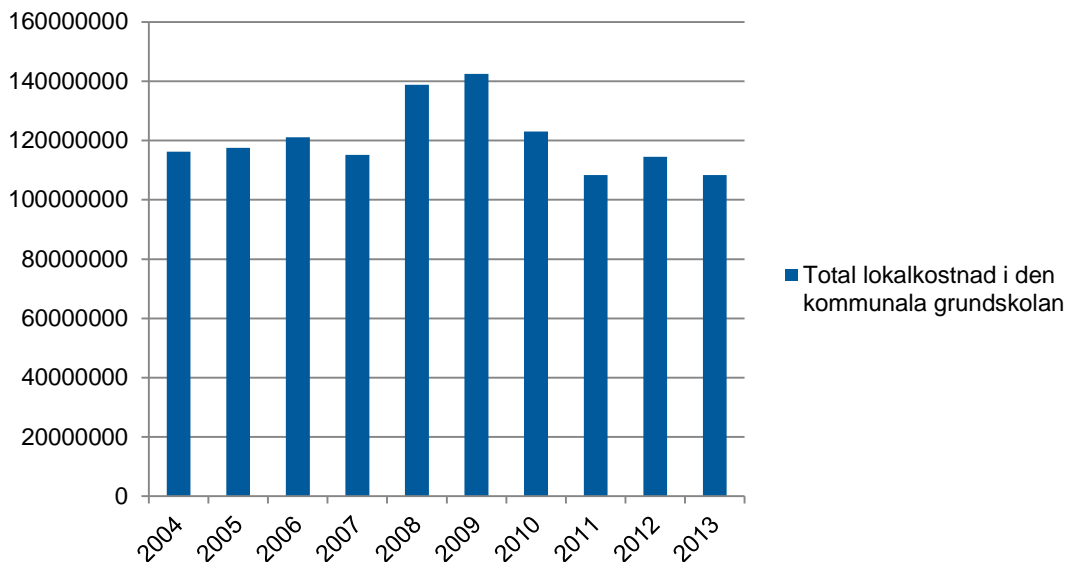

Figur 3.10.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

¹² Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

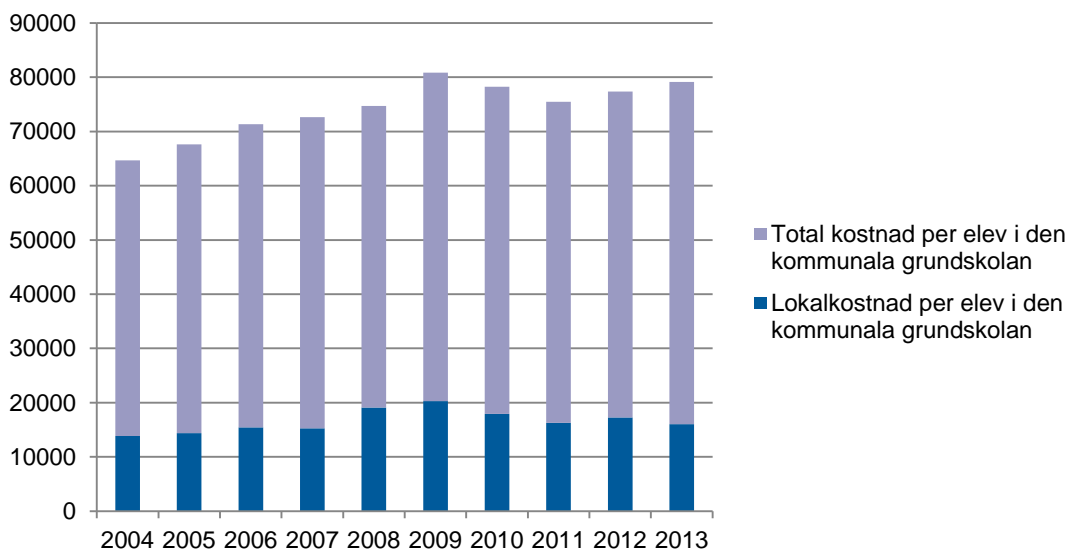
Kostnader

Lokalkostnaderna minskade under perioden 2004-2013 från 116 266 722 till 108 310 753 kronor.

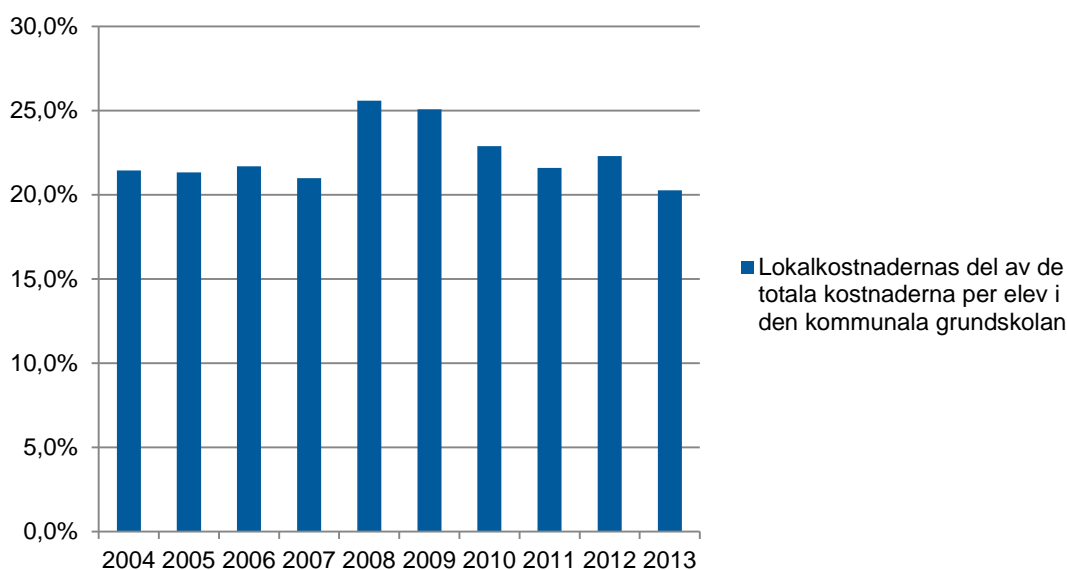

Figur 3.10.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 15,6 % från 13 871 till 16 034 kronor, minskade lokalkostnadens del av skolpengen från 21,4 till 20,3 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 64 675 till 79 103 kronor.

Figur 3.10.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.10.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

3.11 Kommun K

Kommun K har drygt 15 000 invånare och tillhör kommungruppen "förortskommuner till storstäderna".

3.11.1 Sammanställning av enkätsvar

Elevantalet i den kommunala grundskolan har i relativt hög grad påverkats av det fria skolvalet. Det är framför allt vid stadiövergångar som elever söker sig till fristående grundskolor, även om intresset för detta har minskat något under de senaste åren.

Även den nyttjade lokalytan i den kommunala grundskolan har till viss del påverkats då vissa grundskolor blivit mer populära, vilket medfört ett högt söktryck, medan andra grundskolors lokaler inte nyttjas fullt ut.

Då Kommun K har ett lågt invånarantal samtidigt som den geografiska ytan är relativt stor, påverkar svängningar i elevantal i hög grad kommunens landsbygds-skolor. Om detta beror på minskade elevkullar eller det fria valet framgår inte. Ännu så länge har dock den geografiska spridningen av de kommunala grundskolorna bara till liten del påverkats av det fria valet, men kommun K menar att landsbygds-skolorna i det långa loppet kommer att få svårt att klara sig. Även om den politiska visionen är att ha en jämn geografisk spridning av de kommunala grundskolorna, ser man på förvaltningsnivå ett behov av färre men större enheter på grund av ny lagstiftning och fria skolval.

Antalet skolenheter har till viss del påverkats av det fria skolvalet. Som exempel på hur man resonerar kring antalet skolenheter och deras storlek uppges att medan man anser det acceptabelt med omkring 200 elever i F-6-skolor, anser man att 7-9-skolor, med tanke på till exempel tjänstefördelning och lärarbehörighet, behöver vara större.

"Det är viktigt att diskussionen kring elevantal och nyttjad lokalyta hela tiden är levande så att rätt beslut fattas om planerat underhåll, ombyggnader, tillbyggnader, nedläggning, et cetera."

Möjligheterna att prognostisera behovet av lokaler har i hög grad påverkats av det fria valet, och då inte bara inom kommunen utan även genom konkurrensen från

grundskolor i kringliggande kommuner. Även det sätt på vilket kommunen utför sina prognoser har till stor del ändrats och man gör idag undersökningar, i form av exempelvis intervjuer och enkäter, i de mellanliggande årskurserna om hur eleverna vill fortsätta sin skolgång. Utöver detta genomförs statistiska bearbetningar av befolkningsprognoser samtidigt som politiska ambitioner om exempelvis nybyggnationer observeras. Den ökade osäkerheten har medfört att politiska beslut om renovering et cetera blivit mer långdragna.

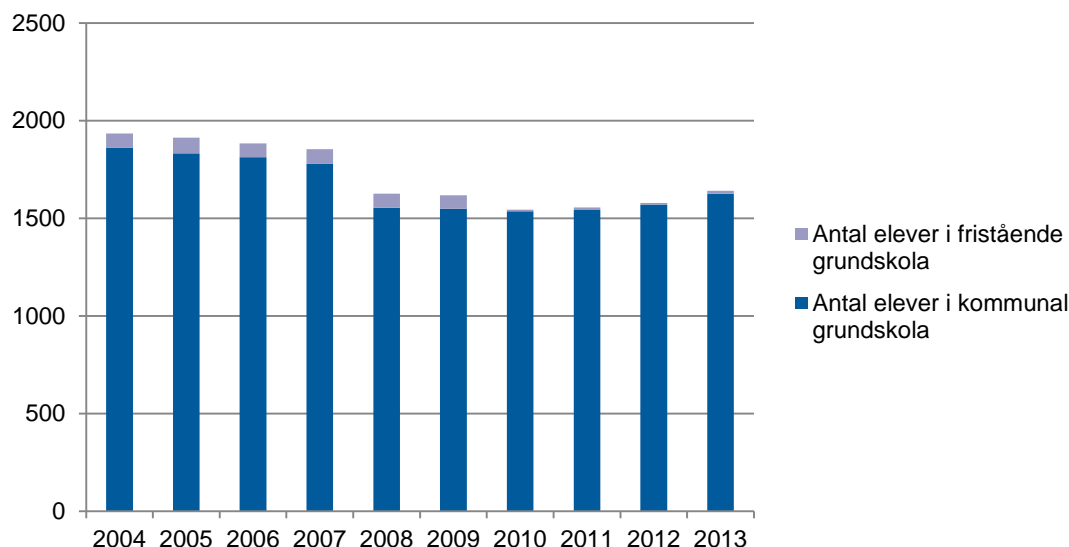
Flexibla lokaler anses som relativt viktiga och som exempel på hur man arbetat för att uppnå en flexibla lokalanvändning nämns att man alltid är observant på hur lokaler i så stor utsträckning som möjligt ska kunna användas av olika typer av verksamhet, såsom förskola, grundskola, särskola, resurscentrum och musikundervisning. Man har dock en del svårigheter med att uppnå en mer flexibel lokalanvändning eftersom vissa förändringar är politiskt känsliga. På förvaltningsnivå försöker man därför påverka politiken för att få till stånd en mer effektiv lokalförsörjning.

Kommun K känner ett litet men visst behov av att utveckla sina kunskaper om lokalplanering för den kommunala grundskolan. Som exempel på områden som behöver utvecklas nämns ett närmare samarbete med arkitektkonsulter och lokalplanerare. Man är även i ett visst behov av strategisk vägledning från SKL och nämner områden som allmänna strategiska beslut där goda exempel kan lyftas fram.

3.11.2 Sammanställning av offentlig statistik

Elevantal

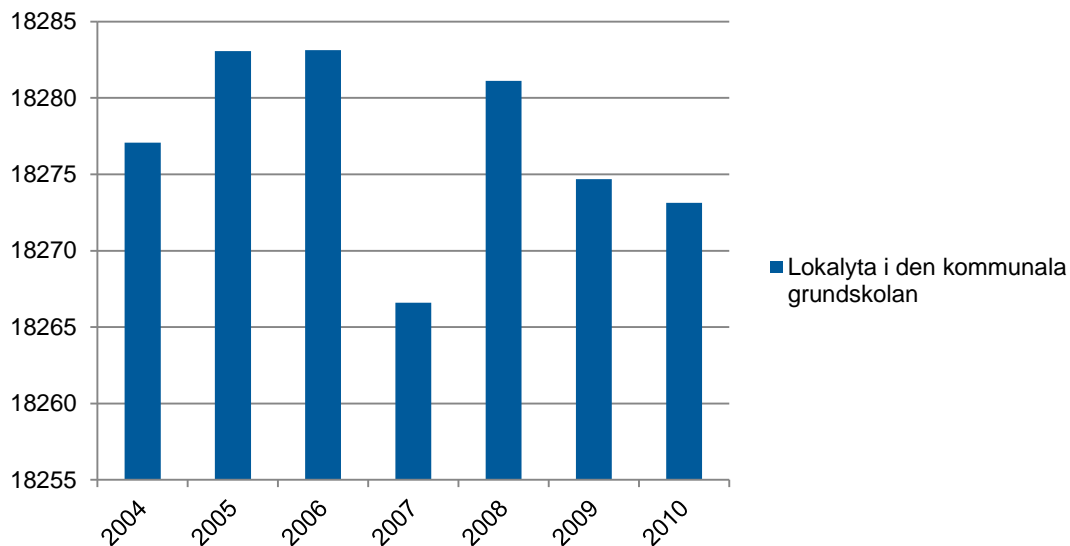
På tio år har elevantalet i de 8 kommunala grundskolorna minskat med 13 % från 1 862 till 1 625. Samtidigt har elevantalet i den enda fristående grundskolan minskat från 72 till 16. Övergången av elever från fristående till kommunala grundskolor motverkar den effekt som den minskade elevkullen haft med 19 %.

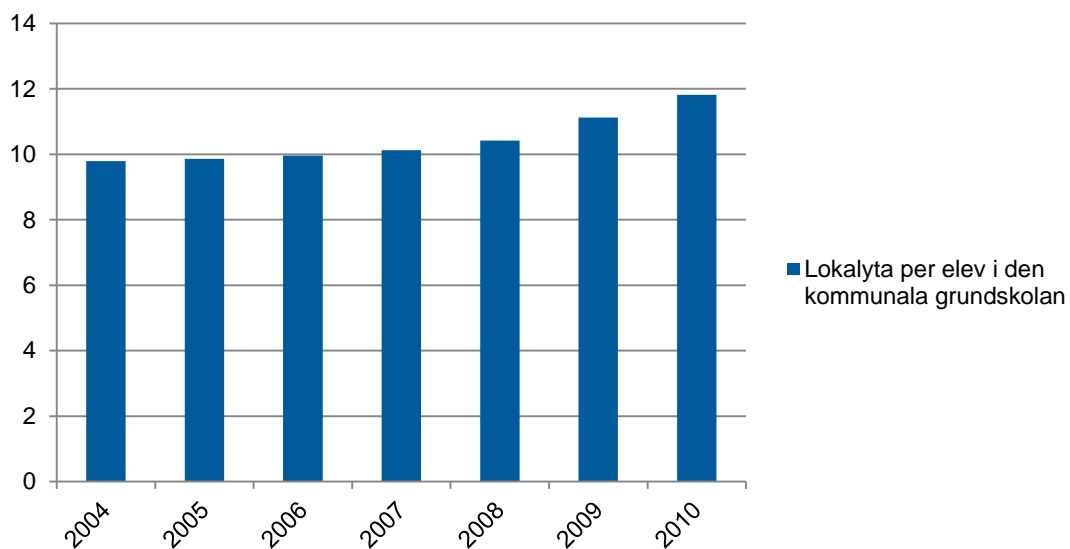
Figur 3.11.1 Antal elever i kommunal respektive fristående grundskola

Lokalyta

Den av den kommunala grundskolan förhyrda lokalytan har under perioden 2004-2010 varit oförändrad och uppgår till cirka 18 300 kvadratmeter, vilket innebär att lokalytan per elev ökat med 21 %, från 10 till 12 kvadratmeter.¹³

Figur 3.11.2 Lokalyta i den kommunala grundskolan

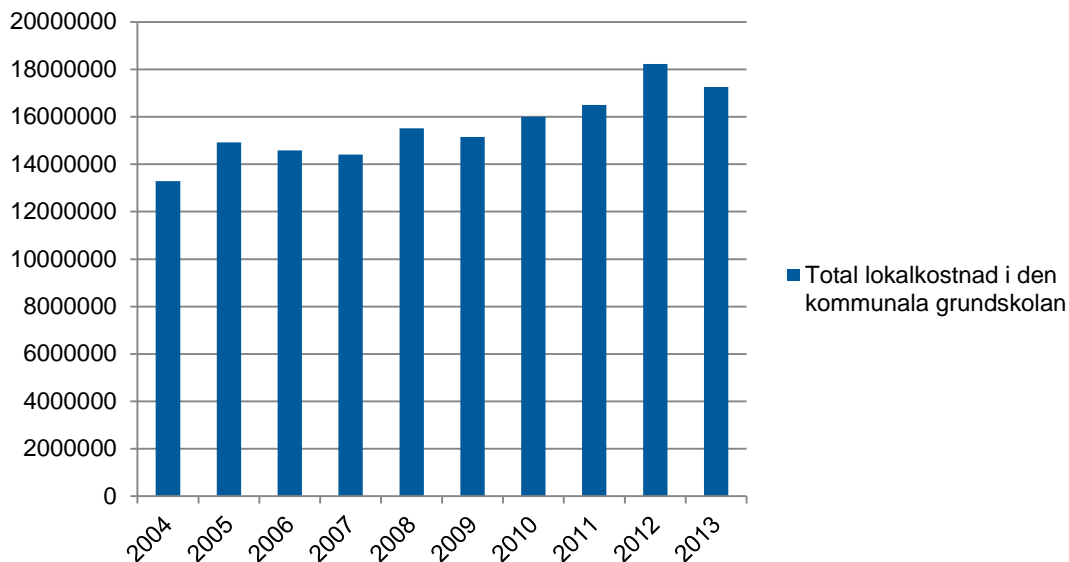

Figur 3.11.3 Lokalyta per elev i den kommunala grundskolan

¹³ Nyckeltal gällande förhyrd lokalyta rapporteras sedan RS2011 inte till SCB.

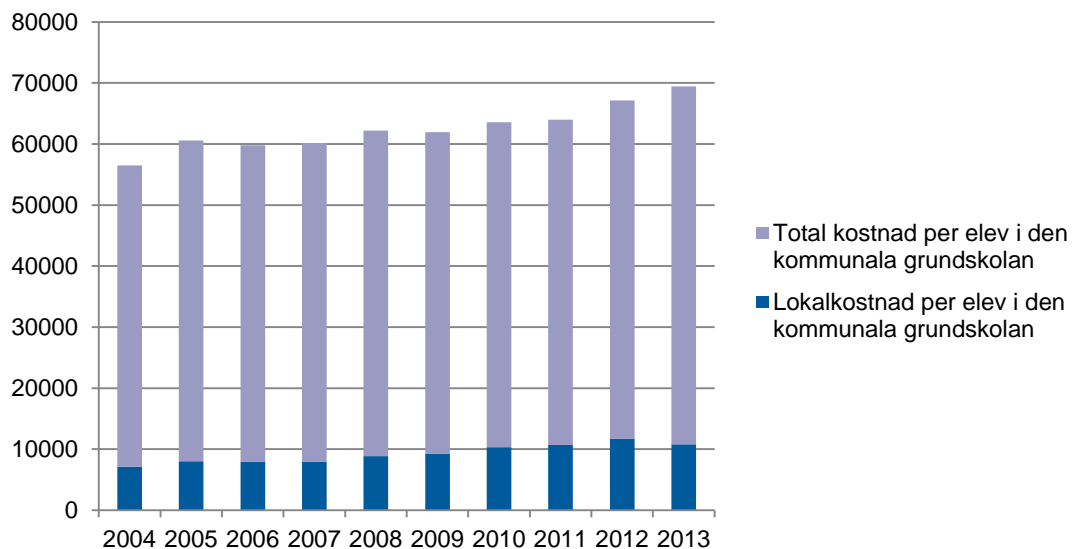
Kostnader

Lokalkostnaderna ökade under perioden 2004-2013 från 13 287 439 till 17 253 907 kronor.

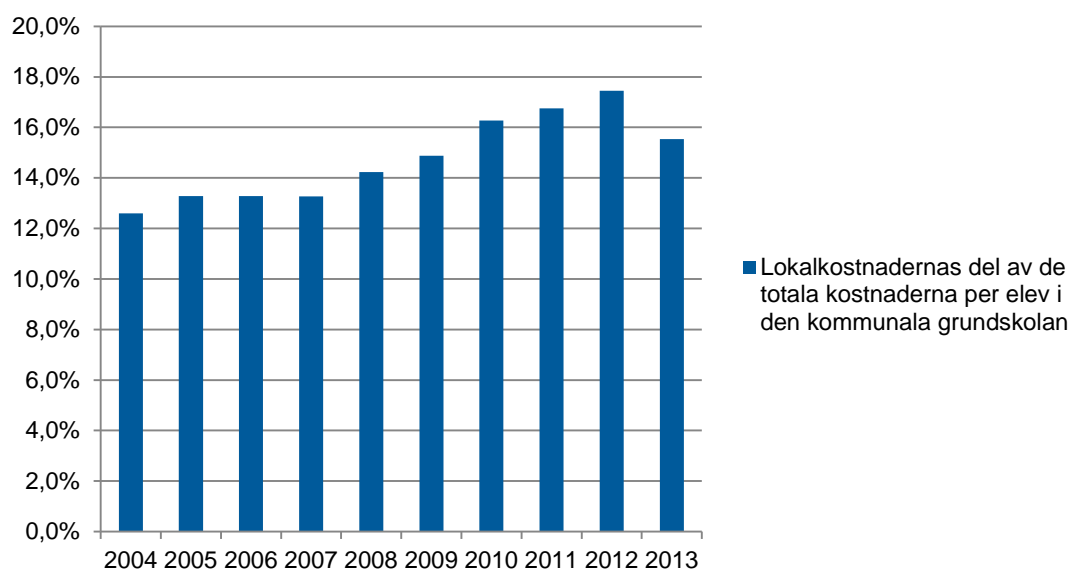

Figur 3.11.4 Total lokalkostnad i den kommunala grundskolan

Medan lokalkostnaden per elev ökade med 51,6 % från 7 117 till 10 790 kronor, ökade lokalkostnadens del av skolpengen från 12,6 till 15,5 %. Anledningen är den ökade skolpengen, som gått från 56 485 till 69 430 kronor.

Figur 3.11.5 Kostnader per elev i den kommunala grundskolan

Figur 3.11.6 Lokalkostnadernas del av de totala kostnaderna per elev i den kommunala grundskolan

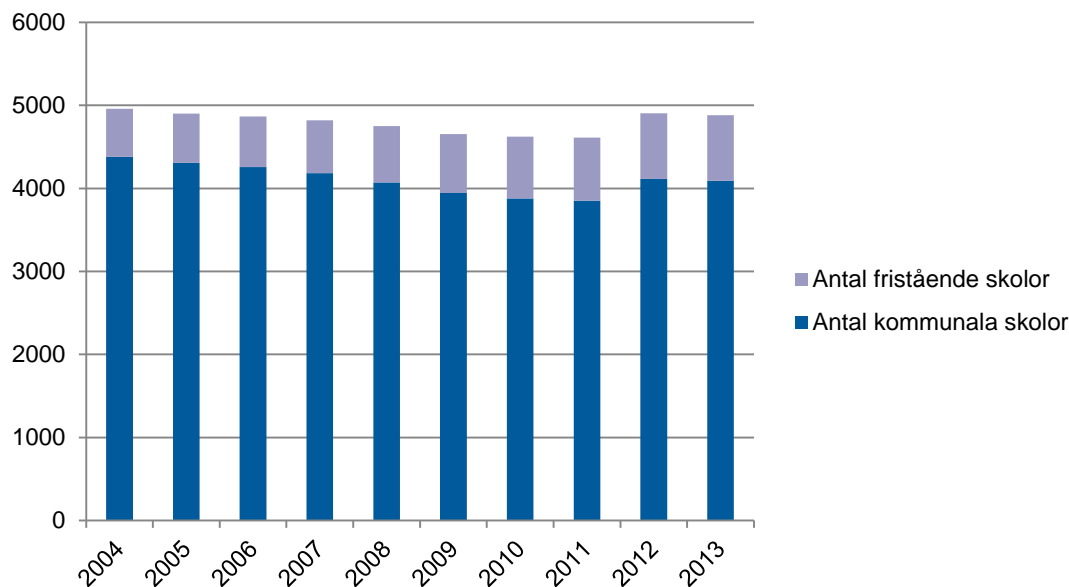
4. Förändringar på skolmarknaden samt kommunernas prognoser

Efterfrågan på kommunala utbildningsplatser påverkas av demografiska variationer, förändringar i utbudet av fristående utbildningsplatser samt föräldrars skiftande preferenser avseende valet av kommunal respektive fristående grundskola. Utöver att detta ställer större krav på kommunernas lokalplanering ökar även behovet av förfinade metoder för att förutsäga efterfrågan på kommunala utbildningsplatser.

Nedan presenteras för perioden 2004-2013 en genomgång på riksnivå av elevkullarnas storlek, andelen och antalet kommunala respektive fristående grundskolor samt andelen och antalet elever som går i kommunal respektive fristående grundskola. Därefter följer en beskrivning av kommunernas prognosarbete samt hur detta förändrats.

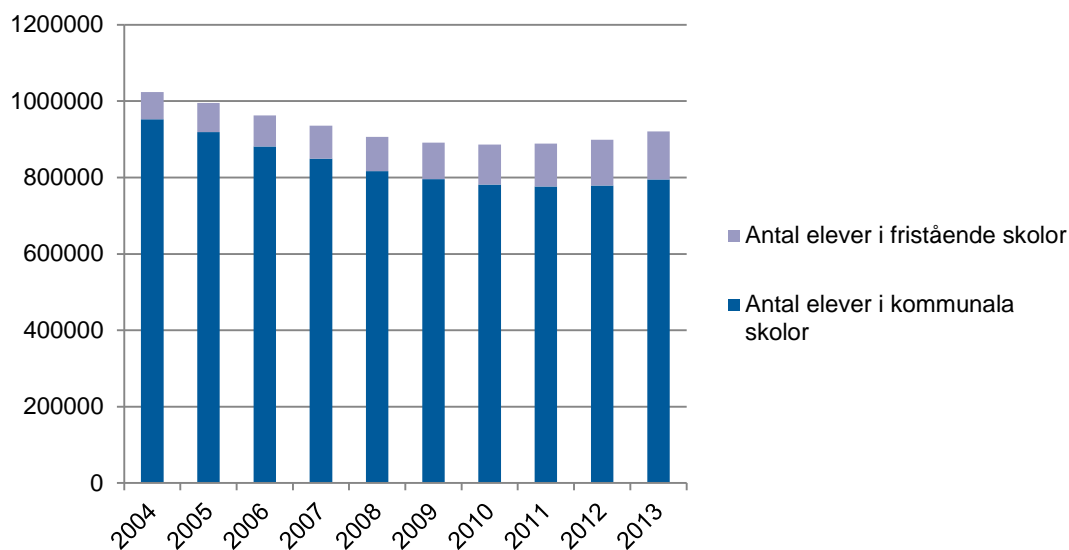
4.1 Antal och andel elever och grundskolor

Antalet kommunala grundskolor har under perioden 2004-2013 minskat från 4 381 till 4 090. Under samma period ökade antalet fristående grundskolor från 576 till 792. Här bör dock påpekas att statistiken påverkats av den nya skollagens införande av begreppet skolenhet, vilket ersatt skola som organisatorisk enhet. Sett till andelen grundskolor har den kommunala grundskolan minskat sin andel från 88 till 84 %. Samtidigt har de fristående grundskolorna ökat sin andel från 12 till 16 %.

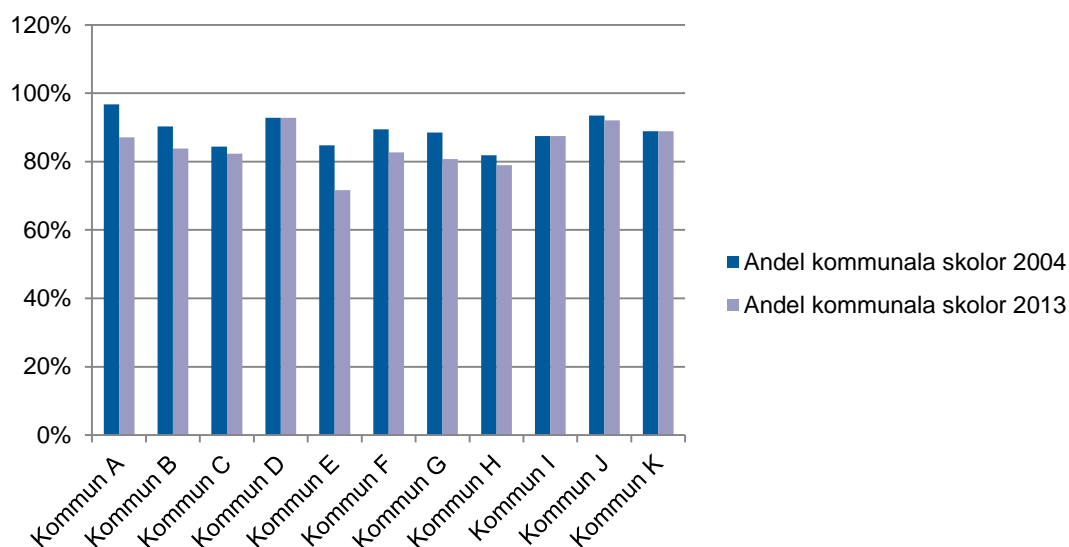
Figur 4.1.1 Antal fristående och kommunala grundskolor

Elevantalet i den kommunala grundskolan minskade under perioden från 952 125 till 794 869, medan det i de fristående grundskolorna ökade från 71 451 till 125 960. Vi kan alltså se en stadig ökning av antalet elever i de fristående grundskolorna samtidigt som trenden i den kommunala grundskolan varit den motsatta. Minskningen av elevantalet i den kommunala grundskolan är dock mycket större än den ökning som skett inom de fristående grundskolorna, vilket förklaras av krympande elevkullar under den uppmätta perioden. Elevkullarnas storlek är sedan bottennoteringen 2010 nu på väg att vända uppåt igen. Även andelen elever som valt den kommunala grundskolan har minskat från 93 till 86 %. Detta samtidigt som andelen elever i den fristående grundskolan ökat från 7 till 14 %.

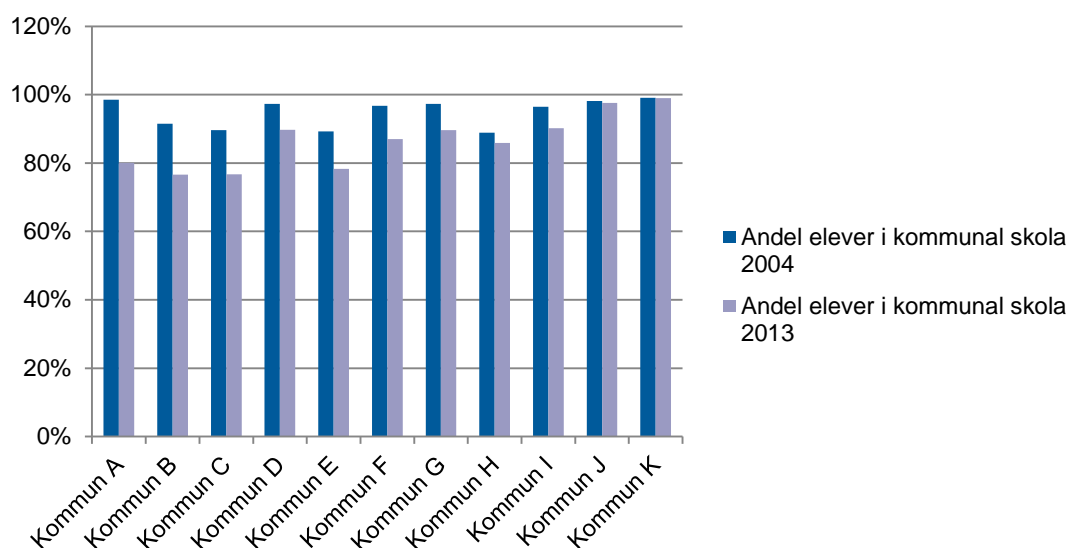

Figur 4.1.2 Antal elever i fristående och kommunala grundskolor

I våra elva undersökta kommuner kan vi se följande förändring av andelen kommunala grundskolor samt andelen elever i kommunala grundskolor.

Figur 4.1.3 Andel kommunala grundskolor 2004 respektive 2013

Figur 4.1.4 Andel elever i kommunal grundskola 2004 respektive 2013

4.2 Prognostisering av elevantal – en sammanställning av de undersökta kommunernas situation

Under den uppmätta perioden har i flertalet av de undersökta kommunerna en minskning av elevunderlaget skett samtidigt som allt fler elever valt en fristående grundskola. För att hantera denna minskade efterfrågan har man i många kommuner, utöver en förändrad lokalstrategi, vidtagit åtgärder kopplade till prognostisering av elevantal.

Vid sin bedömning av efterfrågan utgick man tidigare mest från faktorer kopplade till förändringar av demografin i kommunernas olika upptagningsområden. Om man inte ändrar metod för prognos i en tid då ökad konkurrens och förändrade preferenser skapar en allt mer volatil situation uppstår lätt problem. Ett exempel på detta är fastställandet av kommunens budget, vilken för grundskolans del baseras på uppskattat elevantal. Visar det sig att det verkliga utfallet i hög grad avviker från prognosen, leder detta till svårigheter att hålla en budget i balans eftersom färre barn i den kommunala grundskolan, och därmed en lägre samlad skolpeng, kan göra det svårt att täcka fasta kostnader utan att dra ned allt för mycket på de pedagogiska resurserna.

Vid kommunernas arbete med att prognostisera elevantalet i de egna grundskolorna utgår man idag, utöver demografiska förändringar, ofta från elevers och föräldrars preferenser samt antaganden om framtida strukturella förändringar.

I de demografiska studier som utförs följer man bland annat upp antalet folkbokförda genom kommunens befolkningsprognos, både som helhet och i respektive upptagningsområde. Elevprognoserna baseras sedan på framskrivningar av antalet barn i olika åldrar inom de olika upptagningsområdena. Några kommuner studerar även lokala och regionala födelsetal och det finns också exempel på kommuner som analyserar in- och utflyttningstal till kommunen.

Vid studier av elevers och föräldrars preferenser tas exempelvis hänsyn till långsiktiga trender och önskemål om placering genom analyser av elevers val under tidigare år. Någon kommun nämner att man sedan beräknar strömmen av elever från olika upptagningsområden till de fristående grundskolorna med en i förväg antagen procentsats medan en annan kommun, även om man menar att det med tiden blir

lättare att förutsäga elevernas val, varnar för att preferenser hos elever och föräldrar snabbt ändras.

En del kommuner kompletterar analysen av elevers och föräldrars tidigare val med intervjuer och enkäter för att få en bättre bild av hur eleverna tänker fortsätta sin skolgång eller genom att mäta kundnöjdheten och sedan göra antaganden om eventuella byten av skola.

Till sist har vi också exempel på att en del kommuner arbetar med antaganden om antalet boende i planerade bostadsområden samt att hänsyn tas till antalet beviljade ansökningar om att starta fristående grundskolor.

Prognoserna verkar i många kommuner ha blivit mer osäkra då det nu ofta är svårare att förutse hur elevantalet i enskilda grundskolor varierar från år till år. Ett flertal faktorer försvårar också möjligheterna till goda prognoser. Ett exempel är att kommunen inte med säkerhet kan veta vilka av de skolor som godkänts av Skolinspektionen som kommer att starta sin verksamhet. Dessutom kan det vara svårt att på förhand veta hur många elever och från vilka upptagningsområden som kommer att söka sig till den nystartade verksamheten. När denna väl kommit igång är, enligt en del kommuner, problemet med att förutsäga hur många elever som kommer att söka till den fristående skolan ofta mindre. Ett större orosmoment än skiftningar i söktrycket till de fristående skolorna verkar ändå vara risken för att någon av de fristående skolorna upphör med sin verksamhet alternativt kraftigt reducerar denna, vilket ökar söktrycket på de kvarvarande skolorna i kommunen.

5. Lokalstrategier

5.1 Arbetet med att begränsa lokalyta

Samtliga undersökta kommuner har under tioårsperioden sett ett minskat elevantal inom de kommunala grundskolorna. Detta beroende på en kombination av minskade elevkullar och ett i de flesta fall ökat antal elever i de fristående grundskolorna. I samband med detta har i regel den per elev nyttjade lokalytan i den kommunala grundskolan ökat. Samtidigt som detta ger goda möjligheter att möta en framtida efterfrågan då elevkullarna åter börjar växa är överytorna kostsamma och kommunerna har med varierande framgång på olika sätt försökt minska dessa.

För att undvika kostsamma överytor arbetar kommunerna dels med omorganisation, dels med att lämna lokaler. Vid omorganisation låter man antingen annan lämplig kommunal verksamhet nyttja friställda lokaler, eller så ändrar man grundskolans interna organisation genom att exempelvis ombilda 7-9-skolor till 6-9-skolor. Det sistnämnda är relativt enkelt och kan förhållandevis lätt ändras tillbaka igen när elevantalet ökar. Någon kommun har även gjort relativt omfattande organisationsförändringar genom att samordna delar av verksamheten i större så kallade kunskapscentran.

Det finns även många exempel på att kommuner lämnat eller avyttrat lokaler, vilka då antingen upphört att nyttjas eller övertagits av fristående grundskolor eller annan verksamhet. Någon kommun uppger att de skolbyggnader som lämnats varit mindre eller äldre.

5.2 Skolenheternas storlek och geografiska spridning

Flera kommuner anger att de har en jämn geografisk spridning av sina grundskolor, där de små enheterna ofta är placerade utanför centralorten. Argumentet för att behålla flera mindre enheter med jämn spridning är vanligen att de yngre barnen ska ha nära till sin skola. Flera kommuner menar också att skolenheterna för de lite äldre barnen kan vara färre men större även om det medför att barnen får längre väg till grundskolan. Några kommuner uppger också att de, utan att skilja på yngre och äldre barn, satsar på större F-9-skolor.

Samtidigt som de undersökta kommunernas skolförvaltningar verkar ha en generell strävan efter lite större men färre skolenheter då dessa ger bättre ekonomiska förutsättningar, större möjlighet till heltidstjänster, en ökad andel behöriga lärare, etc., finns ofta en diskrepans mellan politikernas och tjänstemännens syn på vad som är en optimal organisation. Då frågan är politiskt känslig har mindre enheter som kanske inte är ekonomiskt försvarbara ibland fått vara kvar. En större men mer glesbefolkad kommun menar även att en centralisering av skolenheterna skulle bli svår att genomföra då skolresorna skulle bli allt för långa.

Det verkar ändå finnas ett ökat söktryck på de centrumnära skolenheterna och en kommun anser att byskolorna på sikt troligtvis kommer att få svårt att klara sig då skolenheterna behöver en viss volym för att vara ekonomiskt hållbara.

5.3 Flexibilitet

Flexibla lokaler ses av många kommuner som en viktig del av lokalstrategin så att eventuella anpassningar till en förändrad verksamhet eller ny hyresgäst lätt kan genomföras. De flesta kommunerna har därför så långt möjligt med flexibilitetsaspekten vid om-, till- och nybyggnationer.

Ombyggnationer av det befintliga beståndet brukar dock bli alltför kostsamma för att realiseras, eftersom det ofta handlar om äldre byggnader med stora trapphus, vida korridorer och kraftiga väggar. Någon kommun uppger att de försöker avyttra sina otidsenliga byggnader och flytta verksamheten till andra lokaler.

En ökad andel flexibla lokaler kan enklare uppnås genom modulbyggen med så kallade paviljonger. Paviljonger ses av flera kommuner som en bra lösning för att kunna förändra lokalytan vid ett skiftande söktryck. Några kommuner uppger dock att de vid nybyggnation, och särskilt gällande paviljonglösningar, ibland haft problem med byråkratin kring detaljplaneändringar och bygglov.

Att skapa flexibla lösningar visar sig inte vara helt enkelt. Vid sidan av de fysiska aspekterna av beståndet som försvårar en högre grad av flexibla lokaler, har flera kommuner problem med att ta sig ur befintliga lokaler på grund av rådande hyreskontrakt. Dessutom uppstår ibland hinder på grund av meningsskiljaktigheter om vad eller vilka som är de bästa lösningarna, brist på referenser och exempel utifrån eller brister i förmåga att se flexibla lösningar alternativt bristande intresse hos dem som arbetar i verksamheten.

Utöver detta kan det hos de olika verksamheterna finnas en ovilja att göra lokaler mer generella då detta, samtidigt som det ger möjligheter för andra verksamheter att använda lokalerna i ett senare skede, minskar nyttan för befintlig verksamhet som får mindre specialanpassade lokaler.

5.4 Strategier för lokalförsörjning

De undersökta kommunerna ger olika exempel på hur de arbetar för att få en effektivare lokalanvändning och att fatta rätt beslut i frågor om underhåll, ombyggnader, tillbyggnader, nedläggning, et cetera.

Flera kommuner har som målsättning att hålla den per elev nyttjade lokalytan ganska konstant eller att försöka minska denna om dagens nivåer anses allt för höga. Någon tydlig målsättning för antalet nyttjade kvadratmeter per elev verkar dock inte alltid finnas.

För att bättre kunna överblicka och optimera den per elev nyttjade lokalytan utför några kommuner kapacitetsbedömningar av kommunens lokaler. Någon kommun arbetar även med verktyg som registrerar varje grundskolas undervisningsyta ned på rumsnivå och som sedan används för att skapa scenarier för vad som händer vid ett förändrat elevantal. Andra sätt är att effektivisera lokalanvändningen genom nära samarbete mellan verksamheten och kommunens fastighetsenhet.

Som svar på frågan om vad som skulle förenkla kommunens lokalplanering nämns bland annat utveckling av de planeringsverktyg som används samt en förändrad lagstiftning för byggprocessen för att kunna påskynda denna. Dessutom menar någon kommun att man vill förbättra möjligheterna till samordning av lokalanvändningen med annan kommunal verksamhet än den kommunala grundskolan. Andra svarar att de vill hitta exempel på bra och kostnadseffektiva lokaler samt billigare och enklare lösningar för en förändrad lokalanvändning inom befintliga byggnader, exempelvis genom olika typer av inredningslösningar. Ett par av kommunerna nämner även att de är med i kommungemensamma samarbetsgrupper för att hjälpa varandra med olika lokalplaneringsfrågor. Det kan handla om gemensam lokalresursplanering eller att få hjälp med att förbättra lokalstrategier.

6. Effekter på elevantal inom den kommunala grundskolan

Som en del av den statistik som tillhandahållits från SCB ges information om antalet elever i såväl den kommunala som i den fristående grundskolan för åren 2004-2013. Genom denna kan vi se hur antalet elever i de kommunala grundskolorna ändrats, i vilken grad en förändring skett samt hur stor påverkan de fristående grundskolorna faktiskt haft på elevantalet i den kommunala grundskolan. Kommunerna delas nedan in i tre grupper beroende på grad av påverkan från konkurrerande fristående grundskolor.

Kommun	Elevminskning (antal)	Elevminskning (andel)	Andel av minskningen som beror på val av fristående grundskolor
Kommun A	2 160	21 %	86 %
Kommun B	2 065	22 %	65 %
Kommun C	879	15 %	94 %
Kommun D	328	21 %	31 %
Kommun E	2 502	19 %	55 %
Kommun F	2 440	18 %	49 %
Kommun G	1 238	19 %	34 %
Kommun H	614	14 %	11 %
Kommun I	564	35 %	6 %
Kommun J	1 589	19 %	10 %
Kommun K	236	13 %	-19 %

Tabell 6.1 Elevantalsförändring och påverkansgrad

Hög påverkansgrad

I kommunerna A, B och C har den procentuella förändringen av elevantalet inom den kommunala grundskolan legat på en för undersökningen medelhög nivå. För kommunerna A och B rör det sig om ett förhållandevis stort antal elever, medan minskningen av antalet elever i kommun C är bland de lägre i undersökningen. Förändringen av elevantalet har i de tre kommunerna i *hög grad* orsakats av att elever valt bort den kommunala grundskolan till förmån för ett fristående alternativ.

Medelhög påverkansgrad

Kommunerna E och F har i undersökningen sett en relativt liten procentuell förändring av elevantalet inom den kommunala grundskolan även om minskningen av antalet elever varit förhållandevis hög. Förändringen av elevantalet i de kommunala grundskolorna har i jämförelse med övriga kommuner i *medelhög grad* orsakats av konkurrensen från fristående grundskolor.

Låg påverkansgrad

En *låg grad* av påverkan från fristående grundskolor ser vi i kommunerna D, G, H, I, J och K. Medan kommun I haft den i undersökningen högsta procentuella elevantalsminskningen är den till antalet bland de lägre. Kommunerna D, G och J har i sin tur

haft en i undersökningen medelstor procentuell minskning av elevantalet. Kommun D sticker ut då elevminskningen i den kommunala grundskolan till antalet är den lägsta i undersökningen. Kommunerna H och K har båda en i undersökningen procentuell låg förändring av elevantalet. Även antalet elever som försvunnit från den kommunala grundskolan hör till de lägre i undersökningen.

Den slutsats vi drar av detta är att graden av påverkan från fristående grundskolor inte nödvändigtvis speglar de elevantalsförändringar som skett inom den kommunala grundskolan. Även om de fristående grundskolorna i flertalet av kommunerna utökat sin verksamhet samtidigt som elevkullarna minskat, är det svårt att ge en samlad bedömning av hur stor effekt konkurrensen från de fristående grundskolorna faktiskt haft.

I kommunerna C, H och K har å ena sidan förändringarna av elevantalet inom den kommunala grundskolan under det senaste decenniet varit relativt små. Samtidigt ser vi att de förändringar som ändå skett i varierande grad påverkats av konkurrensen från fristående grundskolor. I kommunerna H och K har påverkan varit låg, medan den i kommun C varit hög.

Kommunerna A, B, I och J har å andra sidan haft de i undersökningen största elevantalsförändringarna inom den kommunala grundskolan. Medan förändringarna i kommunerna A och B i hög grad påverkats av konkurrensen från fristående grundskolor har dessa i kommunerna I och J haft en låg påverkansgrad.

Värt att notera är att det i två fall finns en diskrepans mellan kommunernas enkätsvar och statistiken från SCB. Kommun I svarar i enkäten att påverkan från fristående grundskolor varit hög. Det vi kan se är dock att den procentuella förändringen av elever i den kommunala grundskolan visserligen varit hög (35 %) men att denna i hög grad beror på minskade elevkullar. Även kommun K menar att påverkan från fristående grundskolor varit hög. I statistiken ser vi dock att elevantalet i de fristående grundskolorna till och med minskat något under den uppmätta perioden. De förändringar som skett har även i detta fall till största del utgjorts av elevkullförändringar.

7. Effekter på lokalkostnaderna

En av tankarna bakom friskolereformen var att genom konkurrensutsättning driva fram ett effektivare nyttjande av resurser. Då vi här väljer att fokusera på skolornas lokalsituation och de kostnader som är kopplade till denna, ställer vi oss frågan hur tilldelningen av skolans resurser förändrats ur ett lokalkostnadsperspektiv. Kan vi se tecken på ett effektivare nyttjande?

I de undersökta kommunerna har elevantalet i den kommunala grundskolan under tioårsperioden minskat samtidigt som den per elev nyttjade lokalytan ökat med mellan 11 och 35 %. För att få en uppfattning om hur situationen ser ut och har förändrats även i enskilda grundskolor har vi för fem av kommunerna samlat in uppgifter om elevantal och förhyrd lokalyta för var och en av de kommunala grundskolorna mellan åren 2003 och 2014. Bilden vi ser är homogen. Det förhyrda antalet kvadratmeter ändras endast för ett fåtal grundskolor och då oftare genom en utökning av lokalytan. Några systematiska minskningar av den förhyrda ytan verkar inte förekomma. För de grundskolor som fått ett minskat elevantal kan vi istället se att lokalytan per elev ökar och att detta i vissa fall så småningom leder till nedläggning. Här finns dock inget tydligt mönster, utan några grundskolor fortsätter att bedriva sin verksamhet trots en mycket stor lokalyta per elev, medan andra upphör.

Av undersökningen framgår att svårigheterna att minska den förhyrda lokalytan dels beror på en begränsad frihet för de kommunala grundskolorna att själva eller genom sin förvaltning påverka den förhyrda lokalytan, dels det befintliga beståndets relativt oflexibla utformning i kombination med hur kontrakten utformats med eventuella krav på avgränsbarhet vid avsägande av lokalyta. En ytterligare orsak till att kommunerna inte i högre grad minskat den förhyrda lokalytan kan vara den platsgaranti som kommunen står för gentemot kommunens elever, som innebär att man ständigt måste vara beredd att ta emot de elever som av olika anledningar vill tillbaka till den kommunala grundskolan.

Sammantaget leder detta till ökade kostnader för kommunen, inte bara genom att den nyttjade lokalytan per elev blir större än nödvändigt, utan även för att lokalkostnadsersättningen till de fristående grundskolorna ökar när kommunens lokalkostnader per elev ökar. Detta eftersom krav på konkurrens på lika villkor sätts efter kommunens genomsnittliga lokalkostnad per elev.

Trots kraftigt ökade lokalkostnader per elev visar det sig att lokalkostnadernas andel av skolpengen endast ökat marginellt i våra elva kommuner. Orsaken till detta är en kraftigt höjd skolpeng vilket medfört att de kommunala grundskolornas ekonomiska förutsättningar för att bedriva sin verksamhet är bättre idag än för tio år sedan. Kommunerna står alltså inför en balansgång där de å ena sidan har en ökad andel lokalkostnader i skolpengen, å andra sidan en höjd skolpeng och därmed en högre ersättning till de fristående verksamheterna. Ett möjligt skäl för att välja det sistnämnda är att bland annat motverka att lokalkostnaderna upptar en allt för hög andel av beloppet på bekostnad av pedagogiska resurser. Därmed har man också valt att ersätta de fristående verksamheterna med ett relativt högt belopp.

8. Avslutande diskussion

8.1 Lokalstrategier vid konkurrensutsättning

Då fastigheter är långsiktiga investeringar kan en plötsligt förändrad efterfrågan leda till potentiellt höga kostnader för kommunen. Detta gäller dels vid en kraftig minskning av elevantalet, vilket kan leda till överflödiga lokalytor, dels vid en kraftig ökning av elevantalet där kommunen behöver kunna erbjuda samtliga elever en utbildningsplats. I de fall verksamheten behöver minska eller utöka den förhyrda ytan minskar en god lokalstrategi risken för kostsamma ad hoc-lösningar eller situationer där verksamheten får svårt att faktiskt genomföra planerade lokalförändringar.

Efterfrågan i den kommunala grundskolan påverkas av såväl demografiska förändringar som effekter av konkurrensutsättning och valfrihet på skolmarknaden. Det vi kan se är att de demografiska förändringarna oftast har långt större påverkan på efterfrågan än det fria valet.

Medan de demografiska förändringarna är relativt förutsägbara och förändringar i efterfrågan kopplade till demografi kan förutsägas långt i förväg, medför det fria skolvalet mer kortsiktiga svängningar och därmed en större osäkerhet om den framtida utvecklingen.

I tider av minskande elevkullar samverkar och förstärker en ökad konkurrens den minskade efterfrågan, medan den i tider av ökande elevkullar medverkar till att bromsa efterfrågan. Det senare har vi sett inom gymnasieskolan där elevkullarna ökat samtidigt som allt fler huvudmän etablerat sig på marknaden eller de redan etablerade utökat sin verksamhet. I fallet med gymnasieskolan har alltså en ökad konkurrens underlättat för kommunen som i en tid av växande elevkullar inte ensam behövt ta fram tillräckliga och lämpliga lokaler.

När kommunen utvecklar sin lokalstrategi är det viktigt att koppla denna till de långsiktiga trenderna gällande elevkullarnas storlek för att därefter ta reda på hur en ökad eller minskad etablering av fristående skolor påverkar valet av lokalstrategi. Förstärker eller försvagar den kortsiktiga förändringen den långsiktiga trenden? Kommunen bör således ha olika strategier i perioder med uppåtgående respektive nedåtgående långsiktiga trender. Samtidigt kan man inte räkna med de fristående huvudmännens engagemang och kommunen behöver därför förbereda sig för att en eller flera fristående skolor helt eller delvis avvecklar sin verksamhet.

Två exempel på extrema alternativa strategier är följande:

- strategin att ha tillräckligt med buffertytor för att ha beredskap för växande elevkullar eller för att vid behov kunna ta emot samtliga elever i kommunen,
- strategin att inte ha några buffertytor alls.

En buffert skulle kunna skapas genom att ha tomma ytor i kommunens skolor alternativt att ha ytor som används av annan, lägre prioriterad, verksamhet som snabbt kan flyttas eller avvecklas. Medan tomma ytor skulle leda till ett högt kvadratmeterantal per elev och bli förhållandevis kostsamt, skulle valet att låta annan verksamhet tillfälligt nyttja delar av skollokalerna kräva någon form av flexibilitet i lokalerna så att dessa kan anpassas till den tillfälliga verksamheten och sedan tillbaka igen till skolverksamhet.

Andra buffertytor skulle kunna finnas i inte fullt ut nyttjade kommunala kontorslokaler eller liknande, vilka egentligen inte är avsedda för undervisning. Ytterligare ett alternativ är att man tvingar ut annan kommunal verksamhet ur sina lokaler då

skolverksamheten prioriteras. I båda dessa fall är det viktigt att bedöma om lokalerna är lämpliga för undervisning eller inte.

Kanske kan man redan innan undersöka vilka lokaler som skulle kunna användas för undervisning och i vissa fall göra dessa mer flexibla.

Med flexibilitet menas i det här fallet att hela eller delar av lokaler relativt enkelt kan övertas och användas av annan verksamhet än den nuvarande. Vid utformningen av flexibla lokaler i skolan måste även andra utrymmen än klassrum och korridorer såsom skolgård och olika arbetsutrymmen anpassas för att andra verksamheter ska kunna använda hela eller delar av lokalerna.

Om man istället väljer strategin som innebär att ingen buffert används, måste man antingen snabbt kunna ta fram mer lokaler vid behov eller tillfälligt tränga ihop sig i skolan om detta är tekniskt och juridiskt möjligt. Ytterligare lokalyta kan anskaffas genom paviljonglösningar, övertagande av nedlagda fristående skolors lokaler eller inhyrning med kort varsel av privatägda lokaler som inte uppförts för utbildningsändamål.

Att ta över fristående skolors lokaler är troligen bara aktuellt vid nedläggning av skolorna, men kommunen behöver förbereda sig genom att redan innan eventuell nedläggning göra en bedömning av lokalerna så att man vet om och hur de kan användas. Bra kunskap om vilka lokaler som fristående skolor nyttjar och möjligheten att använda dessa lokaler om skolan läggs ned är viktig i detta fall.

Med såväl strategin att inte ha någon buffert som strategin där buffertutrymmen i skolan tillfälligt används av annan verksamhet, krävs att kommunen kan minska den av skolan förhyrda lokalytan, antingen genom att förändra förhyrd lokalyta i befintliga byggnader eller genom att lämna byggnader helt och hållet. För att ha möjlighet att avsäga sig endast delar av skolornas lokalytor krävs, utöver flexibla lokaler, även hyreskontrakt som utformats med detta i åtanke.

De flesta kommuner har infört någon form av internhyressystem där skolförvaltningen hyr sina lokaler av kommunens fastighetsenhet vilken förvaltar skolorna. Utöver flexibilitet ska hyressituationen även ge hyresgästen incitament till ett effektivt och resurssnålt användande vid anpassning av ytan efter det egna behovet. Dessutom ger internhyressystemet en överblick av kommunens samlade lokal-kostnader samt hur lokalerna nyttjas.

Möjligheterna att anpassa och förändra skolenheternas lokalytor varierar dock stort runt omkring i landet. Även om en kommun har ambitionen att använda flexibla lokaler som lätt kan anpassas efter olika typer av verksamhet, har man på många håll ett bestånd som uppfördes långt innan det fria skolvalet infördes och som till sin utformning och storlek då anpassades till det egna upptagningsområdet.

Man måste här ställa sig frågan om det är värt att bygga om den här typen av lokaler för att uppnå dels avgränsbarhet så att den enskilda hyresgästen kan säga upp delar av de förhyrda ytorna, dels möjlighet för olika verksamheter att endast efter mindre anpassningar nyttja lokalerna. Är det kanske enklare och mer resurseffektivt att istället avveckla lokalerna och ersätta dessa med andra?

Om det är svårt eller alltför kostsamt att förändra lokalyta vid kraftiga minskningar av elevantalet, kan ökade lokalkostnader per elev vara en bidragande orsak till att det inte längre ses som ekonomiskt försvarbart att fortsätta verksamheten. Detta kan göra det aktuellt med en nedläggning.

Att besluta om skolnedläggning är svårt eftersom det inte bara påverkar föräldrar och elever i den aktuella skolan, utan även kan ge effekter på hela samhällen genom ändrade sociala kontakter och rörelsemönster. Dessutom innebär detta att nedlägg-

ningar är mycket politiskt känsliga, vilket medför att vissa skolor bevaras trots att det leder till potentiellt högre kostnader för kommunen.

8.2 Skolenheternas storlek samt geografiska spridning

När kommunerna gradvis ändrar sitt bestånd genom anpassning av befintlig yta till annan verksamhet, avveckling, nybyggnation av lokaler, paviljonglösningar eller återanpassning av lokaler till grundskoleverksamhet, är det viktigt att man vid utvecklingen av sin lokalstrategi tänkt igenom hur man ser på de olika skolenheternas storlek och geografiska spridning då detta påverkar såväl konkurrens, resurseffektivitet som pedagogik. Vilken typ av skola vill man erbjuda kommunens föräldrar och elever? Vill man ha flera men mindre skolenheter med en jämn geografisk spridning eller föredrar man färre men större enheter med en mer central placering? *“Det är alltså först när den politiska visionen är tydlig som olika strategier för lokalanvändandet kan appliceras.”*

Att skapa färre men större skolenheter leder till att skolorna kan drivas mer resurseffektivt. Mot detta talar att en reduktion av antalet skolenheter skulle minska konkurrensen och därmed enligt teorin ge ett mer ineffektivt nyttjande av resurser. Dessa två alternativ verkar alltså mot varandra. Ytterligare en faktor att ta hänsyn till är hur skolans pedagogiska och sociala miljö påverkas av lokalernas storlek. Det finns dock relativt få studier av hur byggnadernas fysiska aspekter påverkar lärande och någon pedagogisk teori om utformning av skollokaler finns sällan.

Större och mer centralt placerade skolbyggnader skulle kunna nyttjas av inte bara en, utan flera olika skolenheter. Genom att samla såväl kommunala som fristående skolor i större utbildningscentra skulle man med flexibelt utformade lokaler kunna möjliggöra relativa elevantaletsförändringar skolenheterna emellan, utan att lokalytan per elev påverkas i nämnvärd grad. Ytterligare en effekt av detta kan bli att den sociala segregering som det fria skolvalet delvis bidragit till, motverkas då elever från olika skolor vistas i samma lokaler.

En av anledningarna till att ha flera mindre skolenheter i kommunen är att eleverna själva ska kunna ta sig till skolan utan någon form av transport. I mer tätbefolkade kommuner har därför, till skillnad från i glesbygdskommunerna, bussning sällan varit något alternativ. Då det fria valet av skola ibland skapar minskad efterfrågan på vissa skolenheter samtidigt som andra upplever ett ökat söktryck, finns anledning att fundera över de kommunala skolenheternas storlek och geografiska spridning. Dels minskar meningen med ett eventuellt krav på gångavstånd då elever frivilligt söker sig till skolor som de endast kan ta sig till med någon form av transport, dels kan kravet på gångavstånd leda till att elevantalet blir för litet för att skolan ska bära sig ekonomiskt. Om en skola läggs ned kan det dock leda till att en friskola startas istället.

I och med att andelen elever som behöver någon form av transport för att ta sig till skolan ökar, minskar också anledningen till att ha många mindre skolenheter med jämn geografisk spridning. Således ökar möjligheterna att bilda större skolkomplex med mer flexibla lokaler där fler elever och fler verksamheter kan finnas samtidigt. Detta kräver dock att man funderar på hur elever och lärare påverkas av den sociala miljön och hur denna i sin tur påverkas av dels skolbyggnadernas storlek, dels mängden elever och personal som vistas i lokalerna.

8.3 Överkapacitet och reell valfrihet

Trots att antalet kommunala skolenheter under de tio åren minskat, ökar antalet kvadratmeter per elev relativt kraftigt. Även om detta främst beror på begränsade möjligheter för verksamheten att förändra sin lokalsituation, kan den ökade mängden

lokalyta per elev vara intressant att diskutera, inte bara ur perspektivet om kommunen som utbildningsgarant utan också utifrån ett samband mellan reell valfrihet och överkapacitet. Med överkapacitet menas här att skolorna har möjlighet att ta emot fler elever än dem som sökt sig till skolan.

Den begränsade reduceringen av lokalyta i kombination med ett kraftigt minskat elevantal har gett kommunen goda möjligheter att ta emot elever som söker sig tillbaka till den kommunala skolan. Även om detta kanske mer är en effekt av skolornas relativt oflexibla hyressituation än resultatet av en genomtänkt strategi, kan det vara intressant att ta reda på hur framträdande tanken om skapande av överkapacitet är i våra elva kommuner, och om denna på något sätt varit med och påverkat situationen och därmed även begränsat reduceringen av förhyrda lokalytor. Dessutom vore det intressant att få veta om överkapaciteten även skapats med tanke på valfrihet.

Skolmarknaden verkar ha svårt att på egen hand skapa överkapacitet hos de olika aktörerna och därmed en reell valfrihet för föräldrar och elever. Att under lång tid ha ett utbud som överstiger efterfrågan är resursineffektivt och eftersom det är svårt och kostsamt att anpassa lokaler och personal efter en föränderlig efterfrågan föredrar de fristående skolorna ofta att begränsa sin verksamhet.

Om en medveten överkapacitet bara skapas i de kommunala skolorna, blir följden att elever enkelt kan välja mellan olika kommunala skolor och gå från fristående till kommunala skolor, medan valfriheten på resten av marknaden är begränsad. Dessutom skapar detta, förutsatt att överkapaciteten finansieras med en höjd skolpeng, en situation som är onödigt kostsam för kommunen, då ersättningen till de fristående skolorna baseras på de kommunala skolornas genomsnittliga lokalkostnad per elev. Här vore det bättre om överkapaciteten definierades storleksmässigt och att det ekonomiska ansvaret för denna sedan lyftes bort från skolförvaltningen.

För att föräldrar ska ha en faktisk möjlighet att fritt välja och välja om skola under barnens skolgång krävs att det finns tillräckligt med lediga utbildningsplatser, inte bara i de kommunala skolorna, utan i kommunens samtliga skolor oavsett huvudmannaskap. Risker är annars att det uppstår köer till de fristående skolorna och att de befintliga verksamheterna inom friskolesektorn då i praktiken får en monopolliknande ställning.

Frågan hur överkapaciteten kan fördelas över hela marknaden oavsett huvudmannaskap kvarstår dock. Man skulle här kunna tänka sig att införa krav på fristående skolor att inte neka nya elever plats. Detta skulle tvinga skolorna att vara beredda på en ökad efterfrågan och därmed självmant se till att ha en viss överkapacitet.

Litteratur och referenser

Friedman, M & Friedman, R, 1980. *Free to Choose: A Personal Statement*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Frontier economics (2006), *Choice in the delivery of local government services*. London: Frontier economics.

Konkurrensverket (2006). *Konkurrens och kvalitet. En översikt*. Stockholm: Konkurrensverket. Konkurrensverkets uppdragsforskningsserie 2006:5.

Proposition (1991/92:95). *Om valfrihet och fristående skolor*.

Skollag (2010:800).

Skolverket (2004). *Vad kostar de fristående grundskolorna? En studie om fristående grundskolor och kommunernas kostnader*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2005). *Skolor som alla andra. Med fristående skolor i systemet 1991-2004*. Stockholm: Skolverket. Rapport nr 271.

Skolverket (2010). *Konkurrensen om eleverna. Kommunernas hantering av minskande gymnasiekullar och en växande skolmarknad*. Stockholm: Skolverket. Rapport nr 346.

Skolverket (2012). *En bild av skolmarknaden. Syntes av Skolverkets skolmarknadsprojekt*. Stockholm: Skolverket.

SOU 2013:56. *Friskolorna i samhället*.

Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *Valfrihetssystem. Erfarenheter från ett antal kommuner och landsting*. Stockholm: SKL.

Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *Valfrihetssystem i kommuner och landsting. En forskningsöversikt*. Stockholm: SKL.

von Greiff, C (2009), *Lika skola med olika resurser? En ESO-rapport om likvärdighet och resursfördelning*. ESO 2009:5, Fritzes, Stockholm.

Det fria skolvalet ur ett fastighetsperspektiv

Tillvaron för kommunala skolor har på senare år förändrats i och med det fria skolvalet. Elevantalet i de kommunala skolorna följde tidigare främst långsiktiga trender. Genom det fria skolvalet kan efterfrågan per grundskola fluktuera mycket och snabbt. Utöver demografiska förändringar i respektive upptagningsområde samt flyttmönstren mellan dessa, behöver kommunerna nu vid sin planering av skolverksamhet och behov av skollokaler ta hänsyn till friskoleetableringar, friskolekonkurser, krympning alternativt expansion av befintliga friskolor, pendlingsmöjligheter samt föräldrars val. Syftet med den här rapporten är att analysera vilka effekter som det fria skolvalet har haft på kommunernas lokalförsörjning. I rapporten kan du bland annat läsa om hur olika kommuner arbetar med prognoser, lokalstrategier och resurstilldelning.

Upplysningar om innehållet
Sonja Pagrotsky, sonja.pagrotsky@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2014
ISBN/Beställningsnummer: 978-91-7585-177-8
Text: Anders Hellström, Kungliga Tekniska högskolan
Produktion: Birgitta Granberg, SKL
Tryck: LTAB

Ladda ner på webbutik.skl.se. ISBN 978-91-7585-177-8